

nyugoti terjedés menetét kimutatva egyszersmind a keletinek megítéléséhez is megadja a nélkülözhetetlen elemeket.

Igérletét bírjuk MILNE-EDWARDS A. urnak, a párisi Természettudományi Múzeum igazgatójának, hogy legalább néhány fontosabb fajra nézve az adatok lemásolását nekünk megengedi.

A Magyar Ornithologiai Központra nézve az a legörvendetesebb, hogy hazánk szakférfiait, kik hosszú éveken át a külföldre utalva, ott a megfigyelők nagy tömegében bizony majdnem elenyésztek, egyesítette s így lehetővé tette, hogy fáradozásuk gyümölcse szolgálatot tegyen a haza tudományosságának s a tudomány egyetemének is. Ebben az irányban az ő buzgalmuktól s a kitartástól függ minden s mi bizunk abban, hogy mind a kettő meg is lesz.

De mielőtt hogy e bevezető sorokat zárnam, kedves kötelességem elismerésemet nyilvánítani gyulai GAAL GASTON-nak, az intézet önkénytesének, ki nemcsak buzgón, hanem lelkesedéssel is végezte az első feldolgozást.

Budapesten, 1895 február hó végén.

Herman Ottó.

zur Beurtheilung der östlichen Erscheinungen zu geben berufen ist. Wir sind seitens Herrn A. Milne-Edwards, Director des Naturhistorischen Museums in Paris im Besitze des Versprechens, daß uns die Copirung einigen Datenreihen wichtiger Arten gestattet werden wird.

Erfreulich für die Ungarische Ornithologische Centrale ist der Umstand, daß es gelungen ist Ungarns Fachmänner, die so lange Zeit hindurch auf das Ausland angewiesen, in der Masse der Beobachter beinahe verschwanden, zu zielbewußter Arbeit zu vereinigen, somit die Frucht ihres Bestrebens zu Gunsten der Cultur des Vaterlandes, aber auch der universalen Wissenschaft zu verwerthen. In dieser Richtung hängt Alles von ihrem Eifer und von ihrer Ausdauer ab. Wir erhoffen beide.

Ehe ich schließe, erkenne ich es als meine angenehme Pflicht, dem Volontair der Anstalt, Gaston Gaal de Gyula für seinen Eifer, ja für die Begeisterung, mit welcher er die erste Bearbeitung durchführte, meine Anerkennung auszudrücken.

Budapest, im Monat Februar 1895.

Otto Herman.

A madárvonulás Magyarországon az 1894. év tavaszán.

Közli: A MAGY. ORN. KÖZPONT.

Der Vogelzug in Ungarn während des Frühjahres 1894.

Mitgetheilt von der Ung. Ornith. Centrale.

A Magyar Ornith. Központnak megalakulása (1893. év május 20.) óta, első ízben nyílik alkalma, a magyarországi rendszeres megfigyelő hálózat munkálatait az általa kitűzött célznak megfelelő formában feldolgozva a tudományos körök elé bocsátani. — A megalakulás első évét az intézet felállítása és berendezése, szóval az adminisztratív alapmunkálatok töltötték ki, u. m.: az ország összes ornithologusai s az intézet között egy állandó kapocs és összeköttetés létrehozása; a már együtt levő tekintélyes bel- és külföldi anyag célszerű elrendezése; az egyöntetű s rendszeres munkálkodás alapelveinek megállapítása — úgy a megfigyelésben, mint a feldolgozásban. S mindeme munkák tisztára csak az intézet vezetőjének vállaira nehezettek.

A rendszeres megfigyelések megkezdésére 1894 tavasza előtt tehát gondolni sem lehetett. De a készség mellyel az intézet úgy a megfigye-

Die Ung. Orn. Centrale hat seit ihrer Entstehung (20. Mai im Jahre 1893) das erstmal Gelegenheit, die Beobachtungen des ungarischen systemat. Beobachtungs-Netz, in einer ihrem Zwecke entsprechenden Gestalt bearbeitet, den Fach-Kreisen vorzulegen. Das erste Jahr des Bestehens haben die Errichtung und Organisation des Institutes, kurz gefaßt: die administrativen Vorarbeiten in Anspruch genommen; u. z. die Errichtung eines permanenten Verkehrs und Verbandes zwischen dem Institut und den sämtlichen Ornithologen Ungarns; — das zweckmäßige Ordnen des schon gesammelten sehr beträchtlichen in- und ausländischen Zugs-Materials; — das Feststellen der Grundsätze eines gleichmäßigen und systematischen Verfahrens — sowohl in der Beobachtung, als auch in der Bearbeitung. — Dies Alles hatte der Chef der Centrale einzig und allein zu Stande zu bringen.

An den Beginn eines systematischen Beobachtens

lők, mint a hatóságok, valamint a hazai tudományos intézetek, szóval az összes illetékesek részéről találkozott, lehetővé tette, hogy az egész megfigyelő apparátus már az 1893. év őszi szervezve: munkakészen állott, s megfigyeléseit az 1894. év tavaszán meg is kezdhette. A mint látni fogjuk: a kezdethez mérve elég szép eredménnyel.

A megfigyelések megkezdésére nézve csak a *magy. erdőhatóságok* képeznek kivételt, melyek az intézet részéről csakis az 1894. évben kapván felszólítást, megfigyeléseiket már csak 1894. év őszi kezdhették meg.

Nagy gondot okozott az intézetnek a megfigyelések közrebecsátásának formája. Számolnunk kellett sok-sok körülménnyel. Anyagi eszközeink, melyek egyelőre az Aquilának csak szerény terjedelmet biztosítanak, mérsékletet parancsoltak. Világos volt előttünk, hogy az egyes megfigyelők jelentéseit — maguk egészében — térszúke miatt nem közölhetjük. Nem közölhetjük már csak egyöntetűség hiánya miatt sem; * a hány megfigyelő, úgyszólván annyi a választott forma. Egyik dátum szerint, a másik a betűrendben, a harmadik systemathikai sorrendben csoportosítja anyagát, melyek e szerint teljes egészükben közölve, igen nagy helyet foglaltak volna el a nélkül, hogy egyuttal egy áttekinthető egészet is képeztek volna.

A mi pedig a feldolgozást illeti, annak eddig szokásos formájától, mely inkább csak egy nyers adathalmazt nyújt, s mely évről-évre szaporodva, utóbb már tömegénél fogva sem tekinthető át, sem pedig kellőképen nem ellenőrizhető (már csak azért sem, mert az egyes régebbi évek s azoknak esetleges jellemző jelenségei idővel feledésbe mennek) — a feldolgozásnak ezen formájától az intézet elvből el akart térni.

De másrészt meg kellett óvnunk az egyes megfigyelők szerzői tulajdonjogát is, nehogy fáradságuk és szorgalmuk eredménye személyükre nézve nyomtalanul enyészessen el, s az intézet oly színben tűnjék fel, mintha mások fáradságos munkája alapján az illetők munkájának feltüntetése nélkül kívánna magának *névtelen anyaggyűjtőket* teremteni.

* Erre nézve igen kérjük t. megfigyelőinket, sziveskedjenek *felhívásunkat* b. figyelmükre méltatni! Lásd ezen füzet végén a 81. lapon.

hatte man demnach vor dem Frühjahr des Jahres 1894 gar nicht denken können. Jene Bereitwilligkeit aber, welche dem Institute seitens der Beobachter, sowie der Behörden und der vaterländischen wissenschaftlichen Institute, mit einem Worte: seitens aller Competenten entgegengebracht wurde, machten es möglich, daß der ganze Beobachtungs-Apparat im Herbst des Jahres 1893 schon organisiert und arbeitsbereit da stand, und seine Beobachtungen im Frühjahr (1894) auch wirklich begann. Und zwar — die Schwierigkeiten eines jeden Anfanges in Betracht gezogen — mit einem nicht zu unterschätzenden Resultate.

Betreffs des Beginnens der Beobachtungen machen bloß die königl. ungarischen Forst-Behörden eine Ausnahme, welche unsererseits erst im Jahre 1894 aufgefordert, ihre Beobachtungen erst im Herbst (1894) haben beginnen können.

Viel Nachdenken verursachte uns die richtige Form einer Publication der eingelaufenen Beobachtungen. Wir haben mit sehr vielen Umständen zu rechnen gehabt. Unsere materiellen Hilfsquellen verwiesen uns auf ein Zurückhalten, diese sichern heute nur eine sehr bescheidene Bogenstärke der: *Aquila*. Wir sahen es sofort ein, daß eine wörtliche Wiedergabe der eingelaufenen Berichte der einzelnen Beobachter unmöglich ist. Schon die verschiedene Form der Berichte erlaubte dies nicht,* und welche demnach wörtlich wiedergegeben, einestheils einen zu großen Raum beansprucht hätten, anderentheils doch kein klares, leicht faßliches, einheitliches Bild gegeben hätten.

Was nun die «Bearbeitung» anbelangt, weicht dieselbe von der bisher üblichen Form ab, die mehr nur eine sortierte Daten-Masse darstellt, welche von Jahr zu Jahr wachsend, am Ende schon durch ihre eigene Masse verwirrend wirkt, mit dieser Form wollte unser Institut prinzipiell gänzlich brechen. Die Daten-Masse jener Methoden ist nicht nur schwer übersichtlich, sondern auch gänzlich uncontrolierbar, da die älteren Jahrgänge und ihre charakteristischen Erscheinungen mit der Zeit gänzlich vergessen werden!

Andererseits mußten wir aber das Autoren-Recht unserer Beobachter ebenfalls wahren, damit das Resultat ihres Fleißes und ihrer Bemühungen für ihre Person nicht verloren gehe! Unser Institut wollte nicht in den Verdacht kommen, als wolle es sich bloß auf namenlose Daten-Sammler stützen.

* Diesbezüglich siehe unsere «Bitte» an unsere P. Z. Beobachter, am Ende dieses Heftes, p. 81.

Hogy a követelményeknek minden irányban megfelelhessünk, kénytelenek voltunk az egész anyagot két részre osztani.

Az **első rész** megfigyelőink névsorát hozza betűrendben. Minden megfigyelőnél adva van a megfigyelési terület föld fekvése; az esetleg fontos topo- és hydrographiai mondanivalók; a megfigyelések beküldésének napja; s végül az általa észlelt madárfajok jegyzéke, még pedig a napi beérkezés egymás utánjában.

Már ekként is tanulságossá iparkodtunk lenni abban az irányban, hogy a beérkezési viszony az egyes fajoknál minden állomáson azonos marad-e?

A **második rész** az első részben foglalt nyers anyag *feldolgozását* foglalja magában, még pedig az intézet — *illetve annak vezetője* HERMAN OTTÓ — által megállapított **kritikai módszer** szerint. Közlelbi megjegyzéseinket erre nézve a II. rész előszavában közöljük.

Reméljük, hogy t. megfigyelőink érdekeit eljárásunkkal minden irányban sikerült megóvnunk, s nem fogiák az intézetnek rossz néven venni, hogy kényszerítő körülmények hatása alatt a teljes szövegü közléstől el kellett tekinteni. Egy pillantás az anyag — illetve czikkünk — terjedelmére mindenkit meggyőz, hogy más eljárás az *Aquila* összes rendelkezésre álló rovatait betöltötte volna oly mérvben, hogy abból minden más irányu czikk teljesen kisorsul.

S most még csak egy megjegyzést tájékoztatól. Hogy a czikk terjedelmét ezzel is csökkentjük, a további szövegnél — a hol lehetséges volt — lemondtunk a párhuzamos nyomtatásról, hanem a német szöveg mindenütt közvetlen a magyar szöveg alatt olvasható, úgy a mint az már MADARÁSZ dr. czikkénél is alkalmazva volt (*Aquila*. I. (3—4) füz. 1894.)

S mielőtt még közleményünk első részére áttérnénk, nem mulaszthatjuk el a zalkalmat, hogy megfigyelőinknek s mindazoknak, kik bennünket munkánkban támogatni szivesek voltak, most, mikor munkálataikat s azok eredményeit közrebocsátani szerencsénk van, nyilvánosan köszönetet ne mondjunk, egyttal kérve őket, hogy szives támogatásukat tőlünk a jövőben se vonják meg.

Um einer jeden Anforderung zu entsprechen, fahen wir uns genöthigt unser Materiale in zwei Theile zu theilen.

Im I. Theile geben wir das alphabetische Verzeichniß unserer Beobachter. Bei einem Jeden sind angegeben: die geogr. Lage des Beobachtungsortes; die wichtigeren topo- und hydrographischen Bemerkungen; der Termin der Einsendung der Beobachtungen; und endlich das Verzeichniß der beobachteten Vogel-Arten, und zwar in der Tagesfolge der Ankunft. Wir wollen schon hiedurch ersichtlich machen, ob das Ankunfts-Verhältniß auf allen Stationen daselbe bleibt?

Der II. Theil enthält die eigentliche Bearbeitung des rohen Materiales des ersten Theiles, und zwar, nach der Methode unseres Institutes, welche von seinem Chef, Otto Herman festgestellt wurde. Wir nennen diese Methode: eine kritische Bearbeitung. Nähere Bemerkungen diesbezüglich siehe im Vorworte des II. Theiles.

Wir hoffen, daß es uns gelungen ist, die Interessen unserer Beobachter in jeder Hinsicht zu wahren, und daß sie es dem Institute nicht übel nehmen werden, daß wir unter dem Zwange unüberwindlicher Schwierigkeiten stehend, von der wörtlichen Wiedergabe ihrer Berichte absehen mußten. Ein Blick auf den Umfang des Materiales — resp. des Artikels — überzeugt einen Jeden, daß ein anderes Verfahren sämmtliche zur Verfügung stehenden Columnen der *Aquila* in Anspruch nimmt, so daß alle übrigen Arbeiten verdrängt wurden.

Und nun, nur noch eine einzige Bemerkung behufs Orientierung. Damit wir den Umfang unseres Artikels auch dadurch einschränken, haben wir — wo es möglich war — von dem parallelen Druck abgesehen, und den deutschen Text sogleich nach dem ungarischen folgen lassen, ähnlich, wie dies bei der Arbeit Dr. Madaráß's (in *Aquila* I. 1894. 3—4. S.) einmal schon angewendet wurde.

Ob wir auf den I. Theil unseres Artikels übergehen, können wir die Gelegenheit nicht unbenützt lassen, sowohl unseren Beobachtern, als auch allen Denjenigen, die uns in unserer Arbeit unterstützt haben, jetzt, wo wir die Resultate ihrer Bemühungen der Deffentlichkeit zu übergeben die Ehre haben, auch hier öffentlich unseren Dank abzustatten, verbunden mit der Bitte, uns, resp. unsere Bestrebungen auch in der Zukunft gütigst unterstützen zu wollen.

ELSŐ RÉSZ.

A magyarországi megfigyelő hálózat s munkálkodásának eredménye 1894-ben.

Almásy György dr.

A M. O. K.-nak 1894. év óta rendes megfigyelője. Megfigyeléseit beküldte 1894 okt. 10-én.

Megfigyelési hely *Diós-Jenő* (Nógrád m.); vízimadarakra nézve rendkívül érdekes része az ú. n. *Jenei tó*, 70 holdnál nagyobb síkvízterület, nádasokkal, homokos és mocsaras partrészekkel. Földirati fekvése:

47°57' é. sz.

36°42' k. h. (Ferrótól!)

Tengerszinf. magassága 251 m. (helyenkint egészen 600 m.-ig).

Figyelni kezdett martius végén, s folytatta julius elejéig.

Dr. Georg von Almásy.

Seit 1894 ordentl. Beobachter der U. D. C. Die Beobachtungen sind am 10. Dft. im J. 1894 eingefendet worden.

Beobachtungsort: *Diós-Jenő* (Com. Nógrád); dessen interessantester Theil — was die Wasservögel anbelangt — der sogen. *Jenei tó* (Jenöer Teich), mit seinem 70 Joch großem Wasserpiegel, seinen Rohrwäldern und theils sandigen, theils schlammigem Ufer ist. Die geogr. Lage von *Diós-Jenő*:

47°57' N. Br.

36°42' Ö. L. (von Ferro!)

Höhe über dem Meere 251 M. (stellenweise bis 600 M.).

Der Beobachter beobachtete von Ende März angefangen einschließlich bis Ende Juli.

Az 1894-iki tavaszi megérkezés:

Frühjahrs-Ankunft der Vögel im Jahre 1894:

- Mart. 24. — *Ciconia alba*, L.
 « ^{végén}_{(Ende)} — *Hydrochelidon fissipes*, L.
 Apr. 5. — *Anthus pratensis*, L.
 « 5. — *Chelidon urbica*, L.
 « 6. — *Bucephala clangula*, L.
 « 6. — *Fulix cristata*, L.
 « 6. — *Gallinago gallinula*, L.
 « 6. — *Totanus calidris*, L.
 « 6. — *Totanus ochropus*, L.

Erster Theil.

Ungarns Beobachtungs-Netz und dessen Beobachtungen im Jahre 1894.

- Apr. 6. — *Upupa epops*, L.
 « 7. — *Chaulelasmus streperus*, L.
 « 7. — *Ficedula rufa*, BECHST.
 « 7. — *Fulix marila*, L.
 « 7. — *Mareca penelope*, L.
 « 7. — *Querquedula circa*, L.
 « 8. — *Cuculus canorus*, L.
 « 8. — *Hirundo rustica*, L.
 « 9. — *Querquedula crecca*, L.
 « 9—10. — *Spatula clypeata*, L.
 « 10. — *Yunx torquilla*, L.
 « 12. — *Turtur auritus*, GRAY.
 « 12. — *Erithacus luscinia*, L.
 « 13. — *Gallinago scolopacina*, BP.
 « 13. — *Sylvia cinerea*, BECHST.
 « 18. — *Acrocephalus aquaticus*, TEMM.
 « 18. — *Locustella luscinoides*, SAVI.
 « 19. — *Acrocephalus phragmitis*, BECHST.
 « 19. — *Cotyle riparia*, L.
 « 19. — *Saxicola oenanthe*, L.
 « 22. — *Botaurus stellaris*, L.
 « 23. — *Ardea minuta*, L.
 « 23. — *Totanus glareota*, L.
 « 24. — *Acrocephalus turdoides*, MEY.
 « 24. — *Caprimulgus europaeus*, L.
 « 26. — *Coturnix dactylisonans*, MEY.
 « 26. — *Muscicapa parva*, BECHST.
 « 26. — *Oriolus galbula*, L.
 Mai 1. — *Lanius collurio*, L.
 « 1. — *Locustella naevia*, BODD.
 « 2. — *Totanus glottis*, L.
 « 3. — *Ortigometra crex*, L.
 « 7. — *Coracias garrula*, L.
 « 7. — *Falco subbuteo*, L.
 « 23. — *Ardea purpurea*, L.
 « 29. — *Nisaetus pennatus*, GM.
 Jun. 22. — *Aythya ferina*, L. (A tavaszi vonulás alatt nem mutatkozott! — Während des Frühjahr-Zuges ließ sich die Art nicht sehen!)

Bikkessy Guido.

1894 óta rendes megfigyelő Magyar-Óvár-t.

47°50'40" é. sz. és

34°57'15" k. h.

Megfigyeléseit mindeddig be nem küldte.

Csakis a két következő fajról küldött levéllileg értesítést *Miklósfaluból* (Mósony m.).

Guido von Bikkessy.

Seit 1894 ordentl. Beobachter der U. D. C. in Magyar-Dvár (Ungarisch-Altenburg, Com. Mosony) unter

47°50'40" N. Br. und
34°57'15" S. L.

Die Beobachtungen hat er bis jetzt nicht eingesendet. Nur über die zwei folgenden Arten hat er aus Miklósfa (Com. Mosony) brieflich berichtet:

Miklósfaluba érkezett 1894-ben:

In Miklósfa angekommen im Jahre 1894:

- Apr. 4. — *Hirundo rustica*?
" 15. — *Erithacus luscinia*, L.

Buda Ádám.

A M. O. K.-nak 1894. év óta rendes megfigyelője Reá-n (Hunyad m.). Rea föld. fekvése:

45°34'25" é. sz.
40°34'20" k. h.

Megfigyeléseit beküldötte 1894 ápr. 7-én és június 2-án. Figyelt május 31-ig, a mely időn belül, mint kimutatásában megjegyzi, a

Chelidon urbica, L.
Cotyle riparia, L. és a
Turtur auritus, GRAY.

még nem jöttek meg.

Adam von Buda.

Seit 1894 ordentl. Beobachter der U. D. C. in Rea (Com. Hunyad) unter

45°34'25" N. Br. und
40°34'20" S. L.

Beobachtungen hat er am 7. Apr. und 2. Juni im Jahre 1894 eingesendet.

Der Beobachter beobachtete einschließlich bis 31. Mai. Bis dahin sind — laut seiner Bemerkung — folgende Arten nicht erschienen:

Chelidon urbica, L.
Cotyle riparia, L.
Turtur auritus, GRAY.

Az 1894. tavaszi vonulás alatt következő fajokat észlelte:

Außer den erwähnten hat er im Jahre 1894 die Ankunft folgender Arten beobachtet:

- Jan. 1. — *Accipiter nisus*, L.
" 1. — *Chrysomitris spinus*, L.
" 1. — *Emberiza miliaria*, L.
" 1. — *Fringilla coelebs*, L.
" 1. — *Gallinago scolopacina*, BR.
" 1. — *Motacilla boarula*, L.
" 7 ^{és} _{unb} 29. *Mergus merganser*, L.
" 8. — *Querquedula crecca*, L.
" 17. — *Falco regulus*, PALL.
Febr. 14—16. *Fringilla montifringilla*, L.
" 16. — *Columba oenas*, L.
" 16. — *Turdus pilaris*, L.
" 27. — *Anas boschas*, L.
" ^{végén} _{(énbe)} — *Ampelis garrula*, L. — (Ezer meg ezer az erdőken. — Tausende und Tausende im Wald.)
Mart. 5. — *Alauda arvensis*, L.
" 5. — *Sturnus vulgaris*, L.
" 6. — *Querquedula crecca*, L.
" 9. — *Ruticilla phoenicura*, L.
" 16—17. *Motacilla alba*, L.
" 18. — *Erithacus rubecula*, L.
" 20. — *Aegialitis fluviatilis*, BECHST.
" 30. — *Pratincola rubetra*, L.
Apr. 5. — *Upupa epops*, L.
" 6. — *Ficedula rufa*, BECHST.
" 7. — *Cuculus canorus*, L.
" 7. — *Hirundo rustica*, L. — (Egy darab. 1 Stüd. — 13-án nagy csapat. Am 13. großer Flug.)
" 7. — *Sylvia curruca*, L.
" 8. — *Ciconia alba*, L.
" 15. — *Anthus trivialis*, L.
" 15. — *Yunx torquilla*, L.
" 16. — *Ardea cinerea*, L.
" 18. — *Sylvia cinerea*, BECHST.
" 19. — *Sylvia hortensis*, BECHST.
" 20. — *Ficedula sibilatrix*, BECHST.
" 20. — *Tringoides hypoleucus*, L.
" 24. — *Nyctiardea nycticorax*, L.
" 25. — *Oriolus galbula*, L.
" 26. — *Ardea purpurea*, L.
" 27. — *Coturnix dactylisonans*, MEY.
" 27. — *Erithacus philomela*, BECHST.
" 30. — *Cerchneis vespertina*, L.
Mai 3. — *Lanius minor*, GM.
" 9. — *Hydrochelidon fissipes*, L.

- Mai 12. — *Totanus glottis*, L.
 „ 13. — *Lanius collurio*, L.
 „ 24. — *Ortigometra crex*, L.
 „ 26. — *Cypselus apus*, L.

Chernel István.

A M. O. K.-nak levelező tagja és 1894 óta rendes megfigyelője *Kőszeg*-en (Vas m.), melynek föld. fekvése:

47°23'30" é. sz.
 34°13' 5" k. h.

A megfigyelési területen található vizek: a *Csepregi tó* (kicsiny, kerek, gulyansztató) és az egész határt átszelő *Gyöngyös* patak.

Megfigyeléseit beküldötte 1894 június 30-án. Figyelt januártól—májusig, kivéve martius 13-tól—apr. 6-ig, mikor távol volt.

Megfigyeléseihez pontosan vezetett meteorológiai naplót is mellékelte, a melynek fontosságát e helyen is újból kiemeljük.

Stephan von Chernel.

Seit 1894 correspond. Mitglied und ord. Beob. der U. D. G. in Kößeg (Güns, Com. Eisenburg) unter

47°23'30" N. Br. und
 34°13' 5" Ö. L.

Bedeutendere Gewässer des Beobachtungsortes sind der sogenannte *Csepregi tó* (*Csepregi Teich*, kleine, runde Wasserfläche), und der *Gyöngyös-Bach*.

Der Beobachter sandte seine Beobachtungen am 30. Juni ein. Er beobachtete vom Jänner bis Mai, mit Ausnahme vom 13. März bis 6. April, während welcher Zeit er abwesend war.

Zu den Beobachtungen gibt er noch ein pünktlich geführtes meteor. Tagebuch, dessen Wichtigkeit wir auch hier besonders hervorzuheben nicht unterlassen können.

1894 tavaszán megérkezett:

Im Frühjahr des Jahres 1894 sind angekommen:

- Jan. 7. — *Acanthis exilipes*, COUES.
 Febr. 14. — *Fringilla coelebs*, L.—(Nagyobbára áttelelt! Größtentheils überwintert!)
 „ 16. — *Sturnus vulgaris*, L.
 „ 20. — *Alauda arvensis*, L.

Febr. 20. — *Archibuteo lagopus*, GM.

„ 28. — *Turdus pilaris*, L.

Mart. 2. — *Motacilla alba*, L.

„ 4. — *Vanelus cristatus*, L.

„ 5. — *Scolopax rusticola*, L.

„ 6. — *Columba oenas*, L.

„ 6. — *Ligurinus chloris*, K.

„ 7. — *Pratincola rubicola*, L.

„ 7. — *Regulus cristatus*, KOCH.

„ 11. — *Turdus musicus*, L.

Apr. 6. — *Hirundo rustica*, L.

„ 9. — *Yunx torquilla*, L.

„ 9. — *Chelidon urbica*, L.

„ 12. — *Saxicola oenanthe*, L.

„ 15. — *Sylvia cinerea*, BECHST.

„ 15. — *Sylvia curruca*, L.

„ 17. — *Cuculus canorus*, L.

„ 17. — *Erithacus luscini*, L.

„ 17. — *Ficedula trochilus*, L.

„ 17. — *Sylvia atricapilla*, L.

„ 20. — *Ficedula sibilatrix*, BECHST.

Mai 2. — *Lanius collurio*, L.

„ 3. — *Oriolus galbula*, L.

„ 7. — *Coturnix dactylisonans*, MEY.

„ 8. — *Hypolais icterina*, VIEILL.

„ 8. — *Locustella fluviatilis*, WOLF.

Csató János.

A M. O. K.-nak 1894 óta tiszteleti tagja és rendes megfigyelője *Nagy-Enyed*-en (Alsó-Fehér m.), melynek föld. fekvése:

46°18'36" é. sz.
 41°28'16" k. h.

Megfigyeléseit beküldötte 1894 május 31-én.

A mely fajok nem Nagy-Enyeden észleltettek, azoknál a község neve külön említettik meg.

Johann von Csató.

Seit 1894 Ehrenmitglied und ord. Beob. der U. D. G. in Nagy-Enyed (Com. Alsó-Fehér), unter:

46°18'36" N. Br. und
 41°28'16" Ö. L.

Der Beobachter sandte seine Beobachtungen am 31. Mai im Jahre 1894.

Bei den Arten, welche nicht in Nagy-Enyed beobachtet wurden, ist der Beobachtungsort besonders angegeben.

A következő fajok tavaszi megérkezését észlelte:

Er hatte die Frühjahrs-Ankunft folgender Arten beobachtet:

- Jan. 1. — *Fringilla coelebs*, L.
 „ 1. — *Turdus merula*, L.
 „ 6. — *Rallus aquaticus*, L. — Csombord.
 Febr. 8. — *Totanus ochropus*, L.
 „ 11. — *Columba oenas*, L.
 „ 21. — *Alauda arvensis*, L.
 „ 26. — *Emberiza miliaria*, L. — Tövis.
 Mart. 3. — *Sturnus vulgaris*, L.
 „ 5. — *Ardea cinerea*, L. — Al-Vincz.
 „ 7. — *Ardea cinerea*, L. — Maros-Béld.
 „ 11. — *Acanthis cannabina*, L.
 „ 11. — *Alauda arborea*, L.
 „ 11. — *Anthus* ?
 „ 11. — *Gallinago scolopacina*, Br.
 „ 11. — *Motacilla alba*, L.
 „ 12. — *Motacilla alba*, L. — Al-Vincz.
 „ 15. — *Ciconia alba*, L.
 „ 16. — *Ciconia alba*, L. — Kocsárd és (und) Veresmart.
 „ 17. — *Erithacus rubecula*, L.
 „ 17. — *Milvus iclinus*, SAV.
 „ 19. — *Ruticilla tithys*, Scop. — Veresegyháza.
 „ 21. — *Anser erythropus*, L. — Megykerék.
 „ 21. — *Ardea garzetta*, L.
 „ 21. — *Querquedula crecca*, L.
 „ 25. — *Buteo vulgaris*, BECHST.
 „ 25. — *Circus aeruginosus*, L.
 „ 25. — *Turdus pilaris*, L.
 „ 26. — *Accentor modularis*, L.
 „ 26. — *Pratincola rubicola*, L.
 „ 27. — *Cerchneis tinnuncula*, L.
 „ 27. — *Ficedula rufa*, BECHST.
 „ 27. — *Pratincola rubetra*, L.
 „ 31. — *Upupa epops*, L.
 Apr. 5. — *Sylvia curruca*, L.
 „ 6. — *Chelidon urbica*, L.
 „ 7. — *Hirundo rustica*, L.
 „ 8. — *Locustella luscinioides*, SAVI.
 „ 11. — *Cuculus canorus*, L.
 „ 12. — *Ruticilla phoenicea*, L.
 „ 14. — *Monticola saxatilis*, L.
 „ 16. — *Hirundo rustica*, L. — Véza.
 „ 18. — *Yunx torquilla*, L.
 „ 20. — *Erithacus philomela*, BECHST.
 „ 23. — *Turtur auritus*, GRAY.
 „ 27. — *Saxicola oenanthe*, L.
 „ 28. — *Aquila naevia*, Gm. — Csombord.

Aquila. II.

- Apr. 30. — *Ardea comata*, PALL. — Zalathna.
 „ 30. — *Coturnix dactylisonans*, MEY.
 „ 30. — *Cotyle riparia*, L.
 Mai 1. — *Oriolus galbula*, L.
 „ 10. — *Coracias garrula*, L.

Czynk Ede.

A M. O. K.-nak 1894 óta rendes megfigyelője Fogaras-on, melynek föld. fekvése:

45°50'36" é. sz.

42°38' 9" k. h.

Tengersz. f. magassága 438 m.

A megfigyelési területen található vizek: a *Mundrai mocsár*, mely azonban már javarészt le van csapolva; a *Holt-Olt*; a *Rákoviczapatak*; a *Hirisel* és *Hurczi* berkek.

A tavaszi vonulás 1894-ben aránylag későn kezdődött, a mi annak tulajdonítható, hogy február közepétől nagy hófúvások és szelek voltak.

Mart. 22-én hideg szél, fagy és tartós hó következtében egy *visszavonulást* észlelt, még pedig a következő fajoknál:

Alauda arvensis, L.

Alauda arborea, L.

Regulus ignicapillus, BREHM.

Turdus musicus, L.

Turdus merula, L.

Pratincola rubetra, L.

Pratincola rubicola, L.,

de mart. 25-én egyes példányaik már újból észlelhetők voltak.

Megfigyeléseit beküldötte 1894 május 31-én.

Eduard von Czynk.

Seit 1894 ord. Beob. der U. O. C. in Fogaras (Com. Fogaras), unter

45°50'36" N. Br.

42°38' 9" S. L.

Höhe über der Meereshöhe 438 M.

Bedeutendere Gewässer des Beobachtungs-Ortes: der *Mundrai mocsár* (Mundraer Sumpf), welcher aber durch Canalisation größtentheils trockengelegt ist; die *Todte Olt*; der *Rákovicza-Bach* und die *Haine: Hirisel und Hurczi*.

Der Frühjahrszug begann heuer (1894) verhält-

nismäßig spät, was jenem Umstande zuzuschreiben ist, daß von Mitte Feber große Schneeverwehungen und Winde herrschten.

Beobachter berichtet auch von einem Rückzuge, welcher in Folge kalten Windes, Frost und anhaltenden Schnees am 22. März stattfand, und zwar bei folgenden Arten:

Alauda arvensis, L.
Alauda arborea, L.
Regulus ignicapillus, BREHM.
Turdus musicus, L.
Turdus merula, L.
Pratincola rubetra, L.
Pratincola rubicola, L.

Am 25. März zeigten sich aber einige Exemplare der erwähnten Arten wieder.

Die Beobachtungen wurden eingefendet am 31. Mai 1894.

1894-ben a következő fajok tavaszi megérkezését észlelte:

Er beobachtete im Jahre 1894 die Frühjahrs-Ankunft folgender Arten:

Jan. 21. — *Rallus aquaticus*, L.
 Febr. 2. — *Falco regulus*, PALL.
 " 11. — *Columba oenas*, L. — (Az első! Der Erste! — 19-én nagy csapatok! Am 19. d. M. große Flüge!)
 " 26. — *Sturnus vulgaris*, L.
 Mart. 3. — *Cerchneis tinnuncula*, L.
 " 4. — *Motacilla alba*, L.
 " 5. — *Alauda arvensis*, L.
 " 5. — *Lanius minor*, GM.
 " 7. — *Mareca penelope*, L.
 " 8. — *Vanellus cristatus*, L.
 " 11. — *Ardea cinerea*, L.
 " 12. — *Nyroca leucophthalmus*, BECHST.
 " 12. — *Pratincola rubicola*, L.
 " 13. — *Alauda arborea*, L.
 " 13. — *Anser cinereus*, MEY.
 " 14. — *Turdus musicus*, L.
 " 15. — *Erithacus rubecula*, L.
 " 15. — *Numenius arquatus*, L.
 " 16. — *Botaurus stellaris*, L.
 " 17. — *Ficedula rufa*, BECHST.
 " 20. — *Ciconia alba*, L. — (Az első! Der Erste! — Apr. 12-én 20—30 db. csapat! Am 12. April ein Flug von 20—30 St.)

Mart. 22. — *Gallinago scolopacina*, BP.
 " 23. — *Motacilla flava*, L.
 " 26. — *Circus aeruginosus*, L.
 " 26. — *Sylvia curruca*, L.
 " 27. — *Dafila acuta*, L.
 " 28. — *Milvus korschun*, GM.
 " 28. — *Upupa epops*, L.
 Apr. 2. — *Aegialitis fluviatilis*, BECHST.
 " 2. — *Rallus aquaticus*, L.
 " 3. — *Accentor modularis*, L.
 " 3. — *Circus cyaneus*, L.
 " 3. — *Larus ridibundus*, L.
 " 3. — *Motacilla boarula*, L.
 " 3. — *Ortigometra pygmaea*, NAUM.
 " 4. — *Charadrius morinellus*, L.
 " 4. — *Hirundo rustica*, L. — (Az első! Die Erste! — 6-án 6—7 db., 10-én sok! Am 6-ten 6—7 Stück, am 10-ten Viele!)
 " 6. — *Cuculus canorus*, L.
 " 6. — *Pratincola rubetra*, L. — (Az első! Die Erste!)*
 " 7. — *Totanus glareola*, L.
 " 7. — *Totanus calidris*, L.
 " 8. — *Aquila naevia*, GM.
 " 9. — *Ortigometra porzana*, L.
 " 9. — *Yunx torquilla*, L.
 " 10. — *Ardea comata*, PALL.
 " 10. — *Circus pygargus*, L.
 " 10. — *Spatula clypeata*, L.
 " 13. — *Ardea purpurea*, L.
 " 13. — *Chelidon urbica*, L. — (Az első! Die Erste! — 21-én több, 25-én sok! Am 21-ten Mehrere, am 25-ten Viele!)
 " 14. — *Ruticilla phoenicura*, L.
 " 14. — *Saxicola oenanthe*, L.
 " 15. — *Accentor collaris*, SCOP.
 " 15. — *Anthus pratensis*, L.
 " 15. — *Tringoides hypoleucus*, L.
 " 15. — *Turdus torquatus* (var. *alpestris*), BREHM.

* E fajnál tévedésnek kell lenni, mert a megfigyelő felemlíti azon fajok között, a melyek mart. 22-én vizszavonultak, a mi nem történhetett meg, ha Fogarasra egyáltalán csak apr. 6-án érkezett.

* Es ist bei dieser Art ein Widerspruch im Berichte des Beobachters zu constatiren. Er erwähnt nämlich diese Art zwischen jenen Arten, bei denen am 22. März ein Rückzug stattgefunden haben soll, was unmöglich wäre, wenn diese Art erst am 6. April erschien.

M. O. K. — U. D. G.

- Apr. 16. — *Sylvia cinerea*, BECHST.
 „ 17. — *Falco subbuteo*, L.
 „ 17. — *Fulica atra*, L.
 „ 18. — *Ficedula trochilus*, L.
 „ 19. — *Muscicapa grisola*, L.
 „ 19. — *Podiceps griseigena*, BODD.
 „ 20. — *Cerchneis naumanni*, FLESCH.
 „ 20. — *Erithacus philomela*, BECHST.
 „ 20. — *Hydrochelidon fissipes*, L.
 „ 21. — *Anthus trivialis*, L.
 „ 21. — *Gallinula chloropus*, L.
 „ 24. — *Coturnix dactylisonans*, MEY. —
 (Ver! Schlägt!)
 „ 24. — *Turtur auritus*, GRAY.
 „ 26. — *Nyctiardea nycticorax*, L. — (Az
 első! Der Erste! — Május 3-án öt
 példány! Am 3. Mai fünf Expl.)
 „ 26. — *Oriolus galbula*, L.
 „ 31. — *Gallinago gallinula*, L.
 Mai. 2. — *Acrocephalus pallustris*, BECHST.
 „ 2. — *Acrocephalus phragmitis*, BECHST.
 „ 2. — *Lanius collurio*, L.
 „ 2. — *Sylvia hortensis*, BECHST.
 „ 3. — *Acrocephalus arundinaceus*, GM.
 „ 3. — *Cotyle riparia*, L.
 „ 6. — *Acrocephalus turdoides*, MEY.
 „ 5. — *Aquila clanga*, PALL.
 „ 5. — *Caprimulgus europaeus*, L.
 „ 5. — *Locustella naevia*, BODD.
 „ 5. — *Milvus iclinus*, SAV.
 „ 5. — *Sylvia nisoria*, BECHST.
 „ 6. — *Ortigometra crex*, L.
 „ 7. — *Ardea minuta*, L.
 „ 13. — *Cypselus apus*, L.
 „ 13. — *Erithacus luscini*, L.
 „ 13. — *Ibis falcinellus*, L.
 „ 15. — *Muscicapa collaris*, BECHST.
 „ 15. — *Muscicapa parva*, BECHST.
 „ 15. — *Philomachus pugnax*, L.
 „ 17. — *Cerchneis vespertina*, L.
 „ 20. — *Pandion haliaetus*, L.
 „ 20. — *Pernis apivorus*, L.
 „ 25. — *Sterna fluviatilis*, NAUM.

Dusza Károly.

A M. O. K.-nak 1894 óta rendes megfigyelője
 Horká-n (Gömör m.), melynek föld. fekvése:

48°32'10" é. sz.
 38°20'20" k. h.

Megfigyeléseit beküldte 1894 jul. 23-án.

Karl Dusza.

Seit 1894 ord. Beob. der U. D. C. in Horfa
 (Com. Gömör) unter

48°32'10" N. Br.
 38°20'20" S. L.

Der Beobachter fandte seine Beobachtungen am
 23. Juli d. J. ein.

Következő fajok tavaszi érkezését észlelte:

Er beobachtete die Frühjahr-Ankunft folgender Arten:

- Mart. 8. — *Alauda arvensis*, L.
 „ 9. — *Fringilla coelebs*, L.
 „ 10. — *Columba oenas*, L.
 „ 12. — *Motacilla alba*, L.
 „ 13. — *Scolopax rusticola*, L.
 „ 16. — *Sturnus vulgaris*, L.
 „ 23. — *Anser*?
 „ 30. — *Ciconia alba*, L.
 Apr. 7. — *Hirundo rustica*, L.
 „ 8. — *Erithacus luscini*, L.
 „ 14. — *Cuculus canorus*, L.
 „ 30. — *Ortigometra crex*, L.
 Mai 3. — *Oriolus galbula*, L.
 „ 4. — *Turtur auritus*, GRAY.
 „ 4. — *Upupa epops*, L.

Fászl István.

A M. O. K.-nak 1894 óta rendes megfigyelője
 Sopron-ban, melynek föld. fekvése:

47°41'12" é. sz.
 34°15'29" k. h.

A megfigyelési terület igen fontos része a
 Fertő tava.

Megfigyeléseit beküldötte 1894 nov. 26-án.

Stephan Fászl.

Seit 1894 ord. Beob. der U. D. C. in Sopron
 (Debenburg), unter

47°41'12" N. Br.
 34°15'29" S. L.

Aus ornith. Hinsicht ist der Neusiedler-See — ein
 Theil des Beobachtungsgebietes — sehr wichtig.

Beobachter hat seine Beobachtungen am 26. Nov.
 des Jahres 1894 eingefendet.

1894 tavaszán a következő fajok érkezését jegyezte:

Beobachter notierte im Jahre 1894 die Ankunft folgender Arten:

- Jan. 3. — *Ampelis garrula*, L. — (Látható volt mart. 20-ig. Bar zu sehen bis 20. März.)
 „ 17. — *Archibuteo lagopus*, Gm.
 „ 17. — *Emberiza schoenicus*, L.
 „ 17. — *Plectrophanes nivalis*, L.
 Febr. 24. — *Motacilla alba*, L.
 „ 25. — *Sturnus vulgaris*, L.
 Mart. 4. — *Turdus musicus*, L.
 „ 13. — *Fulica atra*, L.
 „ 13. — *Pratincola rubicola*, L.
 „ 13. — *Totanus glareola*, L.
 „ 14. — *Erithacus rubecula*, L.
 „ 24. — *Ortigometra porzana*, L.
 Apr. 18. — *Yunx torquilla*, L.
 Mai. 4. — *Cerchneis vespertina*, L.
 „ 4. — *Coracias garrula*, L.
 „ 7. — *Lanius collurio*, L.
 „ 7. — *Lanius minor*, Gm.
 „ 7. — *Sylvia hortensis*, BECHST.
 „ 7. — *Sylvia nisoria*, BECHST.
 „ 9. — *Himantopus autumnalis*, HAAS.
 „ 10. — *Totanus ochropus*, L.
 „ 11. — *Locustella fluviatilis*, WOLF.
 „ 13. — *Locustella naevia*, BODD.
 „ 21. — *Acrocephalus palustris*, BECHST.
 Jun. 23. — *Totanus stagnatilis*, BECHST. — (Csak egyszer! Nur einmal!)
 „ 26. — *Pernis apivorus*, L.

Gr. Forgách Károly.

A M. O. K.-nak 1894 óta levelező tagja és rendes megfigyelője Ghymes-en, melynek föld. fekvése:

48° 22' 46" é. sz.
35° 53' 26" k. h.

Megfigyeléseit beküldötte 1894 május 5-én.

Karl Graf Forgách.

Seit 1894 corresp. Mitglied und ord. Beob. der U. D. C. in Ghymes (Com. Nógrád) unter

48° 22' 46" N. Br.
35° 53' 26" S. L.

Beobachtungen wurden eingefendet am 5. Mai 1894.

1894-ben a következő fajok tavaszi érkezését észlelte:

Beobachtet wurde im Jahre 1894 die Frühjahrs-Ankunft folgender Arten:

- Febr. 28. — *Alauda arvensis*, L.
 „ 28. — *Vanellus cristatus*, L.
 Mart. 1. — *Columba* ?
 „ 2. — *Sturnus vulgaris*, L.
 „ 3. — *Motacilla alba*, L.
 „ 8. — *Scolopax rusticola*, L.
 Apr. 6. — *Hirundo rustica*, L.
 „ 7. — *Erithacus luscinia*, L.
 „ 11. — *Upupa epops*, L.
 „ 14. — *Cuculus canorus*, L.
 „ 20. — *Coturnix dactylisonans*, MEY.
 „ 20. — *Ortigometra crex*, L.
 „ 22. — *Turtur auritus*, GRAY.
 „ 26. — *Oriolus galbula*, L.

Greisiger Mihály dr.

A M. O. K.-nak 1894 óta rendes megfigyelője Szepes-Bélán, melynek földir. fekvése:

49° 11' 19" é. sz.
38° 7' 28" k. h.

A megfigyelési terület nevezetesebb vize: a Poprád folyó.

Megfigyeléseit beküldötte 1894 jun. 7-én.

Dr. Michael Greisiger.

Seit 1894 ordentl. Beobachter der U. D. C. in Szepes-Béla, unter

49° 11' 19" N. Br.
38° 7' 28" S. L.

Bedeutendere Gewässer des Beobachtungsterrains ist der Poprád-Fluß.

Die Beobachtungen wurden am 7. Juni 1894 eingefendet.

1894-ben a következő fajok tavaszi vonulását jegyezte:

Beobachter notierte im Jahre 1894 die Ankunft folgender Arten:

- Febr. 16. — *Alauda arvensis*, L.
 Mart. 7. — *Chrysomitris spinus*, L.
 „ 10. — *Fringilla coelebs*, L.
 „ 14. — *Turdus musicus*, L.

- Mart. 14. — *Pratincola rubicola*, L.
 „ 14. — *Motacilla alba*, L.
 „ 17. — *Upupa epops*, L.
 „ 27. — *Ruticilla tithys*, Scop.
 „ 27. — *Scolopax rusticola*, L.
 „ 29. — *Ciconia alba*, L.
 „ 29. — *Erithacus cyaneculus*, WOLF.
 Apr. 12. — *Saxicola oenanthe*, L.
 „ 13. — *Erithacus rubecula*, L.
 „ 14. — *Hirundo rustica*, L.
 „ 17. — *Serinus hortulanus*, KOCH.
 „ 21. — *Pratincola rubetra*, L.
 „ 24. — *Chelidon urbica*, L.
 „ 27. — *Sylvia cinerea*, L.
 Mai 2. — *Cuculus canorus*, L.
 „ 8. — *Cypselus apus*, L.
 „ 10. — *Coturnix dactylisonans*, MEY.

Gretzmacher Gyula.

A M. O. K.-nak 1894 óta rendes megfigyelője
Selmeczbányán, melynek föld. fekvése :

48°27'36" é. sz.
 36°33'38" k. h.

Megfigyeléseit beküldötte (1872—1894-ig)
 nov. 15-én.

Julius Gretzmacher.

Seit 1894 ord. Beob. der U. D. G. in Selmecz-
 bánya (Schemnitz), unter

48°27'36" N. Br.
 36°33'38" S. L.

Beobachter hat seine Beobachtungen (vom Jahre
 1872—1894) am 15. Nov. d. J. eingefendet.

1894-ben a következő fajok érkezését jegyezte :

Im Jahre 1894 wurde die Ankunft folgender Arten
 notiert :

- Febr. 7. — *Turdus musicus*, L. (Megersólalt!
 Singt!)
 „ 26. — *Fringilla coelebs*, L. (Megersólalt!
 Singt!)
 Mart. 24. — *Motacilla alba*, L.
 „ 24. — *Ruticilla tithys*, Scop.
 Apr. 4. — *Erithacus rubecula*, L.
 „ 5. — *Yunx torquilla*, L.
 „ 14. — *Hirundo rustica*, L.
 „ 15. — *Cuculus canorus*, L.

- Apr. 28. — *Cypselus apus*, L.
 Mai 8. — *Lanius collurio*, L.

Hauer Béla.

A M. O. K.-nak 1894 óta rendes megfigyelője
Kis-Hartán (Pest m.), melynek föld. fekvése :

46°41'30" é. sz.
 36°42'25" k. h.

Megfigyeléseit nem egyszerre, hanem időn-
 kint levélben közölte.

Béla Hauer.

Seit 1894 ord. Beobachter der U. D. G. in Kis-
 Harta (Com. Pest), unter

46°41'30" N. Br.
 36°42'25" S. L.

Er theilte seine Beobachtungen zeitweise brief-
 lich mit.

1894-ben a következő fajokat figyelte meg :

Im Jahre 1894 wurde die Ankunft folgender Arten
 beobachtet :

- Mart. 2. — *Vanellus cristatus*, L.
 „ 4. — *Numenius arquatus*, L.
 „ 9. — *Philomachus pugnax*, L.
 „ 12. — *Gallinago scolopacina*, Br.
 „ 16. — *Ciconia alba*, L. — Extravillan!
 „ 22. — *Ciconia alba*, L. — Intravillan!
 „ 22. — *Columba palumbus*, L.
 „ 28. — *Totanus calidris*, L.
 „ 28. — *Totanus fuscus*, L.
 Apr. 10. — *Chelidon urbica*, L.
 „ 17. — *Hirundo rustica*, L.
 „ 19. — *Accentor modularis*, L.
 „ 22. — *Cuculus canorus*, L.
 „ 25. — *Oriolus galbula*, L.

Kenessey László.

A M. O. K.-nak 1894 óta rendes megfigyelője
Pettend-en (Fehér megye), melynek földir.
 fekvése :

47°15'50" é. sz.
 36°24'35" k. h.

A megfigyelési területéhez tartozik a *Velencei*
tó egy része.

A mely megfigyelés nem Pettendre vonatkozik, ott az észlelő hely külön van felemlítve.

Megfigyeléseit beküldötte 1894 május 19-én.

Ladislaus von Kenešsey.

Seit 1894 ord. Beobachter der U. D. C. in Pettend (Com. Stuhlweißenburg), unter

47°15'50" N. Br.

36°24'35" S. L.

Zum Beobachtungs-Gebiet gehört ein Theil des Velenceer Sees.

Bei den Arten, welche nicht in Pettend beobachtet wurden, ist der Beobachtungsort separat angegeben.

Beobachter hat seine Beobachtungen am 19. Mai d. J. 1894 eingefendet.

1894-ben a következő fajok érkezését jegyezte:

Im Jahre 1894 wurde die Ankunft folgender Arten notiert:

- Febr. 21. — *Alauda arvensis*, L.
 " 26. — *Motacilla alba*, L.
 " 28. — *Vanellus cristatus*, L.
 Mart. 3. — *Cerchneis tinnuncula*, L.
 " 3. — *Sturnus vulgaris*, L.
 " 11. — *Columba oenas*, L.
 " 14. — *Erithacus rubecula*, L.
 " 15. — *Falco subbuteo*, L.
 " 21. — *Stercorarius parasiticus*, L. — Pákozd.
 " 27. — *Ciconia alba*, L. — Pákozd.
 " 27. — *Luscinola melanopogon*, TEMM. — Dinnyés.
 " 29. — *Fulix marila*, L.
 " 29. — *Larus canus*, L.
 " 30. — *Ficedula trochilus*, L.
 Apr. 1. — *Fulix cristata*, L.
 " 2. — *Philomachus pugnax*, L.
 " 2. — *Totanus calidris*, L.
 " 5. — *Harelda glacialis*, L.
 " 6. — *Ficedula sibilatrix*, BECHST.
 " 7. — *Hirundo rustica*, L. — Agárd.
 " 7. — *Pandion haliaetus*, L.
 " 7. — *Podiceps griseigena*, BODD.
 " 8. — *Ficedula rufa*, BECHST.
 " 9. — *Motacilla flava*, L.
 " 9. — *Saxicola oenanthe*, L.
 " 10. — *Sylvia curruca*, L.
 " 11. — *Sylvia nisoria*, BECHST.
 " 12. — *Hirundo rustica*, L.

- Apr. 13. — *Erithacus luscini*a, L.
 " 14. — *Hypolais icterina*, VIEILL.
 " 14. — *Sylvia hortensis*, BECHST.
 " 5. — *Chelidon urbica*, L.
 " 18. — *Ruticilla phoenicura*, L.
 " 24. — *Cuculus canorus*, L.
 " 27. — *Coturnix dactylisonans*, MEY.
 " 28. — *Oriolus galbula*, L. — Velenceze.
 " 29. — *Oriolus galbula*, L.
 Mai 1. — *Upupa epops*, L.
 " 2. — *Muscicapa atricapilla*, L.
 " 8. — *Lanius minor*, GM.
 " 8. — *Merops apiaster*, L. — Csala.
 " 11. — *Muscicapa parva*, BECHST. — Velenceze.

Kocyan Antal.

A M. O. K.-nak 1894 óta rendes megfigyelője Zuberecz-en (Árva m.), melynek föld. fekvése:

49°15'40" é. sz.

37°16'40" k. h.

Megfigyeléseit beküldötte 1894 július 9-én.

Anton von Kocyan.

Seit 1894 ord. Beobachter der U. D. C. in Zuberecz (Com. Árva), unter

49°15'40" N. Br.

37°16'40" S. L.

Beobachter hat seine Beobachtungen am 9. Juli im J. 1894 eingefendet.

1894-ben a következő fajok tavaszi érkezését jegyezte:

Im Jahre 1894 wurde die Ankunft folgender Arten notiert:

- Mart. 3. — *Alauda arvensis*, L.
 " 9. — *Motacilla alba*, L.
 " 10. — *Columba palumbus*, L.
 " 10. — *Fringilla coelebs*, L.
 " 15. — *Motacilla boarula*, L.
 " 15. — *Turdus musicus*, L.
 " 22. — *Ruticilla tithys*, SCOP.
 Apr. 4. — *Ciconia alba*, L.
 " 5. — *Erithacus rubecula*, L.
 " 5. — *Ficedula rufa*, BECHST.
 " 6. — *Aquila naevia*, GM.
 " 10. — *Alauda arborea*, L.

- Apr. 10. — *Anthus trivialis*, L.
 « 16. — *Hirundo rustica*, L.
 « 19. — *Scolopax rusticola*, L.
 « 28. — *Pratincola rubetra*, L.
 Mai 1. — *Saxicola oenanthe*, L.
 « 6. — *Ficedula trochilus*, L.
 « 6. — *Muscicapa atricapilla*, L.
 « 10. — *Chelidon urbica*, L.
 « 10. — *Cuculus canorus*, L.
 « 10. — *Lanius collurio*, L.
 « 10. — *Sylvia cinerea*, BECHST.
 « 10. — *Sylvia hortensis*, BECHST.
 « 22. — *Cypselus apus*, L.

Kosztka László.

A M. O. K.-nak 1894 óta rendes megfigyelője
 Gács-on (Nógrád m.), melynek föld. fekvése:

48°21' é. sz.

37°14' k. h.

Megfigyeléseit beküldötte 1894 május 11-én.

Ladislaus von Koszka.

Seit 1894 ord. Beob. der U. D. C. in Gács
 (Com. Nógrád), unter

48°21' N. B.

37°14' S. L.

Beobachter hat seine Beobachtungen am 11. Mai
 d. J. 1894 eingefendet.

1894-ben a következő fajok érkezését jegyezte:

Im Jahre 1894 wurde die Ankunft folgender Arten
 notiert:

- Febr. 26. — *Alauda arvensis*, L.
 Mart. 4. — *Vanellus cristatus*, L.
 « 6. — *Motacilla alba*, L.
 « 13. — *Pratincola rubicola*, L.
 « 14. — *Ruticilla tithys*, SCOP.
 « 17. — *Accentor modularis*, L.
 « 18. — *Sturnus vulgaris*, L.
 « 28. — *Ficedula rufa*, BECHST.
 Apr. 9. — *Cerchneis tinnuncula*, L.
 « 9. — *Hirundo rustica*, L.
 « 9. — *Saxicola oenanthe*, L.
 « 10. — *Cuculus canorus*, L.
 « 10. — *Erithacus lusciniä*, L.
 « 10. — *Ruticilla phoenicura*, L.
 « 12. — *Muscicapa collaris*, BECHST.

- Apr. 12. — *Yunx torquilla*, L.
 « 16. — *Upupa epops*, L.
 « 19. — *Anthus trivialis*, L.
 « 19. — *Sylvia cinerea*, BECHST.
 « 19. — *Sylvia curruca*, L.
 « 19. — *Turtur auritus*, GRAY.
 « 20. — *Chelidon urbica*, L.
 « 22. — *Oriolus galbula*, L.
 « 24. — *Caprimulgus europaeus*, L.
 « 24. — *Lanius collurio*, L.
 « 28. — *Coracias garrula*, L.
 « 28. — *Ficedula trochilus*, L.
 « 28. — *Lanius minor*, GM.
 « 28. — *Muscicapa grisola*, L.
 Mai 1. — *Coturnix dactylisonans*, MEY.
 « 3. — *Lanius senator*, L.
 « 3. — *Ortigometra crex*, L.

Kuhn Lajos dr.

A M. O. K.-nak 1894 óta rendes megfigyelője
 Nagy-Szentmiklós-on (Torontál m.), melynek
 föld. fekvése:

46° 4'17'' é. sz.

38°17'17'' k. h.

Megfigyeléseit beküldötte 1894 július 23-án.

Dr. Ludwig Kuhn.

Seit 1894 ord. Beob. der U. D. C. in Nagy-
 Szentmiklós (Com. Torontál), unter

46° 4'17'' N. Br.

38°17'17'' S. L.

Beobachter hat seine Beobachtungen am 23. Juli
 d. J. eingefendet.

1894-ben a következő fajok megérkezését
 jegyezte:

Im Jahre 1894 wurde die Ankunft folgender Arten
 notiert:

- Febr. 22. — *Sturnus vulgaris*, L.
 Mart. 4. — *Alauda arvensis*, L.
 « 4. — *Motacilla alba*, L.
 « 4. — *Vanellus cristatus*, L.
 « 7. — *Pratincola rubetra*, L.
 « 10. — *Grus cinerea*, L.
 « 10. — *Turdus musicus*, L.
 « 17. — *Accentor modularis*, L.
 « 30. — *Ciconia alba*, L.

- Apr. 2. — *Ardea purpurea*, L.
 " 2. — *Ficedula trochilus*, L.
 " 2. — *Motacilla flava*, L.
 " 3. — *Pratincola rubicola*, L.
 " 4. — *Gallinula chloropus*, L.
 " 4. — *Nyctiardea nycticorax*, L.
 " 6. — *Hirundo rustica*, L.
 " 6. — *Upupa epops*, L.
 " 8. — *Ficedula sibilatrix*, BECHST.
 " 10. — *Rallus aquaticus*, L.
 " 10. — *Sylvia curruca*, L.
 " 10. — *Yunx torquilla*, L.
 " 13. — *Anthus trivialis*, L.
 " 13. — *Cuculus canorus*, L.
 " 13. — *Erithacus luscini*a, L.
 " 13. — *Erithacus philomela*, BECHST.
 " 13. — *Muscicapa collaris*, BECHST.
 " 13. — *Muscicapa grisola*, L.
 " 13. — *Muscicapa parva*, BECHST.
 " 13. — *Ruticilla phoenicura*, L.
 " 13. — *Ruticilla tithys*, SCOP.
 " 13. — *Sylvia cinerea*, BECHST.
 " 14. — *Caprimulgus europaeus*, L.
 " 15. — *Sylvia atricapilla*, L.
 " 21. — *Cerchneis vespertina*, L.
 " 21. — *Muscicapa atricapilla*, L.
 " 21. — *Turtur auritus*, GRAY.
 " 22. — *Coracias garrula*, L.
 " 22. — *Coturnix dactylisonans*, MEY.
 " 22. — *Querquedula circia*, L.
 " 24. — *Saxicola oenanthe*, L.
 " 25. — *Sylvia hortensis*, BECHST.
 " 26. — *Chelidon urbica*, L.
 " 26. — *Lanius minor*, GM.
 " 26. — *Oriolus galbula*, L.
 Mai 5. — *Hydrochelidon fissipes*, L.
 " 5. — *Lanius collurio*, L.
 " 8. — *Pernis apivorus*, L.
 " 10. — *Ficedula rufa*, BECHST.
 " 10. — *Hypolais icterina*, VIEILL.
 " 15. — *Cotyle riparia*, L.
 " 19. — *Anthus campestris*, L.
 " 19. — *Merops apiaster*, L.
 " 22. — *Sylvia nisoria*, BECHST.

Kunszt Károly.

A M. O. K.-nak 1894 óta rendes megfigyelője
 Cs.-Somorjá-n, melynek föld. fekvése:

48° 1' é. sz.
 34°58' k. h.

Megfigyeléseit beküldötte 1894 július 9-én.
 Miután nem csupán Somorján figyelt, azon
 fajoknál, a melyek másutt figyeltettek meg, a
 hely mindig külön meg van adva.

Karl Kunszt.

Seit 1894 ordentl. Beobachter der U. D. G. in
 Cs.-Somorja, unter

48° 1' N. B.
 34°58' S. L.

Beobachter hat seine Beobachtungen am 9. Juli
 d. J. eingesendet.

Da die Beobachtungen sich nicht bloß auf So-
 morja beziehen, so wird in einem jedem Falle, wo
 die Beobachtung auf einem anderen Ort stattfand,
 dieser Ort separat angegeben.

1894-ben a következő fajok érkezését jegyezte:

Im Jahre 1894 wurde die Ankunft folgender Arten
 notiert:

- Jan. 18. — *Alauda arvensis*, L. — Gutor.
 " 18. — *Sturnus vulgaris*, L. — Gutor.
 " 18. — *Turdus pilaris*, L. — Gutor.
 Febr. 25. — *Acanthis linaria*, L. — Körtvélyes.
 " 25. — *Alauda arvensis*, L. — Körtvélyes.
 " 25. — *Anas boschas*, L. — Körtvélyes.
 " 25. — *Anser segetum*, GM. — Körtvélyes.
 " 25. — *Accipiter nisus*, L. — Körtvélyes.
 " 25. — *Bucephala clangula*, L. — Kört-
 vélyes.
 " 25. — *Larus* ? — Körtvélyes.
 " 25. — *Mergus albellus*, L. — Körtvélyes.
 " 25. — *Mergus merganser*, L. — Körtvélyes.
 " 25. — *Querquedula crecca*, L. — Kört-
 vélyes.
 " 25. — *Sturnus vulgaris*, L. — Körtvélyes.
 " 27. — *Alauda arvensis*, L.
 " 28. — *Acanthis linaria*, L.
 " 28. — *Anser segetum*, GM.
 " 28. — *Bucephala clangula*, L.
 " 28. — *Dafila acuta*, L. — Doborgaz.
 " 28. — *Fringilla coelebs*, L.
 " 28. — *Mergus albellus*, L.
 " 28. — *Mergus merganser*, L.
 " 29. — *Querquedula crecca*, L.
 Mart. 2. — *Columba palumbus*, L. — Kört-
 vélyes.
 " 3. — *Motacilla alba*, L.
 " 4. — *Mareca penelope*, L. — Körtvélyes.

- Mart. 4. — *Motacilla alba*, L. — Körtvélyes.
 « 4. — *Totanus ochropus*, L. — Körtvélyes.
 « 4. — *Turdus iliacus*, L. — Körtvélyes.
 « 7. — *Graculus carbo*, L. — Körtvélyes.
 « 7. — *Turdus musicus*, L. — Körtvélyes.
 « 10. — *Pratincola rubicola*, L.
 « 11. — *Scolopax rusticola*, L. — Gutor.
 « 19. — *Ruticilla tithys*, SCOP.
 « 22. — *Circus cyaneus*, L. — Tökés.
 « 25. — *Ruticilla tithys*, SCOP. — Körtvélyes.
 « 27. — *Aegialitis fluviatilis*, BECHST. — Körtvélyes.
 « 27. — *Anthus pratensis*, L. — Körtvélyes.
 « 27. — *Larus ridibundus*, L. — Körtvélyes.
 « 27. — *Podiceps cristatus*, L. — Körtvélyes.
 « 31. — *Aegialitis fluviatilis*, BECHST. — Gutor.
 « 31. — *Circus aeruginosus*, L. — Gutor.
 « 31. — *Larus ridibundus*, L. — Gutor.
 « 31. — *Podiceps nigricollis*, SUND. — Gutor.
 « 31. — *Pratincola rubicola*, L. — Gutor.
 « 31. — *Totanus ochropus*, L. — Gutor.
- Apr. 1. — *Ardea cinerea*, — Gutor.
 « 1. — *Saxicola oenanthe*, L. — Gutor.
 « 1. — *Tringoides hypoleucus*, L. — Gutor.
 « 2. — *Hirundo rustica*, L.
 « 2. — *Rissa tridactyla*, L. — Vajka.
 « 3. — *Muscicapa atricapilla*, L. — Gutor.
 « 4. — *Accentor modularis*, L. — Gutor.
 « 4. — *Anser*? — Gutor.
 « 4. — *Cerchneis tinnuncula*, L. — Gutor.
 « 4. — *Ficedula trochilus*, L. — Gutor.
 « 4. — *Fulica atra*, L. — Gutor.
 « 4. — *Milvus korschun*, GM. — Gutor.
 « 4. — *Nyctiardea nycticorax*, L. — Gutor.
 « 7. — *Anthus trivialis*, L. — Gutor.
 « 7. — *Circus pygargus*, L. — Gutor.
 « 7. — *Hirundo rustica*, L. in Gutor.
 « 7. — *Sylvia atricapilla*, L. — Gutor.
 « 8. — *Archibuteo lagopus*, GM. — Gutor.
 « 8. — *Chelidon urbica*, L. — Gutor.
 « 8. — *Circus aeruginosus*, L. — Gutor.
 « 8. — *Cuculus canorus*, L. — Gutor.
 « 8. — *Erithacus cyaneculus*, WOLF. — Gutor.
 « 8. — *Fringilla coelebs*, L. — Gutor.
 « 8. — *Mergus merganser*, L. — Gutor.
 « 8. — *Oedipodius crepitans*, TEMM. — Gutor.
 « 8. — *Ortigometra minuta*, PALL. — Gutor.
- Apr. 9. — *Hydrochelidon fissipes*, L. — Gutor.
 « 9. — *Sterna minuta*, L. — Gutor.
 « 10. — *Sylvia nisoria*, BECHST. — Gutor.
 « 11. — *Cotyle riparia*, L. — Gutor.
 « 11. — *Serinus hortulanus*, KOCH. — Gutor.
 « 12. — *Circus macrourus*, GM.
 « 12. — *Circus aeruginosus*, L.
 « 12. — *Upupa epops*, L.
 « 14. — *Erithacus cyaneculus*, WOLF. — Körtvélyes.
 « 14. — *Larus argentatus*, BRÜNN. — Körtvélyes.
 « 14. — *Pratincola rubetra*, L. — Körtvélyes.
 « 14. — *Pratincola rubicola*, L. — Körtvélyes.
 « 14. — *Ruticilla phoenicura*, L. — Körtvélyes.
 « 14. — *Sterna fluviatilis*, NAUM. — Körtvélyes.
 « 15. — *Ardea purpurea*, L. — Gutor.
 « 15. — *Botaurus stellaris*, L. — Gutor.
 « 17. — *Anthus campestris*, L.
 « 17. — *Ficedula sibilatrix*, BECHST.
 « 17. — *Querquedula crecca*, L.
 « 20. — *Sylvia curruca*, L.
 « 20. — *Sylvia hortensis*, BECHST.
 « 21. — *Acrocephalus turdoides*, MEY. — Gutor.
 « 21. — *Cotyle riparia*, L. — Gutor.
 « 21. — *Lanius minor*, GM.
 « 21. — *Turtur auritus*, GRAY. — Gutor.
 « 21. — *Yunx torquilla*, L. — Gutor.
 « 25. — *Hirundo rustica*, L. — Körtvélyes.
 « 25. — *Locustella luscinioides*, SAVI. — Körtvélyes.
 « 25. — *Muscicapa grisola*, L. — Körtvélyes.
 « 25. — *Oriolus galbula*, L. — Körtvélyes.
 « 26. — *Ardea minuta*, L. — Gutor.
 « 26. — *Coturnix dactylisonans*, MEY.
 « 26. — *Sylvia nisoria*, BECHST.
 « 28. — *Aegialitis fluviatilis*, BECHST. — Körtvélyes.
- Mai 2. — *Lanius collurio*, L. in Körtvélyes.
 « 2. — *Locustella fluviatilis*, WOLF. — Körtvélyes.
 « 2. — *Locustella naevia*, BODD. — Körtvélyes.
 « 15. — *Merops apiaster*, L. — Gutor.
 « 15. — *Turdus musicus*, L. — Gutor.
 « 15. — *Turtur auritus*, GRAY. — Gutor.
 « 26. — *Ardea garzetta*, L. — Gutor.

Lakatos Károly.

A M. O. K.-nak 1894 óta rendes megfigyelője
Szegeden, melynek föld. fekvése:

46°14'30" é. sz.

37°48'12" k. h.

Megfigyelési terület Szeged és Horgos vidéke;
vizei a Tisza folyó és a Fehér tó, valamint a
Horgosi tó.

Megfigyeléseit beküldötte 1894 szept. 3-án.

Karl von Lakatos.

Seit 1894 ord. Beob. der U. D. G. in Szeged-
din, unter

46°14'30" N. Br.

37°48'12" Ö. L.

Die Beobachtungen beziehen sich auf die Umge-
bung von Szegedin und Horgos (Dorf bei Sze-
gedin). Bedeutendere Gewässer der Theiß (Fluß),
der Fehér tó (Fehér-See) und Horgosi tó (Hor-
gos-See).

Beobachter hat seine Beobachtungen am 3. Sept.
im J. 1894 eingefendet.

1894-ben a következő fajok érkezését jegyezte:

Im Jahre 1894 hat er die Ankunft folgender Arten
notiert:

Accipiter nisus, L.

Archibuteo lagopus, Gm.

Columba oenas, L.

Falco regulus, PALL.

Áttelelték. — Haben überwintert.

Jan. 26. — *Podiceps cristatus*, L.

Febr. 10. — *Mareca penelope*, L.

„ 20. — *Alauda arvensis*, L.

„ 21. — *Numenius arquatus*, L.

„ 23. — *Gallinago scolopacina*, Bp.

„ 23. — *Vanellus cristatus*, L.

„ 24. — *Cerchneis tinnuncula*, L.

„ 24. — *Dasila acuta*, L.

„ 24. — *Sturnus vulgaris*, L.

„ 25. — *Fulica atra*, L.

„ 25. — *Philomachus pugnax*, L.

„ 26. — *Podiceps minor*, L.

„ 28. — *Bucephala clangula*, L. (A vad-
kereskedőnél! Beim Wildhändler!)

„ 28. — *Milvus iclinus*, SAV. (Átvonulóban!
Durchziehend!)

- Mart. 3. — *Totanus fuscus*, L. (Vadkereskedő-
nél! Beim Wildhändler!)
- „ 3. — *Totanus glottis*, L. (Vadkereskedő-
nél! Beim Wildhändler!)
- „ 3. — *Turtur auritus*, GRAY.
- „ 4. — *Aythya ferina*, L.
- „ 4. — *Gallinago gallinula*, L.
- „ 4. — *Sterna fluviatilis*, NAUM.
- „ 6. — *Spatula chrypeata*, L.
- „ 7. — *Limosa aegocephala*, L.
- „ 7. — *Motacilla alba*, L.
- „ 7. — *Motacilla flava*, L.
- „ 8. — *Circus pygargus*, L.
- „ 9. — *Tringa alpina*, L.
- „ 11. — *Circus cyaneus*, L. (1 db áttelelt!
Ein Stück überwintert!)
- „ 12. — *Botaurus stellaris*, L.
- „ 4. — *Ardea cinerea*, L.
- „ 14. — *Recurvirostra avocetta*, L.
- „ 15. — *Aegialitis hiaticula*, L.
- „ 15. — *Larus ridibundus*, L.
- „ 15. — *Nyroca leucophthalmos*, BECHST.
(Vadászoknál! Geschossen!)
- „ 16. — *Tringoides hypoleucus*, L.
- „ 17. — *Ortigometra porzana*, L.
- „ 18. — *Grus cinerea*, L.
- „ 18. — *Hirundo rustica*, L.
- „ 20. — *Fulix cristata*, L.
- „ 20. — *Rulicilla phoenicura*, L.
- „ 21. — *Totanus calidris*, L.
- „ 21. — *Totanus ochropus*, L.
- „ 22. — *Anser cinereus*, MEY.
- „ 22. — *Anthus pratensis*, L.
- „ 23. — *Aegialitis cantianus*, LATH.
- „ 23. — *Ciconia alba*, L.
- „ 24. — *Aegialitis fluviatilis*, BECHST.
- „ 24. — *Nyctiardea nycticorax*, L.
- „ 24. — *Upupa epops*, L.
- „ 26. — *Cerchneis vespertina*, L.
- „ 26. — *Ficedula rufa*, BECHST.
- „ 26. — *Numenius phaeopus*, L.
- „ 27. — *Erithacus rubecula*, L.
- „ 27. — *Tringa canuta*, L.
- „ 28. — *Cotyle riparia*, L.
- „ 28. — *Oedipnemus crepitans*, TEMM.
- „ 28. — *Pratincola rubetra*, L.
- „ 28. — *Saxicola oenanthe*, L.
- „ 28. — *Sylvia curruca*, L.
- „ 30. — *Himantopus autumnalis*, HAAS.
- „ 30. — *Larus canus*, L.
- „ 30. — *Querquedula circia*, L.
- Apr. 1. — *Erithacus cyaneculus*, WOLF.

- Apr. 2. — *Ardea purpurea*, L.
 „ 5. — *Lanius minor*, GM.
 „ 6. — *Chelidon urbica*, L.
 „ 2. — *Cuculus canorus*, L.
 „ 4. — *Yunx torquilla*, L.
 „ 6. — *Circus aeruginosus*, L.
 „ 6. — *Coturnix dactylisonans*, MEY.
 „ 6. — *Gallinago major*, GM.
 „ 7. — *Erithacus luscinia*, L.
 „ 9. — *Tringa minuta*, LEISL.
 „ 10. — *Tringa subarquata*, GOULD.
 „ 11. — *Lanius collurio*, L.
 „ 14. — *Totanus glareola*, L.
 „ 15. — *Sylvia cinerea*. BECHST.
 „ 19. — *Sylvia hortensis*, BECHST.
 „ 20. — *Pratincola rubicola*, L.
 „ 22. — *Gallinula chloropus*, L.
 „ 22. — *Oriolus galbula*, L.
 „ 23. — *Glareola pratincola*, L.
 „ 24. — *Ardea minuta*, L.
 „ 26. — *Anthus campestris*, L.
 „ 28. — *Ortigometra crex*, L.
 „ 29. — *Acrocephalus turdoides*, MEY.
 „ 29. — *Sterna minuta*, L.
 Mai 3. — *Platalea leucorodia*, L.
 „ 25. — (Körül! Beiläufig!) *Hydrochelidon fissipes*, L.
 „ 29. — *Sylvia nisoria*, BECHST.

Lovassy Sándor dr.

A M. O. K.-nak lev. tagja és 1894 óta rendes megfigyelője *Keszthelyen*, melynek föld. fekvése:

46°46'17" é. sz.
 35°54'30" k. h.

A megfigyelési terület nevezetesebb vizei: a *Balaton*, a *Kis-Balaton* és a *Zala* folyó.

A megfigyelésekhez pontos meteor. naplót is mellékel.

Megfigyeléseit beküldötte 1894 aug. 14-én.

Dr. Alexander von Lovassy.

Seit 1894 corresp. Mitglied und ord. Beobachter der U. D. G. in *Keszthely*, unter

46°46'17" N. Br.
 35°54'30" Ö. L.

Bedeutendere Gewässer des Beobachtungsortes sind: der *Plattensee*, der *Kis-Balaton* (kleiner *Plattensee*) und der *Zala-Fluß*.

Beobachter gab den Beobachtungen auch ein pünktlich geführtes meteor. Tagebuch bei.

Seine Beobachtungen hat er am 14. Aug. im J. 1894 eingesendet.

1894-ben a következő fajok érkezését jegyezte:

Im Jahre 1894 notierte er die Ankunft folgender Arten:

- Jan. 31. — *Anas boschas*, L.
 „ 31. — *Anser cinereus*, MEY.
 „ 31. — *Anser segetum*, GM.
 „ 31. — *Emberiza miliaria*, L.
 Febr. 13. — *Fulica atra*, L.
 „ 13. — *Larus ridibundus*, L.
 „ 13. — *Querquedula crecca*, L.
 „ 28. — *Vanellus cristatus*, L.
 Mart. 1. — *Ardea alba*, L.
 „ 2. — *Ardea cinerea*, L.
 „ 2. — *Botaurus stellaris*, L.
 „ 2. — *Bucephala clangula*, L.
 „ 2. — *Erithacus rubecula*, L.
 „ 4. — *Circus cyaneus*, L.
 „ 4. — *Mareca penelope*, L.
 „ 4. — *Podiceps nigricollis*, SUND.
 „ 4. — *Spatula chrypeata*, L.
 „ 4. — *Sturnus vulgaris*, L.
 „ 6. — *Numenius arquatus*, L.
 „ 6. — *Totanus calidris*, L.
 „ 9. — *Anthus*?
 „ 9. — *Dafila acuta*, L.
 „ 9. — *Emberiza schoeniclus*, L.
 „ 14. — *Platalea leucorodia*, L.
 „ 19. — *Ciconia alba*, L.
 Apr. 3. — *Nyctiardea nycticorax*, L.
 „ 4. — *Chelidon urbica*, L.
 „ 4. — *Luscinola melanopogon*, TEMM.
 „ 4. — *Ruticilla phoenicura*, L.
 „ 5. — *Locustella luscinoides*, SAVI.
 „ 7. — *Circus aeruginosus*, L.
 „ 7. — *Circus cyaneus*, L.
 „ 7. — *Erithacus cyaneculus*, WOLF.
 „ 7. — *Hirundo rustica*, L.
 „ 13. — *Sterna fluviatilis*, NAUM.
 „ 15. — *Acrocephalus turdoides*, MEY.
 „ 24. — *Ardea comata*, PALL.
 „ 25. — *Coracias garrula*, L.
 „ 25. — *Hydrochelidon fissipes*, L.
 „ 27. — *Oriolus galbula*, L.
 Mai 1. — *Ibis falcinellus*, L.
 „ 9. — *Graculus carbo*, L.
 „ 18. — *Tringa subarquata*, GOULD.

Medreczky István.

A M. O. K.-nak 1894 óta levelező tagja és rendes megfigyelője *Ungvárott*, melynek föld. fekvése:

48°37'30" é. sz.

40°38'26" k. h.

Megfigyeléseit beküldötte 1894 június 1-én.

Stephan von Medreczky.

Seit 1894 correjp. Mitglied und ord. Beobachter der U. D. C. in Ungvár (Com. Ung), unter

48°37'30" N. Br.

40°38'26" Ö. L.

Seine Beobachtungen hat er am 1. Juni im J. 1894 eingefendet.

1894-ben a következő fajok érkezését jegyezte:

Im Jahre 1894 notierte er die Ankunft folgender Arten:

- Mart. 3. — *Columba oenas*, L.
 " 4. — *Alauda arvensis*, L.
 " 7. — *Sturnus vulgaris*, L.
 " 8. — *Motacilla alba*, L.
 " 9—10. — *Anser cinereus*, MEY.
 " 17. — *Scolopax rusticola*, L.
 " 27. — *Ficedula rufa*, BECHST.
 Apr. 5. — *Ciconia alba*, L.
 " 6. — *Hirundo rustica*, L.
 " 7. — *Chelidon urbica*, L.
 " 7. — *Ruticilla tithys*, Scop.
 " 10. — *Saxicola oenanthe*, L.
 " 11. — *Erithacus philomela*, BECHST.
 " 12. — *Ruticilla phoenicura*, L.
 " 18. — *Serinus hortulanus*, Koch.
 " 20. — *Cuculus canorus*, L.
 " 20. — *Upupa epops*, L.
 " 21. — *Yunx torquilla*, L.
 " 22. — *Sylvia hortensis*, BECHST.
 " 23. — *Alauda arborea*, L.
 " 27. — *Muscicapa grisola*, L.
 Mai 1. — *Oriolus galbula*, L.
 " 5. — *Sylvia atricapilla*, L.
 " 6. — *Sylvia nisoria*, BECHST.
 " 8. — *Lanius collurio*, L.
 " 10. — *Coturnix dactylisonans*, MEY.

Meteorologiai intézet (magyar).

A M. O. K. főnöke 1893 decz. 28-án kelt átiratában felkérte az orsz. közp. meteor. intézet igazgatóságát, hogy a *füsti fecske* (*Hir. rustica*, L.) tavaszi érkezését az összes meteor. állomásokon megfigyeltesse, s a meteor. tünetekkel kapcsolathat a M. O. K.-nak beküldesse.

KONKOLY MIKLÓS dr. nev. intézet igazgatója a kérelemnek készséggel tett eleget, s az intézet az 1894. év tavaszán a következő adatokat bocsátotta a M. O. K.-nak rendelkezésére.

A mint a táblázatból láthatjuk, egynémelyik állomás nemcsak a füsti fecske megfigyelésére szorítkozott, hanem dicséretes buzgósággal még más fajokra is kiterjeszkedett.

Meteor. Central-Anstalt (Ungarische).

Der Chef der U. D. C. ersuchte in seinem Schreiben vom 28. Dez. im J. 1893 das Directorat der ungar. meteor. Central-Anstalt, durch die Stationen des genannten Institutes womöglich die Ankunft wenigstens der Rauchschnalbe (*Hir. rustica*, L.) notieren zu lassen, und die auf diese Weise erlangten Daten der U. D. C. gütigst zur Verfügung stellen zu wollen.

Dr. Mikolaus von Konkoly, der Director des genannten Institutes kam dem Ersuchen mit Bereitwilligkeit entgegen, und ließ durch sein Institut die folgenden Beobachtungen der U. D. C. gütigst zukommen.

Wie aus der Tabelle ersichtlich, beschränkten sich einige Stationen nicht bloß auf die Rauchschnalbe, sondern dehnten ihre lobenswerthe Aufmerksamkeit auch auf andere Arten aus.

A magyar meteor. intézet 1894-ben a következő fajok érkezését jegyezte:

Das ung. meteor. Centr.-Institut notierte im Jahre 1894 die Ankunft folgender Arten:

- Motacilla boarula*, L.
 Mart. 9. — Görgény-Szent-Imre.
Ciconia alba, L.
 " 15. — Csikmegyében mutatkozott, de visszavonult! Zeigte sich im Com. Cs. i. f., zog sich aber wieder zurück!
Fecske. Schwalbe (?)
 " 17. — Kolozsmonostor. — «Állítólag látak kettőt; talán parti fecskét?» írja a megfigyelő! «Angebl. sah

- man zwei Stück; ob nicht etwa Uferschwalben?» schreibt der Beobachter.
Hirundo rustica, L.
- Mai 23. — Belovár.
Upupa epops, L.
- « 23. — Belovár.
Hirundo rustica, L.
- « 24. — Eperjes. Egy pár! de azután eltűnt és apr. 20-ig nem látható! — Ein Paar! Verschwinden aber wieder, und dann sieht man erst wieder am 20. April.
Ciconia alba, L.
- « 26. — Lehndorf (Magy.-Óvár mellett; bei Ung.-Altenburg).
- « 28. — Csiksomlyó. — Átvonul! Zieht durch!
Chelidon urbica, L.
- « 28. — Pozsony (Preßburg).
Ciconia alba, L.
- « 28. — Székely-Udvarhely.
- « 30. — Kis-Kartal.
Chelidon urbica, L.
- « 31. — Kalocsa.
Ciconia alba, L.
- « 31. — Lehndorf.
Hirundo rustica, L.
- « 31. — Modor.
Chelidon urbica, L.
- Apr. 2. — Arad.
- « 2. — Pápa. (Az első! Die Erste! 4-én sok! Am 4. Viele!)
Cuculus canorus, L.
- « 2. — Görgény-Szent-Imre.
Chelidon urbica, L.
- « 3. — Székely-Udvarhely.
- « 3. — Zsombolya.
Fecske. Schwalbe (?)
- « 4. — Orsova.
Chelidon urbica, L.
- « 5. — Balaton-Füred.
- « 5. — Budapest.
- « 5. — Máriafalu (Com. Vas).
Ciconia alba, L.
- Apr. 5. — Görgény-Szent-Imre.
Motacilla alba, L.
- « 5. — Kis-Kartal.
Hirundo rustica, L.
- « 6. — Herény (Com. Vas).
- « 6. — Ungvár.
Chelidon urbica, L.
- « 7. — Balaton-Füred.
- Apr. 7. — Debreczen.
- « 7. — Nagy-Szeben (Sermannstadt).
- « 7. — Nyiregyháza.
- « 7. — Tarcza (Com. Vas).
Ciconia alba, L.
- « 7. — Kis-Kartal.
Upupa epops, L.
- « 7. — Görgény-Szent-Imre.
Chelidon urbica, L.
- « 8. — Nagy-Bossány (Com. Neutra).
- « 8. — Nagyvárad (Großwardein).
- « 8. — Rozsnyó.
- « 8. — Turkeve.
- « 8. — Ungvár.
Ciconia alba, L.
- « 8. — Turkeve.
Erithacus luscini, L.
- « 8. — Zsombolya.
Fecske. Schwalbe (?)
- « 8. — Magyar-Óvár (Ung.-Altenburg).
Hirundo rustica, L.
- « 8. — Görgény-Szent-Imre.
- « 8. — Turkeve.
Chelidon urbica, L.
- « 9. — Selmeczbánya (Schemnitz).
Cotyle riparia, L.
- « 10. — Akna-Szlatina.
Hirundo rustica, L.
- « 10. — Pozsony (Preßburg).
Chelidon urbica, L.
- « 12. — Csik-Somlyó.
- « 12. — Eperjes.
- « 13. — Körmöczbánya (Kremnitz).
- « 13. — Nagy-Szeben (Sermannstadt).
Hirundo rustica, L.
- « 13. — Debreczen.
Chelidon urbica, L.
- « 14. — Kolozsmonostor.
- « 15. — Besztercebánya.
Hirundo rustica, L.
- « 15. — Besztercebánya.
- « 16. — Pécs-Bányatelep. — (Sünffirchen-
[Bergwerf]).
Chelidon urbica, L.
- « 18. — in Akna-Szlatina.
- « 20. — Pécs-Bányatelep. — (Sünffirchen-
Bergwerf.)

Pfennigberger József.

A M. O. K.-nak 1894 óta rendes megfigyelője
Bélyén (Baranya m.), melynek föld. fekvése:

45°36'14" é. sz.
36°24'29" k. h.

A megfigyelési terület jelentékenyebb vizei:
a *Dráva* folyam, a *Duna*, s e két folyó által alkotott óriási mocsarak és árterületek.

Megfigyeléseit beküldötte 1894 május 16-án.

Joseph von Pfennigberger.

Seit 1894 ord. Beob. der U. D. C. in Bélye
(Com. Baranya), unter

45°36'14" N. Br.
36°24'29" S. L.

Bedeutendere Gewässer des Beobachtungsterrains
sind: die Drau, die Donau und die von denen ge-
ursachten Sumpf- und Inundations-Gebiete.

Beobachter hat seine Beobachtungen am 16. Mai
d. J. 1894 eingefendet.

1894-ben a következő fajok érkezését jegyezte:

Im Jahre 1894 notierte er die Anfunft folgender Arten:

- Febr. 4. — *Sturnus vulgaris*, L.
" 5. — *Turdus pilaris*, L.
" 28. — *Alauda arborea*, L.
Mart. 7. — *Columba palumbus*, L.
" 8. — *Fulica atra*, L.
" 12. — *Accentor modularis*, L.
" 16. — *Ficedula rufa*, BECHST.
" 20. — *Ciconia alba*, L.
" 22. — *Ciconia nigra*, L.
" 22. — *Pratincola rubicola*, L.
" 29. — *Nyctiardea nycticorax*, L.
" 31. — *Chelidon urbica*, L.
Apr. 2. — *Milvus korschun*, GM.
" 2. — *Yunx torquilla*, L.
" 5. — *Erithacus cyaneculus*, WOLF.
" 6. — *Sylvia atricapilla*, L.
" 6. — *Upupa epops*, L.
" 7. — *Ardea purpurea*, L.
" 7. — *Gallinago scolopacina*, BP.
" 10. — *Cuculus canorus*, L.
" 14. — *Erithacus luscini*a, L.
" 15. — *Locustella naevia*, BODD.
" 16. — *Motacilla flava*, L.
" 25. — *Caprimulgus europaeus*, L.
" 25. — *Coracias garrula*, L.
" 25. — *Coturnix dactylisonans*, MEY.
" 25. — *Oriolus galbula*, L.
" 26. — *Turtur auritus*, GRAY.

- Apr. 26. — *Lanius minor*, GM.
Mai 4. — *Lanius collurio*, L.
" 4. — *Locustella fluviatilis*, WOLF.
" 6. — *Ortigometra crex*, L.

Pungur Gyula.

A M. O. K.-nak 1894 óta rendes megfigyelője
Zilahon (Szilagy m.), melynek föld. fekvése:

47°10'48" é. sz.
40°44' 4" k. h.

Megfigyeléseit beküldötte 1894 július 19-én.

Julius Pungur.

Seit 1894 ord. Beob. der U. D. C. in Zilah
(Com. Szilagy), unter

47° 0'48" N. Br.
40°44' 4" S. L.

Seine Beobachtungen wurden eingefendet am
19. Juli im Jahre 1894.

1894-ben a következő fajok érkezését jegyezte:

Im Jahre 1894 notierte er die Anfunft folgender Arten:

- Mart. 10. — *Sturnus vulgaris*, L.
" 12. — *Motacilla alba*, L.
" 12. — *Scolopax rusticola*, L.
Apr. 2. — *Chelidon urbica*, L.
" 5. — *Hirundo rustica*, L.

Szüts Béla.

A M. O. K.-nak 1894 óta rendes megfigyelője
Tavarnán (Zemplén m.), melynek föld. fekvése:

48°54'40" é. sz.
39°25'20" k. h.

Megfigyeléseit beküldötte 1894 május 26-án.

Béla von Szüts.

Seit 1894 ord. Beob. der U. D. C. in Tavarna
(Com. Zemplén), unter

48°54'40" N. Br.
39°25'20" S. L.

Beobachter hat seine Beobachtungen am 26. Mai
im Jahre 1894 eingefendet.

1894-ben a következő fajok érkezését jegyezte:

Im Jahre 1894 notierte er die Ankunft folgender Arten:

Decz. II. felétől egész apr. I. feléig az *Ampelis garrula*, L. nagy tömegekben mutatkozott a község kertjeiben.

Von der II. Hälfte Dez. bis zu der I. Hälfte Apr. zeigte sich *Ampelis garrula*, L. in großen Flügen in den Obstgärten der Gemeinde.

Febr. 13. — *Columba oenas*, L.

« 27. — *Alauda arborea*, L.

Mart. 2. — *Alauda arvensis*, L.

« 7. — *Sturnus vulgaris*, L.

« 14. — *Motacilla alba*, L.

« 22. — *Ciconia alba*, L. — Varannó-Hosszszúmező.

« 25. — *Muscicapa collaris*, BECHST.

Apr. 2. — *Ruticilla phoenicura*, L.

« 10. — *Yunx torquilla*, L.

« 13. — *Upupa epops*, L.

« 14. — *Hirundo rustica*, L.

« 16. — *Cuculus canorus*, L.

« 19. — *Erithacus luscinius*, L.

« 19. — *Motacilla flava*, L.

« 23. — *Chelidon urbica*, L.

« 23. — *Ortigometra crex*, L.

« 24. — *Oriolus galbula*, L.

« 25. — *Turtur auritus*, GRAY.

« 26. — *Coturnix dactylisonans*, MEY.

« 30. — *Lanius minor*, GM.

Vadas Jenő.

A M. O. K.-nak 1894 óta rendes megfigyelője *Selmeczbányán*, melynek föld. fekvése:

48°27'36" é. sz.

36°33'38" k. h.

Megfigyeléseit szóbelileg közölte.

Eugen Dadas.

Seit 1894 ord. Beobachter der U. D. C. in *Selmeczbánya* (Schemnitz, Com. Gont), unter

48°27'36" N. Br.

36°33'38" Ö. L.

Beobachter theilte seine Beobachtungen mündlich mit.

1894-ben a következő fajok érkezését figyelte meg:

Im Jahre 1894 beobachtete er die Ankunft folgender Arten:

Mart. 14. — *Scolopax rusticola*, L.

« 15. — *Motacilla alba*, L. — Kis-Illye.

« 18. — *Motacilla alba*, L.

« 30. — *Rissa tridactyla*, L. — Kisuczajuhely.

Apr. 9. — *Chelidon urbica*, L.

Wachenhusen Antal

cs. és kir. vadászkapitány.

A M. O. K.-nak 1894 óta rendes megfigyelője *Székesfehérvárott*, melynek föld. fekvése:

47°11'24" é. sz.

36° 4'40" k. h.

A megfigyelési területen található jelentékenyebb vizek: a *Sóstó* és a *Sárvíz* csatorna.

Megfigyelő kéziratában megjegyzi, hogy az általa közölt adatok csak a *lelövésre* vonatkoznak, s így nem tekinthetők az illető fajok első megérkezési dátumainak.

Megfigyeléseit beküldötte 1894 jun. 15-én.

Anton von Wachenhusen

f. und k. Jäger-Hauptmann.

Seit 1894 ordentl. Beobachter der U. D. C. in *Stuhlweißenburg*, unter

47°11'24" N. Br.

36° 4'40" Ö. L.

Bedeutendere Gewässer des Beobachtungsterrains sind: der *Sóstó* (Sós-See) und der *Sárvíz* Canal.

Beobachter betont in seiner Handschrift, daß er in Absicht sich eine Sammlung anzulegen, jederzeit, besonders aber im Frühjahr nach Beute auszog, und nicht immer die ersten Stücke erlegen konnte, sondern nur die erlegten Vögel notierte. Demnach können seine Daten nicht als die ersten Ankunftsdaten angenommen werden.

Beobachter hat seine Beobachtungen am 15. Juni d. J. 1894 eingesendet.

1894 ben a következő fajok érkezését jegyezte:

Im Jahre 1894 notierte er die Ankunft folgender Arten:

Febr. 2. — *Turdus pilaris*, L.

Mart. 7. — *Columba oenas*, L.

- Mart. 14. — *Gallinago scolopacina*, BP.
 « 14. — *Larus ridibundus*, L.
 « 14. — *Podiceps griseigena*, BODD.
 « 26. — *Anthus* (?)
 « 26. — *Emberiza schoeniclus*, L.
 « 26. — *Numenius arquatus*, L.
 « 26. — *Turdus musicus*, L.
 « 31. — *Hirundo rustica*, L.
 Apr. 1. — *Ciconia alba*, L.
 « 1. — *Motacilla flava*, L.
 « 1. — *Philomachus pugnax*, L.
 « 1. — *Totanus ochropus*, L.
 « 12. — *Yunx torquilla*, L.
 « 14. — *Cerchneis tinnuncula*, L.
 « 14. — *Erithacus rubecula*, L.
 « 14. — *Upupa epops*, L.
 » 15. — *Erithacus cyaneculus*, WOLF.
 « 15. — *Totanus calidris*, L.
 « 28. — *Hydrochelidon fissipes*, L.
 Mai 2. — *Aegialitis fuvialis*, BECHST.
 « 8. — *Anas boschas*, L.
 « 8. — *Cuculus canorus*, L.
 « 8. — *Lanius minor*, GM.
 « 8. — *Ortigometro crex*, L.

Báró Wildburg Aladár.

A M. O. K.-nak 1894 óta rendes megfigyelője
Bihar-Illyén, melynek föld. fekvése:

46°49'30" é. sz.
 39°14'20" k. h.

Megfigyeléseit beküldötte 1894 július 19-én.

Aladár Wildburg, Freiherr von.

Seit 1894 ord. Beob. der U. D. C. in Bihar-
 Illye (Com. Bihar), unter

46°49'30" N. Br.
 39°14'20" S. L.

Beobachter hat seine Beobachtungen am 19. Juli
 d. J. 1894 eingefendet.

1894-ben a következő fajok érkezését figyelte
 meg:

Im Jahre 1894 notierte er die Anfunft folgender Arten:

- Febr. 20. — *Milvus korschun*, GM.
 Mart. 30. — *Alauda arborea*, L.
 « 30. — *Alauda arvensis*, L.
 « 30. — *Fringilla coelebs*, L.

- Mart. 30. — *Motacilla alba*, L.
 « 30. — *Scolopax rusticola*, L.
 Apr. 1. — *Ciconia alba*, L.
 « 2. — *Coracias garrula*, L.
 « 2. — *Motacilla flava*, L.
 « 4. — *Upupa epops*, L.
 « 9. — *Hirundo rustica*, L. — (Ugyanezen
 hó 15-én 10¹/₂ órakor éjjel vagy 30
 db szállott nagy lármával házamra,
 1¹/₂ óráig lármáztak, azután elcsen-
 desedtek. Éjjel tájban az új sokkal
 nagyobb lármából következettve,
 új csapat érkezett; másnap min-
 denütt lehetett őket látni. — —
 Am 15. d. M. Nachts um 1¹/₂ 11 Uhr
 besetzten etwa 30 St. lärmend das
 Hausdach; nach einer 1¹/₂ Stunde
 schwiegen sie; gegen Mitternacht
 noch größerer Lärm — wahr-
 scheinlich ein neuer Flug! — Tags darauf
 sind sie überall zu sehen!)
- Apr. 10. — *Ciconia alba*, L.
 « 14. — *Cuculus canorus*, L.
 « 16. — *Nyctiardea nycticorax*, L. — (Mint-
 egy 14 db jött; 2 nap mulva vagy
 30-an vannak s a fácskányosban
 megtelepedve, itt fészkeltek is. —
 Etwa 14 Stück; nach 2 Tagen sind
 gegen 30 Stück hier, welche sich in
 der Fasanerie niederlassend, hier
 nisten.)

Zsótér László.

A M. O. K.-nak 1894 óta rendes megfigyelője
Szegeden, melynek föld. fekvése:

46°14'30" é. sz.
 37°48'12" k. h.

A megfigyelési terület nevezetesebb vizei a
Tisza s a *Fehértó*; a mely utóbbi itt különösen
 kiemelendő, mert Zsótér megfigyelései kizárólag
 vizi madarak megérkezésére szorítkoznak, még
 pedig úgy, a mint az a *Fehértón* megy végbe.

Időjárás adatokkal bővített megfigyeléseit
 1894 szept. 25-én küldte be.

Ladislav von Zsótér.

Seit 1894 ord. Beob. der U. D. C. in Szeged,
 unter

46°14'30" N. Br.
 37°48'12" S. L.

Bedeutendere Gewässer des Beob.-Terrains sind : die Theiß und der Fehér tó (See); der letztere ist hier besonders hervorzuheben, da die Beobachtungen v. Zsótér's sich ausschließlich auf Wasser-Vögel beziehen, und der Fehértó als locus classicus derselben zu betrachten ist.

Seine mit Wetter-Angaben versehene Beobachtungen hat er am 25. Sept. d. J. 1894 eingefendet.

1894-ben a Fehértón a következő fajok érkezését jegyezte:

Im Jahre 1894 notierte er die Ankunft auf den Fehértó der folg. Arten:

- Febr. 7. — *Numenius arquatus*, L.
 " 8. — *Anas boschas*, L.
 " 8. — *Anser cinereus*, MEY.
 " 8. — *Anser segetum*, GM.
 " 8. — *Dafila acuta*, L.
 " 8. — *Mareca penelope*, L.
 " 8. — *Querquedula crecca*, L.
 " 9. — *Tadorna cornuta*, GM.
 " 28. — *Alauda arvensis*, L.
 " 28. — *Vanellus cristatus*, L.
 Mart. 2. — *Aegialitis hiaticula*, L.
 " 2. — *Limosa aegocephala*, L.
 " 3. — *Larus ridibundus*, L.
 " 10. — *Motacilla alba*, L. (A zöme itt van!
 Die Hauptmasse hier!)
 " 10. — *Totanus fuscus*, L.
 " 11. — *Fulica atra*, L.
 " 11. — *Totanus glottis*, L.
 " 11. — *Recurvirostra avocetta*, L.
 " 11. — *Turtur auritus*, GRAY.
 " 13. — *Ardea cinerea*, L.
 " 13. — *Numenius phaeopus*, L.
 " 13. — *Philomachus pugnax*, L.
 " 13. — *Podiceps minor*, L.
 " 13. — *Sterna minuta*, L.
 " 14. — *Ardea purpurea*, L.
 " 14. — *Hydrochelidon fissipes*, L.
 " 15. — *Gallinago major*, GM.
 " 15. — *Podiceps cristatus*, L.
 " 22. — *Tringa alpina*, L.
 " 22. — *Tringa subarquata*, GOULD.

Mart. 26-án tartós száraz időjárás következté-

ben a Fehértó teljesen kiszáradt, s így további megfigyelés lehetetlenné vált.

Am 26. März d. J. ist der Fehértó in Folge beständig trockener Witterung gänzlich ausgetrocknet, dadurch weiteres Beobachten unmöglich gemacht.

Az itt felsorolt rendes megfigyelőkön kívül, a M. O. K. egyes magányosoktól is kapott egy néhány adatot, a melyeket alább közlünk.

Außer den hier erwähnten ord. Beobachtern erhielt die U. O. C. auch von einzelnen Privatzen einige Beobachtungen, welche hier continuell gegeben werden:

Fehér Margit úrhölgy.

Frau Margarethe von Fehér.

- Apr. 2. — *Ciconia alba*, L. — Bálinez (Com. Krassó-Szörény).

Gaal Gaston.

Gaston von Gaal.

- Apr. 23. — *Oriolus galbula*, L. — Keszthely.

Grenier Frigyes.

Friedrich Grenier.

- Apr. 1. — *Ciconia alba*, L. — Curgó.
 " 4. — *Chelidon urbica*, L. — Nagykanizsa.
 " 5. — *Chelidon urbica*, L. — Curgó.

Madarász Gyula dr.

Dr. Julius von Madarász.

- Mart. 25. — *Hirundo rustica*, L. — Bálinez (Com. Krassó-Szörény).
 " 28. — *Ciconia alba*, L. — Üllő. (A vasút mentén 8 db. — 8 Stück längs der Eisenbahn.)

Ziha Károly.

Karl Zih.

- Mart. 16. — *Motacilla alba*, L. — Zsombolya.
 Apr. 1. — *Ciconia alba*, L. — Zsombolya.
 " 2. — *Upupa epops*, L. — Zsombolya.

MÁSODIK RÉSZ.

Feldolgozás.

Az I. részben bemutattuk az 1894. tavaszi megfigyelések nyers anyagát, s csakis ezen II. részben veszi kezdetét az intézet tulajdonképeni munkája: a *nyers anyag kritikai feldolgozása*.

Az intézet ugyanis meglehetősen tekintélyes bel- és külföldi adathalmaz alakjában, mondhatni páratlan összehasonlító anyagra tett szert. Fajonkint több-kevesebb biztossággal állapíthatjuk meg már ma is majdnem az összes vonuló fajok érkezési sorrendjét — a mennyiben az nagyobb területre vonatkozik.* Ezen megállapított középszámok azután arra képesítenek, hogy az újabban beérkező adatokat felülbíralva vagy kimutattassék azoknak tarthatatlansága, vagy legalább is az illető adat rendkívülisége legyen megállapítható, s azokra a figyelem külön felhívassék. A mint majd alább feldolgozásunkban látni fogjuk, vannak egyes helyek, a melyek a többihez viszonyítva, elég jelentékeny eltérést mutatnak fel. A kérdés már most az: vajjon állandó lesz-e ezen eltérés minden évben? Erre feldolgozásunk évenként megadja a feleletet. S ha már most ezek az eltérések bizonyos pontokon tényleg állandóknak bizonyulnak, bele mehetünk — még pedig figyelmessé tett ottani megfigyelőnk segítségével — azoknak a helyi okoknak kutatásába, melyek a változást előidézik. S reméljük, hogy egyesült erővel, lassan-lassan sikerülni fog a vonulás alakulásának okozó tényezőit egyelőre a részletekben ellesnünk, melyekből idők folytán talán az egész tünemény törvényei felépíthetők.

Az *eljárásban* tehát módszerünk *deductiv*; az egészből indulunk ki mikor az összes adatokból meritett általános jellegű középszámok alapján bíráljuk az egyes adatok értékét, a *kutatásban* pedig megfordítva: a helyi befolyásoló okok visznek *inductiv* az egész tünemény törvényeinek lehető ismeretéhez.

A feldolgozás formájáról nincs sok mondani

* Lásd Aquila I. 1894. p. 161.

Zweiter Theil.

Bearbeitung.

Im I. Theile haben wir bereits das rohe Materiale der Frühjahrs-Beobachtungen vom J. 1894 vorgeführt, die eigentliche Arbeit des Institutes beginnt jedoch erst hier im II. Theile, mit der kritischen Bearbeitung desselben.

Die Centrale besitzt nämlich in Gestalt einer ansehnlichen Sammlung in- und ausländischer Zugangaben, ein sozusagen einzig dastehendes Vergleichungs-Materiale. Sie ist heute schon in der Lage, das Nacheinander der Ankunft beinahe sämtlicher Zugvögel, je nach der Art, mit größer oder geringerer Sicherheit festzustellen, insofern nämlich von einem größeren Territorium die Rede ist.* Auf Grund der festgestellten Mittelzahlen können wir dann die später eingelaufenen verdächtigen Angaben kritisch überwachen, entweder um ihre Unhaltbarkeit nachzuweisen, oder eventuell die Außerordentlichkeit derselben zu constatieren, und die Aufmerksamkeit auf dieselben zu lenken. Wie wir es weiter unten in unserer Bearbeitung sehen werden, giebt es gewisse Orte, welche mit den übrigen verglichen, beträchtliche Abweichungen zeigen. Die Frage nun, welche offen bleibt, ist: ob jene Abweichungen sich als jährlich constante erweisen werden? Diese können nur unsere jährliche Bearbeitungen beantworten. Wenn nun diese Abweichungen sich auf gewissen Punkten factisch als constant erweisen werden, dann können wir erst — und zwar mit Hilfe unserer aufmerksam gemachten Beobachter — an die Erforschung jener Local- oder sonstigen Ursachen gehen, welche die Abweichungen zu Stande bringen. Wir hoffen, daß es uns nach und nach, mit vereinten Kräften, gelingen wird, die ursächlichen Factoren der Zug-Gestaltung — wenn auch nicht erschöpfend — festzustellen, welche mit der Zeit vielleicht zum Aufbau der Geseze der Gesamt-Erscheinung beitragen können.

Im Verfahren ist also unsere Methode *deductiv*; wir gehen vom Ganzen aus, indem wir den Werth der einzelnen Daten auf Grund der aus der Gesamtheit der Daten geschöpften Mittelwerthe, deren Character ein allgemeiner ist, prüfen; im Forschen gilt das Umgekehrte: hier leiten uns die localen Ursachen *inductiv* zur möglichen Erkenntniß der Geseze der Gesamterrscheinung.

Von der Form unserer Bearbeitung haben wir

* Vide: Aquila. I. 1894. p. 161.

valónk. Első sorban is a megfigyelő állomásokat adjuk — az áttekinthetőség czéljából — a földirati fekvés sorrendjében. Kezdjük a *legdélibb* ponttal s a *legészakibbal* végezzük. Azután az egyes fajokat külön-külön tárgyaljuk *betűrendben*. Minden fajnál adjuk az 1894-ből észlelt beérkezési dátumokat, *még pedig* most már a *földirati (Dél-Északi) fekvés sorrendjében*, hogy így azonnal szembetűnjék, hogy a beérkezés e sorrendnek mennyiben felel meg? Ekkor az egyes adatok *kritikai méltatása* következik; majd legvégül adjuk — azon fajoknál, melyekre nézve legalább is 4 elfogadható dátum áll rendelkezésre — az 1894-ki *középszámot*.

Meg kell még jegyeznünk, hogy minden faj neve előtt alkalmaztuk azokat a biológiai jeleket, melyeket a II. nemzetközi madártani congressus a madár élet főbb biológiai mozzanatainak rövid megjelölésére 1891-ben elfogadott, s melynek táblázatát jelen cikkünkhöz mellétként adjuk.

Letárgyalva az összes az idén megfigyelt fajokat, csak azután, cikkünk végén mondjuk el mindazt s figyelmeztetünk azon jelenségekre, melyeket a vonulás általános szempontjából kiemelni szükségesnek tartunk.

Ki kell még emelnünk azt, hogy az u. n. *téli-vendégeknek* (←*) valamint a (V) és (+) középszámait ma még nem vonhattuk ki. Ezen fajokról eddig befolyt adataink ma még nem tüntetik fel vonulásuk valódi képét, hanem csupán csak *előfordulási adatok*-nak tekintendők. Azért mi ezen adatokat 1894 jan. elsejétől fogva úgy a mint beérkeztek adjuk, s azoknak feldolgozása más időkre marad. Most pusztán csak a nyilvántartásra szorítkoztunk.

Ezek előrebocsátása után, áttérhetünk a részletes feldolgozásra.

nicht viel zu bemerken. Wir geben in erster Reihe das Verzeichniß der Beobachtungs-Stationen — und zwar in der Reihenfolge der geogr. Lage. Der erste ist der südlichste Punkt, und der nördlichste ist der letzte. — Dann behandeln wir die einzelnen Arten abgefordert, in alphabetischer Reihenfolge. Bei einer jeden Art sind sämtliche Daten d. J. 1894 angegeben, und zwar jetzt schon in der Reihenfolge der geogr. (Süd → Nördl.) Lage, damit sofort ersichtlich werde, inwieferne die Ankunft der geogr. Lage entspricht? Hierauf folgt die kritische Würdigung der einzelnen Daten, und endlich die Feststellung des Jahres-Mittels, bei jenen Arten nämlich, bei welchen wenigstens vier acceptable Daten vorhanden sind.

Es wäre nur noch zu bemerken, daß wir bei einer jeden Art jene biologischen Zeichen angewendet haben, welche der II. internat. ornith. Congress auf Antrag des ungarischen wissenschaftl. Comités, zur Bezeichnung der biologischen Haupt-Erscheinungen im Jahre 1891 genehmigt hatte. Wir geben diese Tabelle zu unserem Artikel als Beilage.

Erst nachdem wir die sämtlichen heuer beobachteten Arten abgehandelt haben, gehen wir zum Schluß, zur Anführung aller jener Umstände über, welche wir vom allgemeinen Gesichtspunkte des Verlaufes des Zuges hervorzuheben für wichtig erkennen.

Wir müssen noch ausdrücklich bemerken, daß wir die Mittelzahlen der sog. Wintergäste (←*), der (V) und (+) in unserer Bearbeitung nicht berechnet haben. Die bisher vorhandenen Daten dieser Arten ergeben heute noch kein genügendes Bild der Gestaltung ihres Zuges; diese Angaben sind hier vielmehr nur als «Gelegenheits (Aufenthalts)-Daten» anzusehen. Wir geben demnach diese Daten ganz einfach so, wie sie seit dem Jänner des Jahres 1894 verzeichnet worden, die Bearbeitung derselben dagegen wird für spätere Zeiten vorbehalten. Wir beschränken uns einstweilen bloß auf eine Evidenzhaltung.

Und nun möge die ausführliche Bearbeitung folgen.

A magyarországi madártani megfigyelő állomások jegyzéke az 1894. év tavaszán: Ungarns ornith. Beobachtungs-Stationen im Frühjahr des Jahres 1894:

Orsova	---	---	---	---	---	44°41'51'' É. sz. (N. Br.) 40° 4'20'' K. h. (Ö. L.)	Com. Krassó-Szörény.
Réa	---	---	---	---	---	45°34'25'' 40°34'20''	Com. Hunyad.
Bélye	---	---	---	---	---	45°36'14'' 36°24'29''	Com. Baranya.
Nagy-Szeben	---	---	---	---	---	45°47'46'' 41°49'13''	Com. Szeben.
Zsombolya	---	---	---	---	---	45°48' 38°24'	Com. Torontál.
Bálintz	---	---	---	---	---	45°48'56° 39°31'25°	Com. Krassó-Szörény.
Fogaras	---	---	---	---	---	45°50'36'' 42°38' 9''	Com. Fogaras.
Belovár	---	---	---	---	---	45°54' 34°31'	Com. Belovár-Kőrös.
Alvincz	---	---	---	---	---	45°59'30'' 41° 9'	Com. Alsó-Fehér.
Veresegyháza	---	---	---	---	---	46° 4' 41°33'	Com. Alsó-Fehér.
Nagy-Szent-Miklós	---	---	---	---	---	46° 4'17'' 38°17'17''	Com. Torontál.
Palics	---	---	---	---	---	46° 5' 37°27'	Com. Bács-Bodrog.
Pécs-Bányatelep	---	---	---	---	---	46° 7' 35°55'	Com. Baranya.
Zalathna	---	---	---	---	---	46° 7' 40°54'	Com. Alsó-Fehér.
Nagy-Kapus	---	---	---	---	---	46° 7'48'' 42°13' 3''	Com. Kolozs.
Arad	---	---	---	---	---	46°10' 38°57'	Com. Arad.
Véza	---	---	---	---	---	46°10' 41°36'	Com. Alsó-Fehér.
Tóvis	---	---	---	---	---	46°12' 41°20'30''	Com. Alsó-Fehér.
Maros-Béld	---	---	---	---	---	46°14' 41°23'	Com. Alsó-Fehér.
Szeged	---	---	---	---	---	46°14'30'' 37°48'12	Com. Csongrád.
Megykerék	---	---	---	---	---	46°14'30'' 41°24'30''	Com. Alsó-Fehér.
Csurgó	---	---	---	---	---	46°16' 34°46'	Com. Somogy.

Sz.-Udvarhely	--- --- --- ---	46°18'19' 42°57'43'	É. sz. (N. Br.) K. h. (Ö. L.)	Com. Udvarhely.
Csombord	--- --- --- ---	46°18'30" 41°26'	" "	Com. Alsó-Fehér.
Nagy-Enyed	--- --- --- ---	46°18'36" 41°28'16"	" "	Com. Alsó-Fehér.
Fehértó (See)	--- --- --- ---	46°20' 31°47'	" "	Com. Csongrád.
Miriszló	--- --- --- ---	46°21' 41°23'	" "	Com. Alsó-Fehér.
Csik-Somlyó	--- --- --- ---	46°22' 43°31'	" "	Com. Csik.
Veresmart	--- --- --- ---	46°24' 41°30'30"	" "	Com. Alsó-Fehér.
Kocsárd	--- --- --- ---	46°24' 41°55'	" "	Com. Kis-Küküllő.
Nagy-Kanizsa	--- --- --- ---	46°27'25" 34°39'38"	" "	Com. Zala.
Kalocsa	--- --- --- ---	46°31'12" 36° 3'33"	" "	Com. Pest.
Kis-Harta	--- --- --- ---	46°41'30" 36°42'25"	" "	Com. Pest.
Kolozs-Monostor	--- --- ---	46°46' 41°14'	" "	Com. Kolozs.
Keszthely	--- --- --- ---	46°46'17" 35°54'30"	" "	Com. Zala.
Görgény-Szent-Imre	--- ---	46°46'28" 42°31'	" "	Com. Torda-Maros.
Bihar-Illye	--- --- --- ---	46°49'30" 39°14'20"	" "	Com. Bihar.
Balaton-Füred	--- --- ---	46°57' 35°32'	" "	Com. Zala.
Nagy-Várad	--- --- --- ---	47° 3'17" 39°35'51"	" "	Com. Bihar.
Turkeve	--- --- --- ---	47° 6' 38°25'	" "	Com. Szolnok.
Agárd	--- --- --- ---	47° 9' 36°17'	" "	Com. Fehér.
Dinnyés	--- --- --- ---	47°10'38" 36°13'52"	" "	Com. Fehér.
Zilah	--- --- --- ---	47°10'48" 40°44' 4"	" "	Com. Szilágy.
Székesfehérvár	--- --- ---	47°11'24" 36° 4'40"	" "	Com. Fehér.
Pákozd	--- --- --- ---	47°12'50" 36°13'	" "	Com. Fehér.
Csala	--- --- --- ---	47°13'30" 36° 9'	" "	Com. Fehér.

Velence	47°14'20'' 36°19'	É. sz. (N. Br.) K. h. (Ö. L.)	Com. Fehér.
Pettend	47°15'50'' 36°24'35''	“ “	Com. Fehér.
Herény	47°16' 34°16'	“ “	Com. Vas.
Tarcsa	47°20' 33°54'	“ “	Com. Vas.
Pápa	47°20' 35° 9'	“ “	Com. Veszprém.
Máriafalva	47°22' 33°55'	“ “	Com. Vas.
Kőszeg	47°23'30'' 34°13' 5''	“ “	Com. Vas.
Üllő	47°24' 37°	“ “	Com. Pest.
Budapest (Gellérthegy)	47°29'18'' 36°38'41''	“ “	Com. Pest.
Debreczen	47°32' 39°18'	“ “	Com. Hajdu.
Kis-Kartal	47°40' 37°12'	“ “	Com. Pest.
Sopron	47°41'12'' 34°15'29''	“ “	Com. Sopron.
Lehndorf	47°48' 34°44'	“ “	Com. Mosony.
Magyar-Óvár	47°52'40'' 34°57'15''	“ “	Com. Mosony.
Miklósfalu	47°56' 34°44'	“ “	Com. Mosony.
Diós-Jenő	47°57' 36°42'	“ “	Com. Nógrád.
Nyiregyháza	47°57' 39°24'	“ “	Com. Szabolcs.
Akna-Szlatina	47°57' 41°32'	“ “	Com. Máramaros.
Vajka	47°58' 35° 3'	“ “	Com. Pozsony.
Doborgaz	47°59' 35° 2'	“ “	Com. Pozsony.
Körtvélyes	48° 35° 0'45''	“ “	Com. Pozsony.
Cs.-Somorja	48° 1' 34°58'	“ “	Com. Pozsony.
Gutor	48° 2' 34°55'	“ “	Com. Pozsony.
Pozsony	48° 8'43'' 34°45'30''	“ “	Com. Pozsony.

Tökés puszta	48°10' 34°58'	É. sz. (N. Br.) K. h. (Ö. L.)	Com. Pozsony.
Modor	48°20'12" 35°38'37"	" "	Com. Pozsony.
Gács	48°21' 37°14'	" "	Com. Nógrád.
Ghymes	48°22'46" 35°53'26"	" "	Com. Nyitra.
Kis-Illye	48°25' 36°34'	" "	Com. Hont.
Selmeczbánya	48°27'36" 36°33'38"	" "	Com. Hont.
Horka	48°32'10" 38°20'20"	" "	Com. Gömör.
Nagy-Bossány	48°35' 35°55'	" "	Com. Nyitra.
Ungvár	48°37'30" 40°38'26"	" "	Com. Ung.
Rozsnyó	48°39'40" 38°12' 8"	" "	Com. Gömör.
Körmöczbánya	48°42'19" 36°35'12"	" "	Com. Bars.
Besztercebánya	48°44'10" 36°48'56"	" "	Com. Zólyom.
Tavarna	48°54'40" 39°25'20"	" "	Com. Zemplén.
Eperjes	48°59'39" 38°54'17"	" "	Com. Sáros.
Szepes-Béla	49°11'19" 37° 7'28"	" "	Com. Szepes.
Zuberecz	49°15'40" 37°16'40"	" "	Com. Árva.
Kisucza-Ujhely	49°18' 36°28'	" "	Com. Trencsén.

Az 1894. év tavaszán
Magyarország területén megfigyelt madarak
betűrendes jegyzéke:

Das alphabetische Verzeichniß der Vögel, welche während
des Frühjahrs-Zuges im J. 1894 in Ungarn beobachtet
wurden:

1. \surd *Acanthis exilipes*, COUES.

Jan. 7. — (in) Kőszeg.
" 19. — " "

Az egész országból csak ez az egy adat érke-
zett be.

Aus dem ganzen Lande nur in Kőszeg be-
obachtet.

2. \leftrightarrow *Acanthis linaria*, L.

Jan. Febr. egész (bis) Mart. 24. (in) Kőszeg.*
Febr. 25. — (in) Körtvélyes.
" 28. — " Cs.-Somorja.

* Első ízben már 1893 decz. 11. mutatkozott s ettől
fogva 1894 mart. 24-ig 1000-re menő csapatokban volt
látható.

* Das erstemal zeigte sich am 11. Decz. 1893, und seit-
dem war bis 24. März 1894 in Taufenden zu sehen.

2. a) \vee *Acanthis linaria holböllii*, BREHM. Subsp.

Dec. 11. — 1893. (in) Kőszeg.

Ez a nagyobb *válfa* — subspecies — is nagy csapatokban jelent meg a közönséges linariák között. Chernel István ca. 40 drbot gyűjtött.

Diese größere Unter-Art erschien ebenfalls in größeren Flügen unter den gewöhnlichen *Linaria*. Stephan v. Chernel sammelte ca. 40 Stück.

2. β) \vee *Acanthis linaria rufescens*, VIEILL. Subsp.

Mart. 11—12. — (in) Kőszeg.

Először ekkor jelent meg s csakis néhány példány mutatkozott *Ligurinus chloris* csapat társaságában. Többször nem volt látható.

Erschienen zum erstenmale und zwar nur einige Exemplare in Gesellschaft eines Fluges *Ligurinus chloris*. Mehrmals war der Vogel nicht zu sehen.

Az a) és β) alatt felsorolt két subspeciesről ezek az első magyarországi biztos adatok.

Von den unter a) und β) aufgezählten zwei Subspecien sind dies die ersten sicheren Angaben aus Ungarn.

3. \leftrightarrow *Accentor modularis*, L.

Mart. 12. — (in) Bélye.

Apr. 3. — « Fogaras.

Mart. 17. — « Nagy-Sz.-Miklós.

« 26. — « Nagy-Enyed.

Apr. 19. — « Kis-Harta.

« 4. — « Gútor.

Mart. 17. — « Gács.

Ezen adatok közül *Kis-Harta* dátuma tartahatatlan. Ilyen késő dátum egy sincs, még a történeti adatok közt sem. Ha tehát ezen dátumot, mely nyilván csak alkalmi adat, elhagyjuk, s helyette az utánna következő legkésőbbi dátumot vesszük, akkor formulánk így alakul:

Von diesen Daten ist *Kis-Harta* mit Apr. 19 unhaltbar. Ein so spätes Erscheinen weist nicht einmal unser historisches Materiale aus. Wenn wir demgemäß dieses Datum — augenscheinlich eine Gelegenheits-Observation — außer Acht lassen, so gestaltet sich unsere Formel wie folgt:

L. (F.) — Mart. 12. (in) Bélye.

Lk. (Sp.) — Apr. 4. (in) Gútor.

J. (Sch.) = 24 nap (Tage).

K. (M.) = Mart. 23—24.

4. \leftrightarrow *Acrocephalus aquaticus*, TEMM.

Apr. 18. — (in) Diós-Jenő.

5. \leftrightarrow *Acrocephalus arundinaceus*, GM.

Mai 3. — (in) Fogaras.

6. \leftrightarrow *Acrocephalus palustris*, BECHST.

Mai 2. — (in) Fogaras.

« 21. — « Sopron.

7. \leftrightarrow *Acrocephalus phragmitis*, BECHST.

Apr. 19. — (in) Diós-Jenő.

Mai 2. — « Fogaras.

A fentti négy (4—7. sz.) *Acrocephalus* fajról beérkezett kevés adat, további következtetések levonására nem alkalmas, csakis mint *egyedatok* jöhetnek figyelembe. Mint ilyenek történeti adatainkkal összehasonlítva az *A. aquaticus* adata apr. 18. *Diós-Jenőre normalisnak* mondható. Úgy szintén az *A. arundinaceus*-é mai 3.) is *Fogarasra* nézve.

Az *A. palustris* fogarasi adata: mai 2, az eddig ismert *legkorábbi* adat nemcsak *Fogarasról*, hanem az *egész országból*. — Mai 21. ellenben *Sopronra* nézve kissé *későinek* látszik.

Az *A. phragmitis* diósjenői dátuma apr. 19. szintén *korai*, de *normalis*; — mai 2. *Fogarasra későinek* látszik, de azért még szintén *normalis*.

Die Daten der (unter Nr. 4—7) aufgezählten vier *Acrocephalus*-Arten sind für weitere Conclusionen nicht ausreichend, und können nur als Einzel-Daten in Betracht gezogen werden. Dieselben — als solche — mit unserem historischen Materiale verglichen, ergibt sich, daß: beim *A. aquaticus* Apr. 18 für *Diós-Jenő* normal ist, so auch Mai 3 beim *A. arundinaceus* für *Fogaras*.

Dagegen ist Mai 2 bei *A. palustris* das bisher früheste gefundene Datum nicht nur für *Fogaras*, sondern für ganz Ungarn. — Mai 21 aber scheint für *Sopron* etwas spät zu sein.

Beim *A. phragmitis* ist Apr. 19 für *Diós-Jenő* zwar ebenfalls früh, dennoch aber normal. — Mai 2 scheint für *Fogaras* etwas spät, ist aber auch noch normal.

8. \leftrightarrow *Acrocephalus turdoides*, MEY.

Mai 4. — (in) Fogaras.

Apr. 29. — « Szeged.

« 15. — « Keszthely.

« 24. — « Diós-Jenő.

« 21. — « Gútor.

Föltünő, hogy a legdélibb ponton *Fogaras*on érkezett legkésőbbben. De ha ezt az adatot egybevetjük a *Fogaras*ról eddig észlelt 7 évi sorozattal, melynek dátumai apr. 27. — Mai 12-ig ingadoznak, s melyek között csak 2 adat *áprilisi*, a többi öt pedig *májusi*, akkor az idej adatot is kénytelenek vagyunk *Fogarasra* nézve normalisnak tekinteni, s csakis az a kérdés merül fel, milyen *helyi ok* lehet az, mely ezen faj vonulását ily déli fekvésű ponton az ország többi részéhez képest ily rendszeresen megkésteti? Az országos formula ez évre már most így alakul:

Muffallend ist es, daß diese Art auf dem südlichsten Punkte: in Fogaras das späteste Datum aufweist. Wenn wir aber dieses Datum mit unserer 7-jährigen Datenreihe aus Fogaras vergleichen, deren Daten von Apr. 27 bis Mai 12 schwanken, jedoch so, daß nur zwei Daten auf April, die übrigen fünf dagegen auf Mai fallen, so müssen wir das heurige Datum für Fogaras als normal anerkennen und auch benützen. Es kann höchstens noch jene interessante Frage gestellt werden, welche Locale- oder sonstige Ursache auf einem so südlich gelegenen Punkte den Zug dieser Art im Verhältnisse zu dem übrigen Lande jährlich so verspätet?

Unsere Landesformel für dieses Jahr gestaltet sich nun wie folgt:

L. (F.) — Apr. 15. — (in) Keszthely.

Lk. (Sp.) — Mai 4. — « Fogaras.

J. (Schw.) = 20 nap (Tage).

K. (M.) = Apr. 24—25.

9. ↔ *Aegialitis cantianus*, LATH.

Mart. 23. — (in) Szeged.

E fajról eddig mindössze két adatunk volt az egész országból apr. 8. *Velenceze*, és június 9. *Szepes-Béla*, melyekkel szemben adatunk normalisan korai.

Wir besaßen von dieser Art aus ganz Ungarn bisher nur zwei Daten: Apr. 8 in Velenceze und Juni 9 in Szepes-Béla. Mit diesen Daten verglichen, ist das heurige Datum normal-früh.

10. ↔ *Aegialitis fluviatilis*, BECHST.

Mart. 20. — (in) Réa.

Apr. 2. — « Fogaras.

Mart. 24. — « Szeged.

Mai 2. — « Székesfehérvár.

Mart. 27. — « Körtvélyes.

« 31. — « Gutor.

Aquila. II.

Székesfehérvár tarthatatlan késő; ok: megfigyelő nem járhatott ki naponta, csakis vadászat közben jegyezte az elejtett fajokat. Figyelembe nem vehető! — *Fogaras* aránylag szintén kisse késő; de ha összehasonlítjuk az innen birt 8 évi sorozattal, mely apr. 2. — apr. 15-ig ingadozik, azt látjuk, hogy az idej adat *Fogarasra* nézve nem csak hogy nem késői, hanem megegyezik a legkorábbi fogarasi dátummal, csakis a többi magyarországi adatokhoz viszonyítva késő. Tehát ugyanaz a jelenség mutatkozik itt is s ugyanaz a kérdés merül fel, mint az előbbi fajnál.

Székesfehérvár ist unhaltbar spät. Ursache: Beobachter ging nicht jeden Tag aus, und notierte bloß die während der Jagd erlegten Arten. Dies Datum muß weggelassen werden. — Fogaras ist verhältnismäßig auch etwas spät; wenn wir aber sein Datum mit der 8-jährigen Datenreihe von ebendort vergleichen, welche von Apr. 2 bis Apr. 15 schwankt, so finden wir, daß dieses Datum für Fogaras sogar früh ist, und nur im Verhältnisse zu den übrigen diesjährigen ungarischen Daten spät genannt werden kann. Ganz dieselbe Erscheinung, wie bei der vorhergegangenen Art, und es stellt sich auch hier ganz dieselbe Frage.

Székesfehérvár figyelmen kívül hagyásával formulánk már most így alakul:

Nach Eliminierung von Stuhlweißenburg stellt sich nun unsere Formel wie folgt:

L. (F.) — Mart. 20. — (in) Réa.

Lk. (Sp.) — Apr. 2. — « Fogaras.

J. (Schw.) = 14 nap (Tage).

K. (M.) = Mart. 26—27.

11. ↔ *Aegialitis hiaticula*, L.

Mart. 2. — (in) Szeged (von Zsótér).

« 15. — « « (von Lakatos).

Ugyanegy helyről; de más más pontról két megfigyelő adata. Melyek közül természetesen a *korábbi* dátum a mértékadó. Miután e fajról egész irodalmunkban csak két adatunk van az országból s ezek is csak *egy esztendőre* 1887-re vonatkoznak (mart. 31, *Velenceze*; és apr. 24. *Budapest*), a fennebbi adatok értéke, még mint *egy-egy-adatoké* sem bírálható felül, csakis annyit constatálhatunk, hogy az eddig ismert két adattal szemben az idej adatok (még *Lakatosé* is) határozottan *koraiak*.

Die Daten zweier Beobachter von demselben Orte; aber von verschiedenen Punkten. Da es

sich um das erste Erscheinen handelt, ist immer das frühere Datum maßgebend. — Da wir von dieser Vogelart aus ganz Ungarn überhaupt nur zwei Daten (März 31 in Belencze und Apr. 24 in Budapest) besitzen, und auch diese Daten auf nur ein Jahr: 1887 sich beziehen, können wir die Richtigkeit der heurigen Daten nicht einmal als Einzel-Daten beurtheilen; es ist höchstens nur so viel zu constatieren, daß die heurigen Daten (sogar jenes von Lakatos) den Daten von 1887 gegenübergestellt, entschieden frühe sind.

12. ↔ *Alauda arborea*, L.

- Febr. 28. — (in) Bélye.
 Mart. 13. — « Fogaras.
 « 11. — « Nagy-Enyed.
 « 30. — « Bihar-Illye.
 Apr. 23. — « Ungvár. (!?)
 Febr. 27. — « Tavarua.
 Apr. 10. — « Zuberecz. (!?)

A megérkezés sorrendje meglehetősen lépést tart a földir. fekvéssel, csakis *Tavarna* tesz kivételt, melynek *viszonylag túl korai* dátuma nincs összhangban e hely-erősen északi fekvésével, s a ma rendelkezésünkre álló eszközökkel nem is indokolható. Azt sem hallgathatjuk el, hogy *Zuberecz*, de kivált *Ungvár* túl késői dátumoknak látszanak, melyek csak bizonyos tartózkodással fogadhatók.

Formulánk így alakul:

Das Nacheinander der Ankunft entspricht ziemlich der geogr. Lage. Eine Ausnahme macht bloß *Tavarna*, dessen verhältnißmäßig zu frühes Datum ist mit der entschieden nördlichen Lage des Beobachtungsortes nicht im Einklange. Mit unseren zur Verfügung stehenden Mitteln können wir diese Erscheinung heute noch nicht erklären. Die zwei April-Daten von *Zuberecz* und *Ungvár* scheinen uns unerklärlich spät zu sein und sind demnach nur mit Vorbehalt zu benutzen.

Unsere Formel gestaltet sich nun:

- L. (F.) — Febr. 27. — (in) Tavarua.
 Lk. (Sp.) — Apr. 23. — « Ungvár.
 J. (Schw.) = 56 nap (Tage).
 K. (M.) = Mart. 26—27. (!)

Ha ezen közepszámot az eddig ismert (összesen 26) magyarországi történeti adat közepszámával, mely *mart. 10-re* esik, összehasonlítjuk, az idei év közepszáma rendkívüli *késést* tüntet fel. Miután e késés semmi által nem

indokolható, vagy azt kell feltennünk, hogy e faj vonulása valamely tudásunk körén kívül álló tényező hatása alatt szenvedett nagy megrázkódtatást, vagy pedig a megfigyelésekbe eszszott be véletlenül hiba. Különösen a két *áprilisi* dátum int óvatosságra, annyival is inkább, mert az eddig rendelkezésünkre álló összes adatok legkésőbbi dátuma: *mart. 28.* (Nagy-Enyed, 1881), *áprilisi datum tehát mindeddig egy sem fordult elő.* Ha már most idei megfigyelésünk két áprilisi adatát elhagyjuk, akkor formulánk így alakul:

Wenn wir dieses Mittel mit unserem Landes-Mittel: März 10 (welches sich auf unser histor. Materiale von 26 Jahresdaten stützt) vergleichen, zeigt sich auf Rechnung des heurigen Jahres eine außerordentliche Verspätung. Da diese Verspätung sich durch nichts erklären läßt, müssen wir annehmen, daß entweder außer dem Bereiche unseres Wissens stehende Ursachen auf den heurigen Zug dieser Art einen so störenden Einfluß ausübten, oder aber, daß sich in die Beobachtungen Irrthümer eingeschlichen haben. Die zwei April-Daten erfordern besonders große Vorsicht, und zwar umso mehr, als das späteste Datum unserer sämtlichen Daten für Ungarn bis jetzt der 28. März (Nagy-Enyed, 1881) war, April-Daten kamen bis heute gar nicht vor. Wenn wir nun die zwei April-Daten unserer heurigen Beobachtung außer Acht lassen, so gestaltet sich unsere Formel wie folgt:

- L. (F.) — Febr. 27. — (in) Tavarua.
 Lk. (Sp.) — Mart. 30. — « Bihar-Illye.
 J. (Schw.) = 32 nap (Tage).
 K. (M.) = Mart. 14—15.

Ez az eredmény már megközelíti a történeti országos közepszámot, de mégis késést mutat. Ellentétben az eddig tárgyalt fajokkal, melyek az idén általában mind korai beérkezésről tanuskodtak. *Akár mint van a dolog, az A. arborea-ra vonatkozó ez évi megfigyelések eredménye csakis igen-igen beható kritikával fogadandó.*

Dieses Resultat nähert sich schon mehr dem historischen Landes-Mittel (März 10), zeigt aber dennoch eine Verspätung. Im Gegensatz der bisher behandelten Arten, welche heuer allgemein ein früheres Eintreffen aufweisen. Mag sich die Sache wie immer verhalten, so viel ist gewiß, daß das Resultat der heurigen Beobachtung dieser Vogel-Art nur mit scharfer Kritik verwendbar ist.

13. \leftrightarrow *Alauda arvensis*, L.

- Mart. 5. — (in) Réa.
 " 5. — " Fogaras.
 " 4. — " Nagy-Sz.-Miklós.
 Febr. 20. — " Szeged (von Lakatos).
 " 28. — " " (von Zsótér).
 " 21. — " Nagy-Enyed.
 Mart. 30. — " Bihar-Illye.
 Febr. 21. — " Pettend.
 " 20. — " Kőszeg.
 " 25. — " Körtvélyes.
 Jan. 18. — " Gútor.
 Febr. 26. — " Gács.
 " 28. — " Ghymes.
 Mart. 8. — " Horka.
 " 4. — " Ungvár.
 " 2. — " Tavarna.
 Febr. 16. — " Szepes-Béla.
 Mart. 3. — " Zuberetz.

Igen szépen szétválnak a fennebbi sorozatban a síkság és a hegyvidék. Két erdélyi állomáson *Réa* és *Fogarason*, valamint Szepes-Béla kivételével az északmagyarországi Kárpátok között fekvő többi 4 állomáson: *Horka*, *Ungvár*, *Tavarna* és *Zubereczen* az összes beérkezési dátumok csupa *martiusiak*, ellenben az egész magyar síkság *februáriusi* dátumokkal szerepel. — Nem jó figyelembe *Bihar-Illye*, mert innen a mart. 30-ki *nem érkezési dátum!** S nem jó figyelembe *Szeged* febr. 28-ki dátuma, mert ugyanott másik megfigyelőnk *Lakatos K.* úr már febr. 20-án constatálta. Elhagyandó *Gútor* is, mely túl korai; minden valószínűség szerint áttelelt.

Die obigen Daten führen einen auffallenden Beweis, wie sich die Ebene von der Gebirgs-Region bezüglich des Vogelzuges unterscheidet. Die zwei siebenbürgischen Stationen: Réa und Fogaras, sowie die vier nordungarischen zwischen den Karpaten liegenden Stationen: Horka, Ungvár, Tavarna und Zuberetz, zeigen ausschließlich März-Daten, die übrigen auf der Ebene liegenden Stationen dagegen, alle Feber-Daten. Bihar-Illye kann mit März 30 nicht berücksichtigt werden, weil dieses

* Megfigyelő írja jelentésében, hogy mart. 29-én érkezett haza, s 30-án már ott találta, *Mot. alba*, *Al. arborea*, *Fring. coelebs* és *Milvus korschun*-nal együtt az *Al. arvensis* is.

Datum kein Ankunfts-Datum ist.* — Szeged bleibt mit dem 28. Feber ebenfalls weg, weil ebendort der andere Beobachter, Herr v. Lakatos, diese Art schon am 20. Feber bestätigte. Gutor ist ebenfalls außer Acht zu lassen; diese Art hat hier aller Wahrscheinlichkeit nach überwintert.

A figyelmen kívül hagyandó adatok nélkül formulánk már most így alakul:

Unsere Formel gestaltet sich nun, mit Wegfall der erwähnten drei Daten, wie folgt:

- L. (F.) — Febr. 6. — (in) Szepes-Béla.
 Lk. (Sp.) — Mart. 8. — " Horka.
 J. (Schw.) = 21 nap (Tage).
 K. (M.) = Febr. 26.

14. + *Ampelis garrula*, L.**

(Unde) Febr. végén 1000 és (und) 1000. — (in) Réa.

- Jan. 3. — Mart. 20. — (in) Sopron.
 Dec. II. felétől (II. Häfte) — (bis) Apr.
 I. feléig (I. Hälfte) — (in) Tavarna.

Nálunk csak ritkább téli vendég, melynek adatait csakis a nyilvántartás végett közöljük.

Bei uns in Ungarn feltenerer Winter-Gast; die Daten veröffentlichten wir nur behufs Evidenz.

15. \leftrightarrow *Anas boschas*, L.

- Febr. 27. — (in) Réa.
 " 8. — " Szeged.
 Jan. 31. — " Keszthely.
 Mai 8. — " Székesfehérvár.
 Febr. 25. — " Körtvélyes.

Székesfehérvár határozottan tarthatatlan *késő*. Figyelembe nem jöhet. Külömben sem classicus vonuló madár, sőt nálunk a nyílt vizeken évenként rendszeren áttelelt.

Székesfehérvár ist unhaltbar spät. Muß außer Acht gelassen werden. Die Stockente ist so wie so kein classischer Zugvogel, im Gegentheil überwintert sie auf offen gebliebene Wasserflächen jährlich.

A mai 8-iki dátum elhagyásával formulánk ez évre így alakul:

Nach Wegfall des zu späten Datums vom 8. Mai, gestaltet sich unsere Formel wie folgt:

* Der Beobachter schreibt in seinem Berichte, daß er erst am 29. März nach Hause kommend, am 30. März *Al. arborea*, *Fring. coelebs*, *Mot. alba* und *Milvus korschun* auch *Al. arvensis* vorfand.

** Dec. 22. — 1893. — (in) Szepes-Béla.

- L. (F.) — Jan. 31. — (in) Keszthely.
 Lk. (Sp.) — Febr. 27. — « Réa.
 J. (Schw.) = 28 nap (Tage).
K. (M.) = Febr. 13—14.

16. ↔ *Anser cinereus*, MEY.

- Mart. 13. — (in) Fogaras.
 Febr. 8. — « Szeged (von Zsótér).
 Mart. 22. — « « (von Lakatos).
 Jan. 31. — « Keszthely.
 Mart. 9—10. — « Ungvár.

Az idei megfigyelés az *A. cinereus*-ra nézve a mint látjuk igen korai dátumokat eredményez. Eddig ismert legkorábbi dátumunk febr. 17-ike volt (*Tótszentpál*, 1890); tekintve azonban az 1894. tél rendkívüli enyhességét ily korai megérkezés nem látszik lehetetlennek. Külömben is *Lovassy* dr. úr megfigyelése minden kételyt kizár. Késői dátum *Szegedre* nézve *mart. 22-ike*, hol ugyanezen fajt másik megfigyelőnk már febr. 8-án észlelte.

Die heurige Beobachtung ergab für diese Art, wie wir sehen, sehr frühe Daten. Das früheste Datum, welches wir bis heute über diese Art besitzen, ist der 17. Feber (in *Tótszentpál*, 1890); wenn wir aber die außergewöhnliche Milde des heurigen Winters in Betracht ziehen, scheint ein verhältnißmäßig so frühes Eintreffen gar nicht unmöglich. Die Beobachtung eines Beobachters, wie Herr Dr. von *Lovassy*, muß einen jeden Zweifel ausschließen. Ein zu spätes Datum für *Szeged* ist der 22. März, wofelbst dieselbe Art von unserem zweiten Beobachter schon am 8. Feber beobachtet wurde.

A *mart. 22-iki* dátum elhagyásával formulánk így alakul:

Nach Wegfall des Datums vom 22. März, gestaltet sich nun unsere Formel wie folgt:

- L. (F.) — Jan. 31. — (in) Keszthely.
 Lk. (Sp.) — Mart. 13. — » Fogaras.
 J. (Schw.) = 42 nap (Tage).
K. (M.) = Febr. 20—21.

17. ↔ *Anser erythropus*, L.

- Mart. 21. — (in) Megykerék. — (Egy ♂ lövett. — Ein ♂ geschossen).

Hazánkban ritka téli vendég.
 Ein seltener Wintergast bei uns.

18. ↔ *Anser segetum*, GM.

- Febr. 8. — (in) Szeged.
 Jan. 31. — « Keszthely.

- Febr. 25. — (in) Körtvélyes.
 « 28. — « Cs.-Somorja.

Hazánkban rendes téli vendég. Miután főnebbi adataink nem *vonulási*, hanem láthatólag csak *tartózkodási adatok*, további következtetésekre nem alkalmasak.

Regelmäßiger Wintergast in Ungarn. Da obige Daten keine Zugdaten sind, sondern nur Aufenthalt-Daten zu sein scheinen, können wir dieselben zu keinen weiteren Folgerungen benötigen.

19. ↔ *Anthus campestris*, L.

- Mai 19. — (in) Nagy-Sz.-Miklós.
 Apr. 26. — « Szeged.
 « 17. — « Cs.-Somorja.

Nagy-Sz.-Miklós minden valószínűség szerint megfigyelési hiba. *Tarthatatlan késő.*

Das Datum von Nagy-Sz.-Miklós ist aller Wahrscheinlichkeit nach ein Beobachtungsfehler. Unhaltbar spät.

20. ↔ *Anthus pratensis*, L.

- Apr. 15. — (in) Fogaras.
 Mart. 22. — « Szeged.
 Apr. 5. — « Diós-Jenő.
 Mart. 27. — « Körtvélyes.

Fogaras a többi állomásokhoz képest *ismét késik.*

Fogaras verspätet sich wieder im Verhältnisse zu den übrigen Stationen.

Formulánk így alakul:

Unsere Formel gestaltet sich nun:

- L. (F.) — Mart. 22. — (in) Szeged.
 Lk. (Sp.) — Apr. 15. — « Fogaras.
 J. (Schw.) = 25 nap (Tage).
K. (M.) = Apr. 3.

21. ↔ *Anthus trivialis*, L.

- Apr. 15. — (in) Réa.
 « 21. — « Fogaras.
 « 13. — « Nagy-Sz.-Miklós.
 « 7. — « Gútor.
 « 19. — « Gács.
 « 10. — « Zuberecz.

Az összes dátumok normálisoknak mondhatók, csupán *Fogarasra* kell rámutatnunk, mely ismét a legutolsó helyen áll.

Alle Daten können normal genannt werden, wir

müssen bloß auf Fogaras hindeuten, welcher Punkt wieder den letzten Platz einnimmt.

Formulánk lesz:

Unsere Formel ist:

L. (F.) — Apr. 7. — (in) Gútor.

Lk. (Sp.) — « 21. — « Fogaras.

J. (Schw.) = 15 nap (Tage).

K. (M.) = Apr. 14.

22. ↔ *Aquila clanga*, PALL.

Mai 5. — (in) Fogaras.

Normalisan késő.

Íst normal-íspát.

23. ↔ *Aquila naevia*, GM.

Apr. 8. — (in) Fogaras.

« 6. — « Zuberecz.

Fogarasról az ez eddig ismert legkésőbbi dátum. Eddig (7 év alatt) mart. 23 — apr. 2-ig érkezett.

Apr. 8 ist das bisher bekannte späteste Datum für Fogaras. Bisher (in 7 Jahren) erschien dort vom 23. März — bis 2. Apr.

24. ↔ *Archibuteo lagopus*, GM.

Febr. 20. — (in) Kőszeg.

Jan. 17. — « Sopron.

Apr. 8. — « Gútor.

Nálunk rendes téli vendég. Fennebbi dátumok szemmeláthatólag csak tartózkodási adatok.

Regelmäßiger Wintergast in Ungarn. Obige Daten sind augenscheinlich nur Aufenthaltsw-Daten.

25. ↔ *Ardea alba*, L.

Mart. 1. (in) Keszthely.

Az egész országból csak ez az egy adat érkezett be, mely igen korainak mondható.

Aus dem ganzen Lande lief nur diese einzige Angabe ein, welche sehr früh genannt werden darf.

26. ↔ *Ardea cinerea*, L.

Apr. 16. — (in) Réa.

Mart. 11. — « Fogaras.

« 5. — « Alvincz.

« 7. — « Maros-Béld.

Mart. 13. — (in) Szeged (von Zsótér).

« 4. — « « (von Lakatos).

« 2. — « Keszthely.

Apr. 1. — « Gútor.

Réa egy egész honappal késik a többi állomásokhoz képest, daczára déli fekvésének. Érteke mindenesetre kétéssé válik a többi teljesen egybevágó martiusi adattal szemben. Kivált ha még figyelembe vesszük, hogy Fogaras, Alvincz, Maros-Béld: annyira közelfekvő helyek csupa martiusi s egymás közt összhangzó dátumot mutatnak. Ez alapon Réa adatától el kell tekintenünk. Gútor dátumát indokolja az északi fekvés.

Réa veríspátet um einen ganzen Monat, trotz seiner südlichen Lage. Der Werth des Datums wird jedenfalls zweifelhaft, wenn wir die März-Daten aller übrigen Stationen betrachten. Besonders wenn wir in Betracht ziehen, daß Fogaras, Alvincz und Maros-Béld lauter Nachbar-Stationen untereinander ganz harmonisierende März-Daten aufweisen. Auf Grund derselben muß Réa außer Acht gelassen werden. Gútor's Datum begründet die nördliche Lage.

Réa elhagyásával már most formulánk így alakul:

Nach Wegfall von Réa gestaltet sich nun unsere Formel wie folgt:

L. (F.) — Mart. 2. — (in) Keszthely.

Lk. (Sp.) — Apr. 1. — « Gútor.

J. (Schw.) = 31 nap (Tage).

K. (M.) = Mart. 17.

27. ↔ *Ardea comata*, PALL.

Apr. 10. — (in) Fogaras.

« 30. — « Zalathna.

« 24. — « Keszthely.

Fogaras kissé korai, de azért normalis. A másik két állomás normalis.

Fogaras etwas früh, dennoch aber normal. Die beiden anderen Stationen sind normal.

28. ↔ *Ardea garzetta*, L.

Mart. 21. — (in) Nagy-Enyed.

Mai 26. — « Gútor.

Nagy-Enyed dátuma egyike az eddig ismert korai dátumoknak, Gútor ellenben túl későnek látszik.

Nagy-Enyed ist eines von den bisher bekannten

früheren Daten; Gutor scheint dagegen zu spät zu sein.

29. ↔ *Ardea minuta*, L.

- Mai 7. — (in) Fogaras.
 Apr. 24. — « Szeged.
 « 23. — « Diós-Jenő.
 « 26. — « Gútor.

Fogaras a többi állomáshoz viszonyítva ismét késik. Ha ellenben az eddig ismert 7 évi fogarasi sorozattal vetjük egybe, mely máj. 4. — máj. 19-ig ingadozik, azt látjuk, hogy máj. 7. Fogarasra nézve inkább még korai dátumnak vehető. Tehát ugyanaz a jelenség, melyet már több előző fajnál constatatunk. — A másik három állomás adatai az eddig ismert adatok legkorábbi dátumaival vágnak össze, az enyhe télnek megfelelőleg.

Im Verhältnisse zu den übrigen Stationen verhält sich *Fogaras* wieder. Wenn wir aber sein heuriges Datum mit der 7-jährigen historischen Datenreihe vergleichen, welche wir aus *Fogaras* besitzen, und welche vom 4. Mai bis 19. Mai schwankt, so wird es klar, daß das heurige Datum mit *Fogaras* selbst verglichen, sogar ein Frühes genannt werden muß. Ganz dieselbe Erscheinung also, welche wir schon bei mehreren vorhergehenden Arten constatieren mußten. — Die Daten der drei anderen Stationen fallen mit den bisher bekannten frühesten Daten zusammen, und entsprechen dem milden Winter.

Formulánk lesz:

Unsere Formel wird:

- L. (F.) — Apr. 23. — (in) Diós-Jenő.
 Lk. (Sp.) — Mai 7. — « Fogaras.
 J. (Schw.) = 15 nap (Tage).
 K. (M.) = Apr. 30.

30. ↔ *Ardea purpurea*, L.

- Apr. 26. — (in) Réa.
 « 7. — « Bélye.
 « 13. — « Fogaras.
 « 2. — « Nagy-Sz.-Miklós.
 Mart. 14. — « Szeged (von Zsótér).
 Apr. 2. — « « (von Lakatos).
 Mai. 23. — « Diós-Jenő.
 Apr. 15. — « Gútor.

Szeged első adata mart. 14. túl korainak látszik. Eddig ismert legkorábbi magyarországi adatunk mart. 23. (1890. Horgos, Szeged mel-

lett). *Diós-Jenő* adata máj. 23, tarthatatlan késő. Nem vonulási, hanem csak alkalmi adat!

Das erste Datum von *Szeged* «März 14» scheint uns etwas zu früh. Das bisher bekannte früheste Datum für ganz Ungarn war: März 23 (Horgos, bei Szeged, 1890). — *Diós-Jenő* ist mit Mai 23 unhaltbar! Keine Ankunfts-, sondern nur eine Aufenthalts-Angabe! Muß außer Acht gelassen werden.

Formulánk:

Unsere Formel:

- L. (F.) — Mart. 14. — (in) Szeged.
 Lk. (Sp.) — Apr. 26. — « Réa.
 J. (Schw.) = 44 nap (Tage).
 K. (M.) = Apr. 4—5.

31. ↔ *Aythya ferina*, L.

- Mart. 4. — (in) Szeged.
 Jun. 22. — « Diós-Jenő.

Mart. 4. egyike legkorábbi dátumainknak a fajról. *Diós-Jenő* adata csak tartózkodási dátum, mert maga a megfigyelő megjegyzi, hogy jun. 22-én egy öreg ♂ járt a tavon, «a tavaszi vonulás alatt ellenben egyáltalán nem volt látható!»

März 4 ist eines unserer frühesten Ankunftsdaten dieser Art. *Diós-Jenő*'s Datum ist kein Zug-, sondern nur ein Aufenthalts-Datum. Der Beobachter bemerkt in seinem Berichte selbst, daß am 22. Juni ein alter ♂ auf dem See ist, «während des Frühjahrszuges dagegen war diese Art gar nicht vertreten!»

32. ↔ *Botaurus stellaris*, L.

- Mart. 16. — (in) Fogaras.
 « 12. — « Szeged.
 « 2. — « Keszthely.
 Apr. 22. — « Diós-Jenő.
 « 15. — « Gútor.

Diós-Jenő és *Gútor* adatai az idei évre későnek tünnek fel; lár azért normálisak.

Diós-Jenő und *Gutor*, wenngleich sonst normal, scheinen für heuer zu spät zu sein.

Formulánk lesz:

Unsere Formel lautet:

- L. (F.) — Mart. 2. — (in) Keszthely.
 Lk. (Sp.) — Apr. 22. — « Diós-Jenő.
 J. (Schw.) = 52 nap (Tage).
 K. (M.) = Mart. 27—28.

33. \leftrightarrow *Bucephala clangula*, L.

- Febr. 28. — (in) Szeged.
 Mart. 2. — « Keszthely.
 Apr. 6. — « Diós-Jenő.
 Febr. 25. — « Körtvélyes.
 « 28. — « Cs.-Somorja.

34. \leftrightarrow *Buteo vulgaris*, BECHST.

- Mart. 25. — (in) Nagy-Enyed.
 Az idénre aránylag késői dátum.
 Für heuer verhältnißmäßig spät.

35. \leftrightarrow *Caprimulgus europaeus*, L.

- Apr. 25. — (in) Bélye.
 Mai 5. — « Fogaras.
 Apr. 14. — « Nagy-Sz.-Miklós.
 « 24. — « Diós-Jenő.
 « 24. — » Gács.

Fogaras a többi állomásokhoz viszonyítva ismét késik.

Fogaras ist im Verhältniße zu den übrigen Stationen wieder spät.

Formulánk lesz:

Unsere Formel lautet:

- L. (F.) — Apr. 14. — (in) N.-Sz.-Miklós.
 Lk. (Sp.) — Mai 5. — « Fogaras.
 J. (Schw.) = 22 nap (Tage).
 K. (M.) = Apr. 24—25.

36. \leftrightarrow *Cerchneis naumanni*, FLESCH.

- Apr. 20. — (in) Fogaras.

Ez az egy adat érkezett be; egyuttal a második érkezési adat hazánkban ezen fajról. Első adatunk is Fogaras-ról való 1890-ből: maj. 1, melyhez képest ideai adatunk korainak mondható.

Das einzige heurige Datum und das zweite Ankunfts-Datum, welches wir aus Ungarn überhaupt besitzen. Unser erstes Datum lautet: Mai 1 (ebenfalls aus Fogaras, 1890), welchem gegenüber die heurige Beobachtung etwas früh genannt werden kann.

37. \leftrightarrow *Cerchneis tinnuncula*, L.

- Mart. 3. — (in) Fogaras.
 « 27. — « Nagy-Enyed.
 Febr. 24. — « Szeged.
 Apr. 14. — « Székesfehérvár.

- Mart. 3. — (in) Pettend.

- Apr. 4. — « Gútor.

- « 9. — « Gács.

Székesfehérvár az idénre határozottan későinek látszik.

Székesfehérvár scheint für heuer entschieden zu spät zu sein.

- L. (F.) — Febr. 24. — (in) Szeged.

- Lk. (Sp.) — Apr. 14. — « Székesfehérvár.

- J. (Schw.) = 50 nap (Tage).

- K. (M.) = Mart. 20—21.

38. \leftrightarrow *Cerchneis vespertina*, L.

- Apr. 30. — (in) Réa.

- Mai 17. — « Fogaras.

- Apr. 21. — « Nagy-Sz.-Miklós.

- Mart. 26. — « Szeged.

- Mai 4. — « Sopron.

Fogaras ismét késik a többi állomásokhoz képest. Sőt ideai dátuma egyáltalán a legkésőbbi dátum, a melyet eddig ismerünk.

Fogaras ist den anderen Stationen gegenüber wieder spät. Sein heuriges Datum ist überhaupt das späteste Datum, welches wir bisher kennen.

Formulánk lesz:

Unsere Formel wird:

- L. (F.) — Mart. 26. — (in) Szeged.

- Lk. (Sp.) — Mai 17. — « Fogaras.

- J. (Schw.) = 53 nap (Tage).

- K. (M.) = Apr. 21.

39. \leftrightarrow *Chauliastur streperus*, L.

- Apr. 7. — (in) Diós-Jenő.

Egyetlen adat az idén. Normalisan késő.

Heuer die einzige Angabe. Normal-spät.

40. \leftrightarrow *Charadrius morinellus*, L.

- Apr. 4. — (in) Fogaras.

E fajról az egész országból ez a második tavaszi adatunk.

Das ist das zweite Frühjahrs-Datum aus Ungarn, welches wir von dieser Art bisher besitzen.

41. \leftrightarrow *Chelidon urbica*, L.

- Mart. 31. — (in) Bélye.

- Apr. 7. — « Nagy-Szeben.

- « 3. — « Zombolya.

Apr.	13.	— (in) Fogaras.
“	26.	— “ Nagy-Sz.-Miklós.
“	20.	— “ Pécs-Bányatelep.
“	2.	— “ Arad.
“	6.	— “ Szeged.
“	5.	— “ Curgó.
“	3.	— “ Székely-Udvarhely.
“	6.	— “ Nagy-Enyed.
“	12.	— “ Csik-Somlyó.
“	4.	— “ Nagy-Kanizsa.
Mart.	31.	— “ Kalocsa.
Apr.	10.	— “ Kis-Harta.
“	14.	— “ Kolozsmonostor.
“	4.	— “ Keszthely.
“	5.	— “ Balatonfüred. (von Hill I.)
“	7.	— “ “ (von Kanovics G.)
“	8.	— “ Nagy-Várad.
“	8.	— “ Túrkeve.
“	2.	— “ Zilah.
“	15.	— “ Pettend.
“	7.	— “ Tarcsa.
“	2.	— “ Pápa.
“	5.	— “ Máriafalu.
“	9.	— “ Kőszeg.
“	5.	— “ Budapest.
“	7.	— “ Debreczen.
“	5.	— “ Diós-Jenő.
“	7.	— “ Nyiregyháza.
“	18.	— “ Akna-Szlatina.
“	8.	— “ Gútor.
Mart.	28.	— “ Pozsony.
Apr.	20.	— “ Gács.
“	9.	— “ Selmeczbánya (von Vadas).
“	9.	— “ “ (von Dr. Schwartz).
“	8.	— “ Nagy-Bossány.
“	7.	— “ Ungvár. (von Medreczky).
“	8.	— “ “ (von Pogány).
“	8.	— “ Rozsnyó.
“	13.	— “ Körmöczbánya.
“	15.	— “ Beszterczbánya.
“	23.	— “ Tavarna.
“	12.	— “ Eperjes.
“	24.	— “ Szepes-Béla.
Mai	10.	— “ Zuberecz.

A mint láthatjuk az 1894. megfigyelő-hálózat a házi fecskéről aránylag igen szép sorozatot szolgáltatott. A dátumok is meglehetősen harmoniálnak egymásközt, s a hol nem? ott a hiba a többi adat segítségével elég jól kimutatható.

Késői dátum például Nagy-Sz.-Miklós-é, mely tekintve, hogy a körülötte fekvő három

legközelebbi állomás: Zombolya, Arad, Szeged csupa korai dátumokat mutatnak fel — meg nem állhat. Talán megfigyelési hiba? Hasonlóképp késői dátum s nem indokolható a Pécs-Bányatelepé.

Legkorábbi, t. i. *martiusi* dátumot mutat fel három Duna-menti állomás: Pozsony, Kalocsa, Bélye, és pedig csakis ezek! Másik két, Dunamenti állomásunk közül Budapest apr. 5-el, és Gútor apr. 8-al már későbbiek. De Budapestnél *intravillán* adattal lévén dolgunk, a késés indokolt! Gútor kissé már gyanús, kivált ha Pozsony közelségét tekintjük.

Das Beobachtungsnetz vom Jahre 1894 führt — wie wir sehen — eine verhältnißmäßig sehr ansehnliche Datenreihe. Die Daten harmonieren unter Einander ganz schön, und wo dies nicht der Fall, dort kann der Fehler mit Hilfe der übrigen Daten genügend nachgewiesen werden.

Ein zu spätes Datum ist z. B. jenes von Nagy-Sz.-Miklós. Die drei ringsherum stehenden nächsten Stationen: Zombolya, Arad, Szeged zeigen lauter frühe Daten, demzufolge kann Nagy-Sz.-Miklós nicht in Betracht gezogen werden. Gleichfalls zu spät ist jenes von Pécs-Bányatelep, und kann gar nicht begründet werden.

Die frühesten — nämlich März-Daten — weisen drei Stationen dicht an der Donau auf: wie Pozsony, Kalocsa, Bélye, sonst keine anderen. Die zwei anderen Donau-Stationen: Budapest mit Apr. 5, und Gútor mit Apr. 8, sind schon etwas später. In Budapest haben wir es aber mit einem *Intravillan*-Datum zu thun, daher das Verspäten begründet ist. Jenes in Gútor ist schon unsicher, besonders wenn wir die Nähe von Pozsony in Betracht ziehen:

Formulánk az egész országra nézve már most így alakul:

Unsere Formel für ganz Ungarn gestaltet sich nun wie folgt:

L. (F.) — Mart. 28. — (in) Pozsony.

Lk. (Sp.) — Mai 10. — “ Zuberecz.

J. (Schw.) = 44 nap (Tage).

K. (M.) = Apr. 18—19.

S a mi még a *Ch. urbica* ez idei vonulásának általános képét illeti, csak arra akarjuk a figyelmet felhívni, hogy a korai dátumok általában a síkságról, a későbbiek pedig Felsőmagyarország és Erdély hegyes vidékeiről érkeztek be. Egy tekintet a mappára mindenkit meggyőző erről.

Was das Gesamtbild des heurigen Zuges der Hauschwalbe betrifft, wollen wir nur noch darauf hindeuten, daß im Allgemeinen die früheren Daten von der Ebene und die späteren vom Berglande Oberungarns und Siebenbürgens herrühren. Ein Blick auf die Landkarte überzeugt einen Jeden von der Richtigkeit dieser Thatsache.

42. ↔ *Chrysomitris spinus*, L.

Jan. 1. — (in) Réa.
Apr. 19. — « Nagy-Sz.-Miklós.
Mart. 7. — « Szepes-Béla.

43. ↔ *Ciconia alba*, L.

Apr. 8. — (in) Réa.
Mart. 20. — « Darócz (bei Bélye).
Apr. 1. — « Zsombolya.
« 2. — « Bálincz.
Mart. 20. — « Fogaras.
« 30. — « Nagy-Sz.-Miklós.
« 23. — « Szeged.
Apr. 1. — « Csurgó.
Mart. 28. — « Székely-Udvarhely.
« 15. — « Nagy-Enyed.
« 15. — « Csik-Somlyó. } (von Bándi).
« 28. — « « }
« 16. — « Kocsárd.
« 16. — « Kisharta. (Extravillan!)
« 22. — « « (Intravillan!)
« 19. — « Keszthely.
Apr. 5. — « Görgény-Sz.-Imre.
« 1. — « Bihar-Illye.
« 8. — « Túrkeve.
« 1. — « Székesfehérvár.
Mart. 27. — « Pákozd.
« 28. — « Üllő.
« 30. — « Kis-Kartal.
« 21. — « Lehdorf.
« 24. — « Diós-Jenő.
« 30. — « Horka.
Apr. 5. — « Ungvár.
Mart. 22. — « Tavarna.
« 29. — « Szepes-Béla.
Apr. 4. — « Zuberecz.

Réa aránylag későinek látszik, bár mellette szól, hogy Bálnicz is elég késői dátumot mutat.

Csik-Somlyó-nak két dátuma van. Ottani megfigyelőnk jelentése szerint először mart. 15-én mutatkozott, majd rossz időjárás következtében visszavonult s csak mart. 28-án mu-

tatkozott újra. Kis-Hartá-ról szintén két adatkunk van. Mart. 16-án már kint a mezőn látható volt (extravillán), de megfigyelőnk házában levő fészket csak mart. 22-én foglalta el (intravillán).

Réa scheint verhältnißmäßig spät, wemngleich der Punkt Bálincz mit einem ebenfalls spätem Datum Réa unterstützt.

Csik-Somlyó hat zwei Daten. Nach dem Berichte unseres Beobachters zeigte sich der Storch zum erstenmal am 15. März, zog sich wegen schlechter Witterung wieder zurück, um sich erst am 28. d. M. wieder sehen zu lassen. — Kis-Harta hat ebenfalls zwei Daten. Auf den Wiesen (Extravillan) war der Storch schon am 16. März zu sehen, sein Nest auf dem Hausdache unseres Beobachters bezog er aber erst am 22. März (Intravillan-Datum).

Formulánk ez évre így alakul:

Unsere Formel gestaltet sich für heuer wie folgt:

L. (F.) — Mart. 15. — (in) Nagy-Enyed
(und) Csik-Somlyó.
Lk. (Sp.) — Apr. 8. — (in) Réa (und) Túrkeve.

J. (Schw.) = 25 nap (Tage).

K. (M.) = Mart. 27.

44. ↔ *Ciconia nigra*, L.

Mart. 22. — (in) Bélye.

Bélyére nézve normális dátum.

Für Bélye normal.

45. ↔ *Circus aeruginosus*, L.

Mart. 26. — (in) Fogaras.

« 25. — « Nagy-Enyed.

Apr. 6. — « Szeged.

« 7. — « Keszthely.

« 12. — « Cs.-Somorja.

Mart. 31. — « Gútor.

Formulánk lesz:

Unsere Formel wird:

L. (F.) — Mart. 25. — (in) Nagy-Enyed.

Lk. (Sp.) — Apr. 12. — « Cs.-Somorja.

J. (Schw.) = 19 nap (Tage).

K. (M.) = Apr. 3.

46. ↔ *Circus cyaneus*, L.

Apr. 3. — (in) Fogaras.

Mart. 11. — « Szeged.

« 4. — « Keszthely.

« 22. — « Tökés.

Nem tipikus vonuló, nálunk többszörösen áttelel.

Kein typischer Zugvogel, überwintert bei uns mehrmals.

L. (F.) — Mart. 4. — (in) Keszthely.

Lk. (Sp.) — Apr. 22. — « Fogaras.

J. (Schw.) = 50 nap (Tage).

K. (M.) = Mart. 28—29.

47. ↔ *Circus macrourus*, Gm.

Apr. 12. — (in) Cs.-Somorja.

Normálisan késő.

Normal-ſpät.

48. ↔ *Circus pygargus*, L.

Apr. 10. — (in) Fogaras.

Mart. 8. — « Szeged.

Apr. 7. — « Gútor.

49. ↔ *Columba oenas*, L.

Febr. 16. — (in) Réa.

« 11. — « Fogaras. } (von Czynk!)

« 19. — « « }
« 11. — « Nagy-Enyed.

Mart. 11. — « Pettend.

« 6. — « Kőszeg.

« 1. — « Ghymes.

« 10. — « Horka.

« 3. — « Ungvár.

« 7. — « Besztercebánya.

Febr. 13. — « Tavarna.

Fogarasról 2 adatunk van. Febr. 11-én érkezett ugyanis az első, 19-én pedig nagy csapatok.

Aus Fogaras haben wir zwei Daten. Am 11. Febrer kam nämlich die Erste an, am 19. dagegen große Flüge.

L. (F.) — Febr. 11. (in) Fogaras és (und) Nagy-Enyed.

Lk. (Sp.) — Mart. 11. (in) Pettend.

J. (Schw.) = 29 nap (Tage).

K. (M.) = Febr. 25.

50. ↔ *Columba palumbus*, L.

Mart. 7. — (in) Bélye.

« 22. — « Kis-Harta.

« 2. — « Körtvélyes.

« 10. — Zuberecz.

L. (F.) — Mart. 2. — (in) Körtvélyes.

Lk. (Sp.) — « 22. — « Kis-Harta.

J. (Schw.) = 21 nap (Tage).

K. (M.) = Mart. 12.

51. ↔ *Coracias garrula*, L.

Apr. 25. — (in) Bélye.

« 22. — « Nagy-Sz.-Miklós.

Mai 10. — « Nagy-Enyed.

Apr. 25. — « Keszthely.

« 2. — « Bihar-Illye.

Mai 4. — « Sopron.

« 7. — « Diós-Jenő.

Apr. 28. — « Gács.

Bihar-Illye úgy a többi állomáshoz képest korainak látszik, valamint hogy eddig ismert adataink között is a legkorábbi. Miután azonban megfigyelő jelentésében «több példány»-ról tesz említést, tévedés úgy látszik kizártnak vehető. Mindazáltal szükségesnek tartottuk a dolgot kiemelni.

Bihar-Illye ist im Verhältnisse zu den übrigen Stationen allzu früh. Sein Datum ist überhaupt das bisher aus Ungarn bekannte früheste Datum. Da aber der Beobachter in seinem Berichte von «mehreren Exemplaren» spricht, scheint ein Beobachtungsfehler ausgeschlossen zu sein. Trotzdem aber fanden wir es nothwendig, diesen Fall auch besonders hervorzuheben.

Formulánk lesz:

Unsere Formel wird:

L. (F.) — Apr. 2. — (in) Bihar-Illye.

Lk. (Sp.) — Mai 10. — « Nagy-Enyed.

J. (Schw.) = 39 nap (Tage).

K. (M.) = Apr. 21.

52. ↔ *Cotile riparia*, L.

Mai 3. — (in) Fogaras.

« 15. — « Nagy-Sz.-Miklós.

Apr. 30. — « Nagy-Enyed.

Mart. 28. — « Szeged.

Apr. 19. — « Diós-Jenő.

« 10. — « Akna-Szlatina.

« 21. — « Cs.-Somorja.

« 11. — « Gútor.

Fogaras a többi állomásokhoz képest ismét késik, ellenben saját magához viszonyítva elég korainak mondható. Ugyanaz a jelenség, a melyre már többször utaltunk. *Nagy-Sz.-Miklós* túlságos későnek látszik, de azért még megállhat.

Fogaras ist im Verhältnisse zu den übrigen Stationen wieder spät, jedoch so, daß sein heuriges Datum mit den übrigen aus Fogaras bekannten Daten verglichen, dennoch ein frühes genannt werden darf. Ganz dieselbe Erscheinung also, auf welche wir schon öfters hindeuten mußten. — Nagy-Sz.-Miklós scheint zu spät zu sein, ist aber dennoch noch annehmbar.

Formulánk lesz:

Unjere Formel lautet:

L. (F.) — Mart. 28. — (in) Szeged.

Lk. (Sp.) — Mai 10. — « N.-Sz.-Miklós.

J. (Schw.) = 44 nap (Tage).

K. (M.) = Apr. 18—19.

53. ↔ *Coturnix dactylisonans*, MEY.

Apr. 27. — (in) Réa.

« 25. — « Bélye.

« 24. — « Fogaras.

« 22. — « Nagy-Sz.-Miklós.

« 30. — « Nagy-Enyed.

« 6. — « Szeged.

« 27. — « Pettend.

Mai 7. — « Kószeg.

Apr. 26. — « Diós-Jenő.

« 26. — « Cs.-Somorja.

Mai 1. — « Gács.

Apr. 20. — « Ghymes.

Mai 8. — « Horka.

« 10. — « Ungvár.

Apr. 26. — « Tavarna.

Mai 10. — « Szepes-Béla.

Szeged dátuma egyike e faj legkorábbi dátumainak; Ungvár-é pedig a legkésőbbiek egyike.

Das heurige Datum von Szeged ist eines der frühesten Anfunftsdaten der Art; jenes von Ungvár dagegen eines der spätesten.

L. (F.) — Apr. 6. — (in) Szeged.

Lk. (Sp.) — Mai 10. — « Ungvár és (und) Szepes-Béla.

J. (Schw.) = 35 nap (Tage).

K. (M.) = Apr. 23.

54. ↔ *Cuculus canorus*, L.

Apr. 7. — (in) Réa.

« 10. — « Bélye.

« 6. — « Fogaras.

« 13. — « Nagy-Sz.-Miklós.

« 2. — « Szeged.

« 11. — « Nagy-Enyed.

Apr. 22. — (in) Kis-Harta.

« 2. — « Görgény-Sz.-Imre.

« 14. — « Bihar-Illye.

Mai 8. — « Székesfehérvár.

Apr. 24. — « Pettend.

« 17. — « Kószeg.

« 8. — « Diós-Jenő.

« 8. — « Gútor.

« 10. — « Gács.

« 14. — « Ghymes.

« 15. — « Selmezbánya.

« 14. — « Horka.

« 20. — « Ungvár.

« 16. — « Tavarna.

Mai 2. — « Szepes-Béla.

« 10. — « Zuberecz.

Székesfehérvár tarthatatlan. A földir. fekvéshez képest nagyon is késő. Oka: megfigyelő nem figyelt minden nap! — *Zuberecz* késői dátuma megfelel a magas földirati és tengerszín feletti fekvésnek.

Székesfehérvár ist unhaltbar. Der geogr. Lage gegenüber zu spät! Ursache: es wurde nicht täglich beobachtet. — *Zuberecz's* spätes Datum entspricht der hohen geogr. und hypsometrischen Lage.

L. (F.) — Apr. 2. — (in) Görgény-Sz.-Imre.

Lk. (Sp.) — Mai 10. — (in) Zuberecz.

J. (Schw.) = 39 nap (Tage).

K. (M.) = Apr. 21.

55. ↔ *Cypselus apus*, L.

Mai 26. — (in) Réa.

« 13. — « Fogaras.

Apr. 28. — « Selmezbánya.

Mai 8. — « Szepes-Béla.

« 22. — « Zuberecz.

Selmezbánya aránylag korai, de miután az eddig ismert ingadozásokon belül marad, el nem vethető.

Selmezbánya ist verhältnismäßig früh, da es aber dennoch zwischen den Grenzen der bisher bekannten Schwankung bleibt, kann es nicht außer Acht gelassen werden.

L. (F.) — Apr. 28. — (in) Selmezbánya.

Lk. (Sp.) — Mai 26. — « Réa.

J. (Schw.) = 29 nap (Tage).

K. (M.) = Mai 12.

56. ↔ *Dafila acuta*, L.

- Mart. 27. — (in) Fogaras.
 Febr. 8. — « Szeged. (von Zsótér).
 « 24. — « « (von Lakatos).
 Mart. 9. — « Keszthely.
 Febr. 28. — « Doborgaz.

Szegedről egyik megfigyelőnk (Zsótér L. úr) privát levélben már febr. 8-ra bejelentette, de hozzánk küldött *rendes jelentésében nem említi*. Másik megfigyelőnk jelentésében pedig csak febr. 24. van érkezési napul bejegyezve. Nem hallgathatjuk el, hogy febr. 8. nekünk kissé korainak látszik; eddig legalább hazánkból egy ily korai dátum sem jegyeztetett.

Aus Szeged meldete einer von unseren dortigen Beobachtern (Herr v. Zsótér) in einem Privatbriefe diese Art am 8. Feber an, in seinem ausführlichen Jahresberichte macht er aber davon gar keine Erwähnung. Herr v. Lakatos, unser zweiter Beobachter, dagegen führt den 24. Feber als Ankunfts-Tag an. Wir dürfen nicht verschweigen, daß uns der 8. Feber etwas zu früh erscheint, bis heute haben wir wenigstens kein so frühes Datum aus Ungarn.

- L. (F.) — Febr. 8. — (in) Szeged.
 Lk. (Sp.) — Mart. 27. — « Fogaras.
 J. (Schw.) = 48 nap (Tage).
 K. (M.) = Mart. 3—4.

57. ↔ *Emberiza miliaria*, L.

- Jan. 1. — (in) Réa.
 Febr. 26. — « Tövis.
 Jan. 31. — « Keszthely.

Igen korai dátumok, s a mellett tanuskodnak, hogy az idei enyhe télen sok helyütt át kellett telelnie.

Sehr frühe Daten, welche die Thatsache beweisen, daß diese Art während des heurigen milden Winters vielfach überwintern mußte.

58. ↔ *Emberiza schoeniclus*, L.

- Mart. 9. — (in) Keszthely.
 « 26. — « Székesfehérvár.
 Jan. 17. — « Sopron.

Szintén helyenkint áttelelő. Idei Székesfehérvári adata mindenesetre késő, meg nem állhat.

Ebenfalls stellenweise überwintern. Das heurige Datum aus Székesfehérvár jedenfalls spät. Entschieden unhaltbar.

59. ↔ *Erithacus cyaneculus*, WOLF.

- Apr. 5. — (in) Bélye.
 « 1. — « Szeged.
 « 7. — « Keszthely.
 « 15. — « Székesfehérvár.
 « 14. — « Körtvélyes.
 « 8. — « Gútor.
 Mart. 29. — « Szepes-Béla.

Körtvélyes adata késő. Már csak Gútor nagy közelsége miatt sem állhat meg. — Oka: hogy mindkét helyen ugyanaz a megfigyelő működött. Késő Székesfehérvár is az idénre.

Körtvélyes zu spät; unhaltbar schon wegen der großen Nähe von Gutor. Ursache: Auf beiden Punkten derselbe Beobachter. — Székesfehérvár ebenfalls zu spät.

- L. (F.) — Mart. 29. — (in) Szepes-Béla.
 Lk. (Sp.) — Apr. 8. — « Gútor.
 J. (Schw.) = 11 nap (Tage).
 K. (M.) = Apr. 3.

60. ↔ *Erithacus luscini*, L.

- Apr. 14. — (in) Bélye.
 « 8. — « Zsombolya.
 Mai 13. — « Fogaras.
 Apr. 13. — « Nagy-Sz.-Miklós.
 « 7. — « Szeged.
 « 13. — « Pettend.
 « 17. — « Kőszeg.
 « 15. — « Miklósfalu.
 « 12. — « Diós-Jenő.
 « 20. — « Cs.-Somorja.
 « 10. — « Gács.
 « 7. — « Ghymes.
 « 8. — « Horka.
 « 19. — « Tavana.

Fogaras túl késő, annyival is inkább, mert az addig ismert 4 évi fogarasi adatok közül 3 aprilisre (15, 16 és 19) és egy májusra esik, de ez is csak máj. 3-ikára. A késői beérkezést némileg indokolja az a körülmény, hogy megfigyelő jelentése szerint: «a megfigyelési területen ritka!» A többi adatok tanúságtétele szerint határozottan aprilisi érkező.

Fogaras viel zu spät, um so mehr, weil von den bisher bekannten vier Fogaraser Jahresdaten drei auf April (den 15., 16. und 19.) fallen und einer auf Mai fällt, aber auch dieses nur auf den 3. Mai. Das späte Eintreffen wird einigermaßen durch jenen Umstand begründet, daß nach dem Be-

richte des Beobachters diese Art «auf dem Beobachtungsterrain selten ist!» Die Nachtigall ist bei uns, laut Angabe sämtlicher übrigen Daten was die Ankunft anbelangt, entschieden ein April-Vogel.

Formulánk Fogaras nélkül így alakul:

Unsere Formel gestaltet sich, ohne Fogaras, wie folgt:

L. (F.) — Apr. 7. — (in) Szeged és (und) Ghymes.

Lk. (Sp.) — Apr. 20. — (in) Tavarna.

J. (Schw.) = 14 nap (Tage).

K. (M.) = Apr. 13—14.

61. ↔ *Erithacus philomela*, BECHST.

Apr. 27. — (in) Réa.

« 20. — « Fogaras.

« 13. — « Nagy-Sz.-Miklós.

« 20. — « Nagy-Enyed.

« 11. — « Ungvár.

A megérkezés a földirati fekvéssel megfordított arányban áll. Minél magasabba haladunk északra, annál korábbi az érkezés.

Die Ankunft zeigt ein umgekehrtes Verhältnis mit der geogr. Lage. Je nördlicher der Beobachtungspunkt, desto früher der Anfunftstag.

Formulánk lesz:

Unsere Formel lautet:

L. (F.) — Apr. 11. (in) Ungvár.

Lk. (Sp.) — « 27. « Réa.

J. (Schw.) = 17 nap (Tage).

K. (M.) = Apr. 19.

62. ↔ *Erithacus rubecula*, L.

Mart. 18. — (in) Réa.

« 15. — « Fogaras.

« 27. — « Szeged.

« 17. — « Nagy-Enyed.

« 2. — « Keszthely.

Apr. 14. — « Székesfehérvár.

Mart. 14. — « Pettend.

« 14. — « Sopron.

Apr. 4. — « Selmezbánya.

« 13. — « Szepes-Béla.

« 5. — « Zuberecz.

Apr. 14-ike Fehérvárra túl késő. Tarthatatlan. Oka: nem figyeltetett minden nap. Különbösen ez sem classikus vonuló, nálunk többszörösen áttelel, még erős teleken is.

Für Székesfehérvár ist der 14. Apr. unhalt-

bar spät. Ursache: Wurde nicht täglich beobachtet. Uebrigens ist auch diese Art kein classischer Zugvogel, überwintert bei uns oftmals, auch im strengen Winter.

L. (F.) — Mart. 2. — (in) Keszthely.

Lk. (Sp.) — Apr. 13. — « Szepes-Béla.

J. (Schw.) = 43 nap (Tage).

K. (M.) = Mart. 23.

63. ↔ *Falco subbuteo*, L.

Apr. 17. — (in) Fogaras.

Mart. 15. — « Pettend.

Mai 7. — « Diós-Jenő.

Ez a faj a birtokunkban levő adatok tanúsága szerint igen nagy (febr.—máj.-ig terjedő) ingadozást mutat, épen azért mindhárom fennebbi adatot — daczára a nagy eltérésnek — normalisnak kell elfogadnunk, addig is, míg majd több évi megfigyelés alapján a dologban döntés áll be.

Diese Art zeigt laut Angabe unserer sämtlichen, diese Art betreffenden Daten eine sehr große (von Feber bis Mai reichende) Schwankung, demzufolge wir alle drei obigen Daten — trotz dem großen Unterschieden — als normal acceptieren müssen, u. zw. wenigstens bis wir auf mehrjährige systematische Beobachtung gestützt, sicherer urtheilen können.

64. ↔ *Falco regulus*, PALL.

Jan. 17. — (in) Réa.

Febr. 2. — « Fogaras.

Nálunk rendszer és gyakori téli vendég.

Ein regelmäßiger und nicht seltener Wintergast.

65. ↔ *Ficedula rufa*, BECHST.

Apr. 6. — (in) Réa.

Mart. 16. — « Bélye.

» 17. — « Fogaras.

Mai 10. — « Nagy-Sz.-Miklós.

Mart. 26. — « Szeged.

« 27. — « Nagy-Enyed.

Apr. 8. — « Pettend.

« 7. — « Diós-Jenő.

Mart. 28. — « Gács.

« 27. — « Ungvár.

Apr. 5. — « Zuberecz.

Nagy-Sz.-Miklós tarthatatlan. Ilyen késő adatunk az egész tört. anyagunkban egy sincs. Figyelembe nem jöhet.

Nagy-Sz.-Miklós ist entschieden unhaltbar. Ein so spätes Datum weist unser ganzes Materiale nicht auf. Muß außer Acht gelassen werden.

Formulánk már most N.-Sz.-Miklós nélkül így alakul:

Unſere Formel geſtaltet ſich nun ohne Nagy-Sz.-Miklós wie folgt:

- L. (F.) — Mart. 16. — (in) Bélye.
 Lk. (Sp.) — Apr. 8. — « Pettend.
 J. (Schw.) = 24 nap (Tage).
K. (M.) = Mart. 27—28.

66. ↔ *Ficedula sibilatrix*, BECHST.

- Apr. 20. — (in) Réa.
 « 8. — « Nagy-Sz.-Miklós.
 « 6. — « Pettend.
 « 20. — « Kőszeg.
 « 17. — « Cs.-Somorja.
 L. (F.) — Apr. 6. — (in) Pettend.
 Lk. (Sp.) — « 20. — « Réa és (und) Kőszeg.
 J. (Schw.) = 15 nap (Tage).
K. (M.) = Apr. 13.

67. ↔ *Ficedula trochilus*, L.

- Apr. 18. — (in) Fogaras.
 « 2. — « Nagy-Sz.-Miklós.
 Mart. 30. — « Pettend.
 Apr. 17. — « Kőszeg.
 « 4. — « Gútor.
 « 28. — « Gács.
 Mai 6. — « Zuberecz.

Fogaras ismét jóval későbbi, mint a többi nálánál jóval magasabban fekvő állomások, csakis Gács s az egészen az ország északi határán fekvő Zuberecz későbbi nála.

Fogaras ist wieder verhältnißmäßig-später als die übrigen, fogar nördlicher liegenden Stationen, bloß Gács und das ganz an der nördlichen Grenze liegende Zuberecz ist noch später.

- L. (F.) — Mart. 30. — (in) Pettend.
 Lk. (Sp.) — Mai 6. — « Zuberecz.
 J. (Schw.) = 38 nap (Tage).
K. (M.) = Apr. 17—18.

68. ↔ *Fringilla coelebs*, L.

- Jan. 1. — (in) Réa.
 « 1. — « Nagy-Enyed.
 Mart. 30. — « Bihar-Illye.
 Febr. 14. — « Kőszeg.

- Febr. 28. — (in) Cs.-Somorja.
 « 26. — « Selmezbánya.
 Mart. 9. — « Horka.
 « 10. — « Szepes-Béla.
 « 10. — « Zuberecz.

Mart. 30. Bihar-Illyéről nem érkezési-dátum. Megfigyelő írja jelentésében: «29-én haza jöve, itt találtam» . . . etc. — A két jan. 1. dátum nyilván áttelelt madárra vonatkozik. Figyelembe nem jöhetnek! — Különben nálunk rendszeren áttelel.

Der 30. März aus Bihar-Illye ist kein Ankunfts-Datum; Beobachter meldet in seinem Berichte: «am 29. nach Hause kommend, fand ich folgende Arten hier: Fring. coelebs» . . . etc. etc. — Die zwei Jänner-Daten beziehen sich gewiß auf überwinterte Exemplare. Müssen alle drei außer Acht gelassen werden! Uebrigens überwintert die Art bei uns regelmäßig.

Formulánk már most lesz:
 Unſere Formel lautet nun wie folgt:

- L. (F.) — Febr. 14. — (in) Kőszeg.
 Lk. (Sp.) — Mart. 10. — « Zuberecz.
 J. (Schw.) = 25 nap (Tage).
K. (M.) = Febr. 26.

69. ↔ *Fringilla montifringilla*, L.

- Febr. 14. } (in) Réa.
 « 16. }

Nálunk nem épen ritka téli vendég. Nicht allzu feltener Wintergast bei uns.

70. ↔ *Fulica atra*, L.

- Mart. 8. — (in) Bélye.
 Apr. 17. — « Fogaras.
 Febr. 25. — « Szeged (von Lakatos).
 Mart. 11. — « « (von Zsótér).
 Febr. 13. — « Keszthely.
 Mart. 13. — « Sopron.
 Apr. 4. — « Gútor.

Fogaras a többi állomáshoz képest ismét késő; de most önmagához viszonyítva is jó késő, mert eddigi (7 évi) fogarasi adatsorozatunkban a legkésőbbi dátum apr. 8-ika volt.

Fogaras ist im Verhältniß zu den übrigen Stationen wieder spät. Sein heuriges Datum ist aber auch zu Fogaras selbst verglichen ein spätes, da in unserer 7-jährigen Fogaraser Datenreihe bis heuer der 8. April das späteste Datum war.

L. (F.) — Febr. 13. — (in) Keszthely.
 Lk. (Sp.) — Apr. 17. — « Fogaras.
 J. (Schw.) = 64 nap (Tage).
 K. (M.) = Mart. 16—17.

71. ↔ *Fulix cristata*, L.

Mart. 20. — (in) Palicsi tó (See bei Szabadka).
 Apr. 1. — « Pettend.
 « 6. — « Diós-Jenő.

Normális adatok.
 Alle drei Daten normal.

72. ↔ *Fulix marila*, L.

Mart. 29. — (in) Pettend.
 Apr. 7. — « Diós-Jenő. (Az első! Die erste!)
 « 16. — « « (Már nincs! Keine mehr!)

E fajról több vonulási adatunk egyáltalán nincs. — Különösen fontosak Diós-Jenő adatai, mert nemcsak a megérkezést, de az ott tartózkodás idejét is pontosan megszabják, a mi kivált az átvonulók és a téli vendégek vonulásának megítélésénél rendkívül fontos s egyedül-helyes eljárás.

Von dieser Art haben wir außer den Obigen überhaupt keine Zugdaten. Besonders wichtig sind die Angaben von Diós-Jenő, welche sowohl die Ankunft, wie auch den Aufenthalt der Art scharf bestimmen. Das ist die richtige Form um die Zug-Erscheinungen der Durchzügler und Wintergäste entsprechend beurtheilen zu können.

73. ↔ *Gallinago gallinula*, L.

Apr. 31. — (in) Fogaras.
 Mart. 4. — « Szeged.
 Apr. 6. — « Diós-Jenő.

Fogaras túl késő. Az eddig ismert legkésőbbi dátum: apr. 24. Mező-Záh, 1868. Fogaras eddigi legkésőbbi dátuma pedig: Apr. 7. 1888.

Fogaras ist zu spät. Das bisher bekannte späteste Datum: 24. Apr. in Mező-Záh, 1868; und Fogaras's späteste Datum: 7. Apr. 1888.

74. ↔ *Gallinago major*, Gm.

Mart. 15. — (in) Szeged (von Zsótér).
 Apr. 6. — « « (von Lakatos).

Két szegedi adat, különböző eredménnyel. A későbbi természetesen elesik.

Zwei Daten aus Szeged, mit verschiedenem Resultate. Das spätere fällt natürlich ab.

75. ↔ *Gallinago scolopacina*, Br.

Jan. 1. — (in) Réa.
 Apr. 7. — « Bélye.
 Mart. 22. — « Fogaras.
 Febr. 23. — « Szeged.
 Mart. 11. — « Nagy-Enyed.
 « 12. — « Kis-Harta.
 « 14. — « Székesfehérvár.
 Apr. 13. — « Diós-Jenő.

Tulajdonképen ez sem classikus vonuló; hazánkban néhányszor már áttelelt. Alkalmassint ilyen áttelelési dátum az is, a melyet Réáról kaptunk; mint ilyen a közepszám megállapításánál figyelembe nem jöhet.

Eigentlich kein classischer Zugvogel; hat bei uns einigemal schon überwintert. Das heurige Datum von Réa ist auch aller Wahrscheinlichkeit nach ein Ueberwinterungs-Datum. Kann als solches bei der Feststellung des Landes-Mittels nicht in Betracht gezogen werden.

Formulánk lesz:

Unsere Formel lautet nun:

L. (F.) — Febr. 23. — (in) Szeged.
 Lk. (Sp.) — Apr. 13. — « Diós-Jenő.
 J. (Schw.) = 50 nap (Tage).
 K. (M.) = Mart. 19—20.

76. ↔ *Gallinula chloropus*, L.

Apr. 21. — (in) Fogaras.
 « 4. — « Nagy-Sz.-Miklós.
 « 22. — « Szeged.

Fogaras az onnan ismert eddigi (8 évi) adatokhoz viszonyítva túl késő. Eddigi legkésőbbi dátuma apr. 9. (1887. és 1890.) volt; tekintve azonban, hogy a másik két állomáson is jelentékenyen késett, el kell fogadnunk.

Fogaras ist mit den bisher von dort bekannten Daten (8 Jahrgänge) verglichen, zu spät. Sein spätestes Datum war: 9. Apr. 1887 und 1890; da aber diese Art heuer auch auf den anderen zwei Stationen ebenfalls beträchtlich spät ankam, muß dies berücksichtigt werden.

77. ↔ *Glareola pratincola*, L.

Apr. 23. — (in) Szeged.

Az egyetlen ideai adat kevés összehasonlító anyagunk alapján normálisnak mondható.

Das einzige heurige Datum! Auf Grund des geringen Vergleichungs-Materiales kann es normal genannt werden.

78. ↔ *Graculus carbo*, L.

Mai 9. — (in) Keszthely.

Mart. 7. — « Körtevényes.

Keszthely túl késő, alkalmasint nem vonulási hanem csak tartózkodási adat!

Keszthely ist zu spät. Wahrscheinlich kein Zug-, sondern nur Aufenthalt-Datum!

79. ↔ *Grus cinerea*, L.

Mart. 10. — (in) Nagy-Sz.-Miklós.

« 13. — « Szeged (von Zsótér).

« 18. — « « (von Lakatos).

Mindkét adat normálisan korai.

Beide Daten normal-früh.

80. ↔ *Harelda glacialis*, L.

Apr. 5. — (in) Pettend (Venezzei See).

Egyetlen hazai vonulási adatunk mindeddig e fajról.

Unser einziges Zugdatum von dieser Art aus Ungarn.

81. ↔ *Himantopus autumnalis*, HAAS.

Mart. 30. — (in) Szeged (Horgos See).

Mai 9. — « Sopron (Fertő «).

Sopron túl késő. Szeged normálisan korai.

Sopron zu spät. Szeged normal-früh.

82. ↔ *Hirundo rustica*, L.

Apr. 4. — (in) Orsova.

« 7. — « Réa.

« 13. — « Nagy-Szeben.

Mart. 25. — « Bálincz.

Apr. 4. — « Fogaras.

Mart. 23. — « Belovár.

Apr. 6. — « Nagy-Sz.-Miklós.

Apr. 16. — (in) Pécs-Bányatelep.

« 16. — « Véza.

Mart. 18. — « Szeged.

Apr. 7. — « Nagy-Ényed.

« 17. — « Kis-Harta.

« 7. — « Keszthely.

« 8. — « Görgény-Sz.-Imre.

« 9. — « Bihar-Illye.

« 8. — « Túrkeve.

« 5. — « Zilah.

« 7. — « Agárd.

Mart. 31. — « Székesfehérvár.

Apr. 12. — « Pettend.

« 6. — « Herény.

« 6. — « Kőszeg.

« 3. — « Debreczen.

« 7. — « Kis-Kartal.

« 8. — « Magyar-Óvár.

« 4. — « Miklósfalu.

« 8. — « Diós-Jenő.

Mart. 25. — « Körtevényes.

Apr. 2. — « Cs.-Somorja.

« 7. — « Gútor.

« 10. — « Pozsony.

Mart. 31. — « Modor.

Apr. 9. — « Gács.

« 6. — « Ghymes.

« 14. — « Selmeczbánya.

« 7. — « Horka.

« 6. — « Ungvár (von Pogány).

« 6. — « « (von Medreczky).

« 15. — « Besztercebánya.

« 14. — « Tavana.

Mart 24. — « Eperjes } (von Mikolík).

Apr. 20. — « « }

« 14. — « Szepes-Béla.

« 16. — « Zuberecz.

Érkezése az idén általában normális. Az ideai évre nézve túlkéső Pécs-Bányatelep, valamint Kis-Harta. Figyelembe nem vehetők. Véza aránylag késő dátuma megfelel hegyi fekvésének. Ungvár-ról két adatunk is van egy és ugyanazon dátummal; erős bizonyíték ezen dátum hitelessége mellett! Magas és hegyi fekvéséhez képest túl korai dátum Eperjes első dátuma. Megfigyelő írja is, hogy «mart. 24-én megjelent 1 pár, de azután eltűnt és apr. 20-ig nem volt látható!» Itt valószínűleg u. nev. ellévedt madarakkal van dolgunk.

Die Ankunft ist heuer normal. Zu spät sind, das heurige Jahr genommen: Pécs-Bányatelep

und Kis-Harta. Das verhältnißmäßig späte Datum von Béza entspricht seiner subalpinen Lage. Von Ungvár sind zwei Angaben eingelaufen mit ein und demselben Datum; ein großer Beweis für die Richtigkeit der Beobachtung. Seine geogr. und hypsometrisch hohe Lage in Betracht gezogen, ein zu frühes Datum ist das erste von Eperjes. Beobachter meldete auch, daß: «am 24. März kam ein Paar an, verschwand aber wieder und zeigte sich bis 20. Apr. gar nicht!» Wir haben es hier unbedingt mit sogenannten «Frrlingen» zu thun.

Különben formulánk ez évre így alakul:

Uebrigens wird unsere Formel für heuer wie folgt lauten:

L. (F.) — Mart. 18. — (in) Szeged.
Lk. (Sp.) — Apr. 20. — « Eperjes.
J. (Schw.) = 34 nap (Tage).
K. (M.) = Apr. 3—4.

83. ↔ *Hydrochelidon fissipes*, L.

Mai 9. — (in) Réa.
Apr. 20. — « Fogaras.
Mai 5. — « Nagy-Sz.-Miklós.
Mart. 14. — « Szeged (von Zsótér).
Mai 25. — « « (von Lakatos).
Apr. 25. — « Keszthely.
« 28. — « Székesfehérvár.
« 9. — « Gútor.

Apr. 20. az eddig (8 év) ismert legkorábbi fogarasi dátum. Szeged első dátuma: mart. 14, az egyáltalán legkorábbi dátum az országból; eddigi legkorábbi dátumunk apr. 1. volt Drávafokról 1890-ből. Miután azonban szegedi megfigyelőnk «több erős csapat» érkezéséről jelent, tévedést kizártnak kellene tekinteni! Másik szegedi dátumunk — a mely különben is túl késői — ezek után természetesen elesnék. Más évekhez képest korai dátum Gútor-é is.

Der 20. April ist das bisher (8 Jahrg.) bekannte früheste Datum. Szeged's erstes Datum: März 14, ist überhaupt das früheste Datum aus ganz Ungarn; unser bisher bekanntes frühestes Datum war: Apr. 1., 1890 in Drávafok. Da aber unser Beobachter aus Szeged die «Ankunft mehrerer starker Flüge» meldet, müßte ein Irrthum für ausgeschlossen betrachtet werden! Unser zweites Szegeder Datum — welches sowieso zu spät wäre — würde demnach selbstverständlich fortfallen. Mit anderen Jahrgängen verglichen, muß auch Gútor heuer früh genannt werden.

Aquila. II.

A szegedi második dátum elhagyásával formulánk lenne:

Ohne das spätere Datum aus Szeged würde unsere Formel lauten:

L. (F.) — Mart. 14. — (in) Szeged.
Lk. (Sp.) — Mai 9. — « Réa.
J. (Schw.) = 57 nap (Tage).
K. (M.) = Apr. 11.

84. ↔ *Hypolais icterina*, Vieill.

Mai 10. — (in) Nagy-Sz.-Miklós.
Apr. 14. — « Pettend.
Mai 8. — « Kőszeg.

Mindhárom adat normális, az eddig ismert ingadozáson belül marad.

Alle drei Daten normal. Bleiben innerhalb der Grenzen der bisher bekannten Schwankung.

85. ↔ *Ibis falcinellus*, L.

Mai 13. — (in) Fogaras.
« 1. — « Keszthely.

Mai 13. az eddig ismert legkésőbbi adat az országból. Keszthely normálisan késő.

Der 13. Mai aus Fogaras ist das bisher bekannte späteste Datum aus Ungarn. Keszthely ist normal-spät.

86. ↔ *Lanius collurio*, L.

Mai 13. — (in) Réa.
« 4. — « Bélye.
« 2. — « Fogaras.
« 5. — « Nagy-Sz.-Miklós.
Apr. 11. — « Szeged.
Mai 2. — « Kőszeg.
« 7. — « Sopron.
« 1. — « Diós-Jenő.
« 2. — « Körtvélyes.
Apr. 24. — « Gács.
Mai 8. — « Selmeczbánya.
« 8. — « Ungvár.
« 10. — « Zuberecz.

Szeged a többi idej adatokhoz viszonyítva kissé korai, de máskülönben normális. Réa viszont déli fekvését tekintve kissé késő.

Szeged ist im Verhältnisse zu den übrigen heurigen Daten etwas früh, sonst aber noch immer normal. Réa dagegen, seine südliche Lage in Betracht genommen, etwas verspätet.

- L. (F.) — Apr. 11. — (in) Szeged.
 Lk. (Sp.) — Mai 13. — « Réa.
 J. (Schw.) = 33 nap (Tage).
K. (M.) = Apr. 27.

87. ↔ *Lanius minor*, GM.

- Mai 3. — (in) Réa.
 « 1. — « Bélye.
 « 5. — « Fogaras.
 Apr. 26. — « Nagy-Sz.-Miklós.
 « 5. — « Szeged.
 Mai 8. — « Székesfehérvár.
 « 3. — « Pettend.
 « 7. — « Sopron.
 Apr. 21. — « Cs.-Somorja.
 « 28. — « Gács.
 « 30. — « Tavarua.

Az összes adatok normalisak s eléggé egybehangzók, csakis Szeged kissé korai.

Sämmtliche Daten sind normal und genügend harmonisierend; nur Szeged verhältnismäßig früh. Formulánk lesz:

Unfere Formel wird lauten:

- L. (F.) — Apr. 5. — (in) Szeged.
 Lk. (Sp.) — Mai 8. — « Székesfehérvár.
 J. (Schw.) = 34 nap (Tage).
K. (M.) Apr. 21—22.

88. ↔ *Lanius senator*, L.

- Mai 3. — (in) Gács.

Egyetlen vonulási adatunk e fajról, s egyúttal az első hiteles magyarországi példány. (Lásd: Aquila. I. 1894. 63. l.)

Unfer einziges Zugsdatum von dieser Art, und zugleich das erste authentische Exemplar aus Ungarn. (Bide: Aquila. I. 1894. p. 63.)

89. ↔ *Larus argentatus*, BRÜNN.

- Apr. 14. — (in) Körtvélyes.

Egyetlen vonulási adatunk az országból. Unfer einziges Zugsdatum aus Ungarn.

90. ↔ *Larus canus*, L.

- Mart. 30. — (in) Szeged.
 « 29. — « Pettend. (Velencei See).

A mennyire kevés összehasonlító anyagunk alapján megítélhető, mindkét adat normalis.

Soweit dies auf Grund des geringen Vergleichs-

materiales zu beurtheilen ist, sind beide Daten normal.

91 ↔ *Limosa aegocephala*, L.

- Mart. 2. — (in) Szeged (von Zsótér).
 « 7. — « « (von Lakatos).

A mennyire kevés összehasonlító anyagunk alapján megítélhető, nagyon korai adat.

Soweit dies auf Grund des geringen Vergleichsmateriales zu beurtheilen ist, sind es sehr frühe Daten.

92. ↔ *Locustella fluviatilis*, WOLF.

- Mai 4. — (in) Bélye.
 « 8. — « Kőszeg.
 « 11. — « Sopron.
 « 2. — « Körtvélyes.

Normalis adatok.

Normale Daten.

- L. (F.) — Mai 2. — (in) Körtvélyes.
 Lk. (Sp.) — « 11. — « Sopron.
 J. (Schw.) = 10 nap (Tage).
K. (M.) = Mai 6—7.

93. ↔ *Locustella luscinioides*, SAVI.

- Apr. 8. — (in) Nagy-Enyed.
 « 5. — « Keszthely.
 « 18. — « Diós-Jenő.
 « 25. — « Körtvélyes.

Normalis dátumok.

Normale Daten.

- L. (F.) — Apr. 5. — (in) Keszthely.
 Lk. (Sp.) — « 25. — « Körtvélyes.
 J. (Schw.) = 21 nap (Tage).
K. (M.) = Apr. 15.

94. ↔ *Locustella naevia*, BODD.

- Apr. 15. — (in) Bélye.
 Mai 5. — « Fogaras.
 « 1. — « Diós-Jenő.
 « 13. — « Sopron.
 « 2. — « Körtvélyes.

Normalis dátumok.

Normale Daten.

- L. (F.) — Apr. 15. — (in) Bélye.
 Lk. (Sp.) — Mai 13. — « Sopron.
 J. (Schw.) = 29 nap (Tage).
K. (M.) = Apr. 29.

95. \longleftrightarrow *Luscinola melanopogon*, TEMM.

Apr. 4. — (in) Keszthely.

Mart. 27. — « Dinnyés.

Normálisan korai dátumok.

Normal-frühe Daten.

96. \longleftrightarrow *Mareca penelope*, L.

Mart. 7. — (in) Fogaras.

Febr. 8. — « Szeged (von Zsótér).

« 10. — « « (von Lakatos).

Mart. 4. — « Keszthely.

Apr. 7. — « Diós-Jenő.

Mart. 4. — « Körtvélyes.

A szegedi dátum az eddig ismert legkorábbi adat az országból; de miután két megfigyelő adata is erősíti, hiteles.

Szeged's Datum ist unter den bisher bekannten das früheste Datum aus Ungarn; da aber fogar zwei Beobachter die Thatfache bestätigen, muß es gelten.

Formulánk lesz:

Unjere Formel lautet:

L. (F.) — Febr. 8. — (in) Szeged.

Lk. (Sp.) — Apr. 7. — « Diós-Jenő.

J. (Schw.) = 59 nap (Tage).

K. (M.) = Mart. 9.

97. \longleftrightarrow *Mergus albellus*, L.

Febr. 25. — (in) Körtvélyes.

« 28. — « Cs.-Somorja.

Nálunk gyakori téli vendég.

Gäufiger Wintergast in Ungarn.

98. \longleftrightarrow *Mergus merganser*, L.

Jan. 7. — (in) Réa.

Febr. 25. — « Körtvélyes.

« 28. — « Cs.-Somorja.

Apr. 8. — « Gútor.

Rendes téli vendégünk.

Ständiger Wintergast bei uns.

99. \longleftrightarrow *Merops apiaster*, L.

Mai 19. — (in) Nagy-Sz.-Miklós.

« 8. — « Csala.

« 15. — « Gútor.

Normális dátumok.

Normale Daten.

100. \longleftrightarrow *Milvus iclinus*, SAV.

Mai 5. — (in) Fogaras.

Febr. 28. — « Szeged.

Mart. 17. — « Nagy-Enyed.

Szeged igen korai adat, de nem példátlan. — Fogaras túl késő. Igazolásra vár.

Szeged ist zwar sehr früh, aber nicht ohne Beispiel. — Fogaras ist zu spät. Bedarf der Bestätigung.

101. \longleftrightarrow *Milvus korschun*, GM.

Apr. 2. — (in) Bélye.

Mart. 28. — « Fogaras.

Febr. 20. — « Bihar-Illye.

Apr. 4. — « Gútor.

Febr. 20. tarthatatlan korai. Eddig ismert legkorábbi dátumunk mart. 16. volt 1885-ben Nagy-Enyeden. Megfigyelő azt írja jelentésében: «a M. korschun erdősöm megfigyelése szerint febr. 20-án jött». Tehát csak «bemondott» adat s nem a megfigyelő saját észlelése; az erdőőr alkalmasint tévedett a fajban.

Febr. 20 ist unhaltbar früh. Das bisher bekannte früheste Datum war der 16. März 1885 in Nagy-Enyed. Beobachter schrieb in seinem Berichte wie folgt: «M. korschun kam laut Beobachtung meines Waldhüters am 20. Febr. an.» Dieses Datum ist also nicht die eigene Beobachtung unseres Beobachters, und entsprang wahrscheinlich einer Verwechslung der Arten durch den Waldhüter.

102. \longleftrightarrow *Monticola saxatilis*, L.

Apr. 14. — (in) Miriszló.

Az eddig ismert legkorábbi dátum; de azért egészen normális.

Das bisher bekannte früheste Datum; dennoch aber ganz normal.

103. \longleftrightarrow *Motacilla alba*, L.

Mart. 16. — (in) Réa.

« 16. — « Zombolya.

« 4. — « Fogaras.

« 12. — « Alvincz.

« 4. — « Nagy-Sz.-Miklós.

« 7. — « Szeged (von Lakatos).

« 10. — « « (von Zsótér).

« 11. — « Nagy-Enyed.

« 30. — « Bihar-Illye.

« 12. — « Zilah.

- Febr. 26. — (in) Pettend.
 Mart. 2. — « Kőszeg.
 Apr. 5. — « *Kis-Kartal*.
 Febr. 24. — « Sopron.
 Mart. 4. — « Körtvélyes.
 « 3. — « Cs.-Somorja.
 « 6. — « Gács.
 « 3. — « Ghymes.
 « 15. — « Kis-Illye.
 « 18. — « Selmezbánya (von Vadas).
 « 24. — « « (von Gretzmacher).
 « 12. — « Horka.
 « 8. — « Ungvár.
 « 14. — « Tavarna.
 « 14. — « Szepes-Béla.
 « 9. — « Zuberecz.

Kis-Kartal túl késő, tarthatatlan. — *Bihar-Illye* szintén nem jöhet számba, mert nem *érkezési dátum!* — *Selmezbányáról* is csak a korábbi dátum mértékadó.

Kis-Kartal ist zu spät, unhaltbar. — *Bihar-Illye* kann auch nicht benützt werden, da es kein *Ankunfts-Datum* ist! — Von *Selmezbánya* ist nur das frühere Datum maßgebend.

- L. (F.) — Febr. 24. — (in) Sopron.
 Lk. (Sp.) — Mart. 18. — « Selmezbánya.
 J. (Schw.) = 23 nap (Tage).
 K. (M.) = Mart. 7.

104. ↔ *Motacilla boarula*, L.

- Jan. 1. — (in) Réa.
 Apr. 3. — « Fogaras.
 Mart. 9. — « Görgény-Sz.-Imre.
 « 15. — « Zuberecz.

Réa nagyon korai, de nem példátlan; vannak adataink más évekről jan. 13; febr. 2, 13 stb.*

Réa ist sehr früh, aber nicht ohne Beispiel; wir haben von anderen Jahren sehr frühe Daten, wie: Jan. 3; Febr. 2, 13 zc.*

105. ↔ *Motacilla flava*, L.

- Apr. 16. — (in) Bélye.
 Mart. 22. — « Fogaras.
 Apr. 2. — « Nagy-Sz.-Miklós.
 Mart. 7. — « Szeged.

* 1879/80 telén egy áttelelt a M. Nemzeti Múzeum kertjében. Herman Ottó.

* Im Winter 1879/80 überwinterte ein Exemplar im Garten des Rational-Museums.

- Apr. 2. — (in) Bihar-Illye.
 « 1. — « Székesfehérvár.
 « 9. — « Pettend.
 « 19. — « Tavarna.

Az összes adatok normalisak, csakis Bélye mondható déli fekvéséhez aránylag későnek.

Sämtliche Daten sind normal, nur Bélye ist im Verhältnis zu seiner südlichen Lage zu spät.

- L. (F.) — Mart. 7. — (in) Szeged.
 Lk. (Sp.) — Apr. 19. — « Tavarna.
 J. (Schw.) = 44 nap (Tage).
 K. (M.) = Mart. 28—29.

106. ↔ *Muscicapa atricapilla*, L.

- Apr. 21. — (in) Nagy-Sz.-Miklós.
 Mai 2. — « Pettend.
 Apr. 3. — « Gútor.
 Mai 6. — « Zuberecz.

Az eddig ismert ingadozásokon belül maradnak.

bleiben innerhalb der Grenzen der bisher bekannten Schwankungen.

- L. (F.) — Apr. 3. — (in) Gútor.
 Lk. (Sp.) — Mai 6. — « Zuberecz.
 J. (Schw.) = 34 nap (Tage).
 K. (M.) = Apr. 19—20.

107. ↔ *Muscicapa collaris*, BECHST.

- Mai 15. — (in) Fogaras. (?)
 Apr. 13. — « Nagy-Sz.-Miklós.
 « 12. — « Gács.
 Mart. 25. — « Tavarna. (?)

Fogaras az eddig ismert legkésőbbi dátum- (mai 3. Nagy-Rőcze, 1881) -mal szemben még 12 napi késést tüntet fel. Ez eddig a *második májusi dátumunk* e fajról. *Mindenesetre kétes!* Mart. 25. az eddig ismert legkorábbi s napjainkig az *egyetlen* martiusi dátum; tekintve a megfigyelési hely magas fekvését, túl korainak látszik.

Fogaras hat heuer das bisher bekannte späteste Datum; um 12 Tage später, als das bisher bekannte späteste Datum: Mai 3, 1881. in Nagy-Rőcze. Zugleich das zweite Mai-Datum dieser Art bis heute! Jedenfalls zweifelhaft! März 25 aus Tavarna ist das überhaupt früheste und bis heute das einzige März-Datum; scheint auch gegenüber der höheren Lage des Beob.-Ortes unbedingt zu früh.

108. \leftrightarrow *Muscicapa grisola*, L.

- Apr. 19. — (in) Fogaras.
 « 13. — « Nagy-Sz.-Miklós.
 « 25. — « Körtvélyes.
 « 28. — « Gács.
 « 27. — « Ungvár.

Fogaras dátuma egyike az eddig (7 év) ismert legkorábbi *fogarasi* dátumoknak. — Az összes többi dátumok normalisan koraiak.

Fogaras's heuriges Datum ist eines der frühesten *Fogarascher* Daten (aus einer Serie von 7 Jahren). Sämtliche übrigen Daten sind normal-früh.

- L. (F.) — Apr. 13. — (in) N.-Sz.-Miklós.
 Lk. (Sp.) — « 28. — « Gács.
 J. (Schw.) = 16 nap (Tage).
 K. (M.) = Apr. 20—21.

109. \leftrightarrow *Muscicapa parva*, BECHST.

- Mai 15. — (in) Fogaras.
 Apr. 13. — « Nagy-Sz.-Miklós.
 Mai 11. — « Velenceze.
 Apr. 26. — « Diós-Jenő.

Fogaras a többi állomáshoz képest ismét késik.

Fogaras ist im Verhältnisse zu den übrigen Stationen wieder spät.

- L. (F.) — Apr. 13. — (in) N.-Sz.-Miklós.
 Lk. (Sp.) — Mai 15. — « Tavarua.
 J. (Schw.) = 33 nap (Tage).
 K. (M.) = Apr. 29.

110. \leftrightarrow *Nisaetus pennatus*, GM.

- Mai 29. — (in) Diós-Jenő.

A dátum későinek látszik, de kritikai anyag híján nem ellenőrizhető. Különben megfigyelő jelentése szerint *Diós-Jenőn* nem költ s így valószínű, hogy csak egy *oda tévedt* madárról van szó. Tehát nem vonulási dátum.

Das Datum scheint zu spät, kann aber wegen Mangel an Materiale nicht kontrolliert werden. Uebrigens schreibt der Beobachter, daß diese Art in *Diós-Jenő* nicht horstet, es liegt demnach die Wahrscheinlichkeit nahe, daß wir es hier mit einem zufällig erschienenen Vogel zu thun haben. In diesem Falle ist dann Mai 29 streng genommen kein Anfunfts-Datum.

111. \leftrightarrow *Numenius arquatus*, L.

- Mart. 15. (in) Fogaras.
 Febr. 7. « Szeged (von Zsótér).
 « 21. « « (von Lakatos).
 Mart. 4. « Kis-Harta.
 « 6. « Keszthely.
 « 26. « Székesfehérvár.

Az összes adatok normalisan koraiak, csak *Székesfehérvár* látszik az időre későnek; bár más évekhez képest ez is elég korai. — *Fogaras* a többi állomásokhoz képest aránylag ismét késő.

Sämtliche Daten normal-früh, nur *Székesfehérvár* scheint für heuer zu spät, obgleich mit anderen Jahrgängen verglichen auch dieses genug früh ist. — *Fogaras* ist im Verhältnisse zu den übrigen Stationen wieder spät.

- L. (F.) — Febr. 7. (in) Szeged.
 Lk. (Sp.) — Mart. 26. « Székesfehérvár.
 J. (Schw.) = 48 nap (Tage).
 K. (M.) = Mart. 2—3.

112. \leftrightarrow *Numenius phaeopus*, L.

- Mart. 13. — (in) Szeged. (von Zsótér).
 « 26. — « « (von Lakatos).
 Normalisan korai dátum.
 Normal-frühes Datum.

113. \leftrightarrow *Nyctiardea nycticorax*, L.

- Apr. 24. — (in) Réa.
 Mart. 29. — « Bélye.
 Apr. 26. — « Fogaras.
 « 4. — « Nagy-Sz.-Miklós.
 Mart. 24. — « Szeged.
 Apr. 3. — « Keszthely.
 « 16. — « Bihar-Illye.
 « 4. — « Gútor.

Fogaras a többi állomáshoz képest ismét késő, önmagához (7 évi adatokra támaszkodva) viszonyítva pedig a második legkorábbi dátum. Ismét a régi viszony.

Fogaras ist verhältnismäßig wieder spät, mit sich selbst (eine Reihe von 7 Jahren) verglichen, ist das heurige das zweit-früheste Datum. Also wieder das schon bekannte Verhältniß.

- L. (F.) — Mart. 24. — (in) Szeged.
 Lk. (Sp.) — Apr. 26. — « Fogaras.
 J. (Schw.) = 34 nap (Tage).
 K. (M.) = Apr. 9—10.

114. ↔ *Nyroca leucophthalmos*. BECHST.

Mart. 12. — (in) Fogaras.

" 15. — " Szeged.

Eddigi anyagunkhoz viszonyítva kissé késő dátumok.

Mit unserem bisherigen Materiale verglichen, etwas späte Daten.

115. ↔ *Oedicnemus crepitans*, TEMM.

Mart. 28. — (in) Horgos (bei) Szeged.

Apr. 8. — " Gútor.

E fajról e két adaton kívül még csak egy adatot birunk (mart. 29. Cs.-Somorja, 1890) s így azok egyelőre még nem bírálhatók meg.

Von dieser Art haben wir außer den obigen zwei Angaben nur noch ein einziges Datum: März 29 in Cs.-Somorja, 1890; demgemäß können wir einstweilen die Richtigkeit noch nicht controllieren.

116. ↔ *Oriolus galbula*, L.

Apr. 25. — (in) Réa.

" 25. — " Bélye.

" 26. — " Fogaras.

" 26. — " Nagy-Sz.-Miklós.

" 22. — " Szeged.

Mai 1. — " Nagy-Enyed.

Apr. 25. — " Kis-Harta.

" 23. — " Keszthely. (von Gaal).

" 27. — " " (von Lovassy).

" 28. — " Velenceze.

" 29. — " Pettend.

Mai 3. — " Kőszeg.

Apr. 26. — " Diós-Jenő.

" 25. — " Körtvélyes.

" 22. — " Gács.

" 26. — " Ghymes.

Mai 3. — " Horka.

" 1. — " Ungvár.

Apr. 24. — " Tavana.

Igen szépen egybevágó sorozat, mely azonban a maga egészében és összeségében — dacára az idei évnek, mely az enyhe télnek megfelelőleg majdnem minden fajnál korai beérkezést mutat fel — nem mondható túl korainak, hanem az eddig ismert középszámot csak 10 nappal előzi meg! *Vagy talán ilyen határozottan későbbi érkezésű madár vonulására a tél enyhése nem gyakorol nagyobb befolyást?* Oly kérdés, melyre majd még csak további vizsgálódások adhatnak feleletet.

Eine sehr schön harmonisierende Daten-Reihe, welche aber im Großen und Ganzen — angehts des heurigen Jahres (1894), welches dem sehr milden Winter entsprechend beinahe bei den sämtlichen Arten ein frühes Eintreffen aufweist — nicht gar zu früh genannt werden darf, da es nur um 10 Tage zeitiger ist als das bisher bekannte Ankunfts-Mittel. Oder übt vielleicht die Milde des Winters auf den Zug einer sonst immer spät ankommenden Vogelart keinen größeren Einfluß aus? Bleibt einstweilen eine offene Frage, welche nur weitere Forschungen beantworten können.

L. (F.) — Apr. 22. — (in) Szeged és (und) Gács.

Lk. (Sp.) — Mai 3. — (in) Kőszeg és (und) Horka.

J. (Schw.) = 12 nap (Tage).

K. (M.) = Apr. 27—28.

117. ↔ *Ortigometra crex*, L.

Mai 24. — (in) Réa.

" 6. — " Bélye.

" 6. — " Fogaras.

Apr. 28. — " Szeged.

Mai 8. — " Székesfehérvár.

" 3. — " Diós-Jenő.

" 3. — " Gács.

Apr. 20. — " Ghymes.

" 30. — " Horka.

" 23. — " Tavana.

Réa túl késő; tarthatatlan. Ellene szól Fogaras s a hegyi fekvésű állomások Diós-Jenőtől egész Tavnáig mind, melyek a síkságon fekvő állomásokkal szemben egytől-egyig korábbi dátumokat mutatnak fel.

Réa ist zu spät; unhaltbar. Dagegen sprechen Fogaras und die subalpin liegenden Stationen von Diós-Jenő an bis Tavana, da diese gegenüber den auf der Ebene liegenden Stationen alle ein früheres Datum aufweisen.

L. (F.) — Apr. 20. — (in) Ghymes.

Lk. (Sp.) — Mai 8. — " Székesfehérvár.

J. (Schw.) = 19 nap (Tage.)

K. (M.) = Apr. 29.

118. ↔ *Ortigometra minuta*, PALL.

Apr. 8. — (in) Gútor.

Normálisan korai adat.

Normal-frühes Datum.

119. ↔ *Ortigometra porzana*, L.

- Apr. 9. — (in) Fogaras.
 Mart. 17. — « Szeged.
 « 24. — « Sopron (Fertő See).

Fogaras aránylag ismét késő, csakhogy most önmagához viszonyítva is késő. A másik két adat normálisan korai.

Fogaras verhältnißmäßig wieder spät; ist auch mit sich selbst verglichen spät. Die beiden anderen Daten sind normal-früh.

120. ↔ *Ortigometra pygmaea*, NAUM.

- Apr. 3. — (in) Fogaras.

Ezen kívül csak egy adatunk van e fajról: apr. 23. *Gyeke*, 1867, melylyel szemben adatunk korai.

Außer dem obigen Datum haben wir von dieser Art nur ein Einziges: Apr. 23 aus *Gyeke*, 1867, welchem gegenüber unser Datum früh ist.

121. ↔ *Pandion haliaetus*, L.

- Mai 20. — (in) Fogaras.
 Apr. 7. — « Pettend. (Velencei See).

Fogaras túl késő, tarthatatlan. Semmi esetre sem vonulási, hanem csak alkalmi adat.

Fogaras ist zu spät, unhaltbar. Es ist keinesfalls Zugdatum, sondern nur eine Aufenthalts-Angabe.

122. ↔ *Pernis apivorus*, L.

- Mai 20. — (in) Fogaras.
 « 8. — « Nagy-Sz.-Miklós.
 Jun. 26. — « Sopron.

Érkezési anyag híján *Sopron* adata nem bírálható felül, mindazáltal túl későnek látszik. Minden valószínűség szerint ez is csak alkalmi adat. Megfigyelő írja is, hogy területén csak ritkán látható.

Wegen Mangel an Vergleichungs-Materiale kann *Sopron* nicht kontrolliert werden, scheint aber entschieden zu spät zu sein. Jedenfalls ist auch dieses nur eine Aufenthalts-Angabe. Beobachter schreibt auch, daß diese Art auf dem Beob.-Terrain nur selten zu sehen ist.

123. ↔ *Philomachus pugnax*, L.

- Mai 15. — (in) Fogaras.
 Febr. 25. — « Szeged. (von Lakatos).
 Mart. 13. — « « (von Zsótér).

- Mart. 9. — (in) Kis-Harta.
 Apr. 1. — « Székesfehérvár.
 « 2. — « Pettend (Velencei See).

Bár *Fogaras* majdnem az összes fajknál jelentékeny késést szokott felmutatni, *idei dátuma* mégis túl későnek látszik. Tarthatatlan, annyival is inkább, mert 1890-ben, mikor pedig szintén általában korán érkeztek a vonuló fajok, apr. 3-iki, tehát az azon évi vonulás általános jellegének megfelelő dátumot mutat.

Obzwar *Fogaras* beinahe bei den sämtlichen Arten eine bedeutende Verspätung aufweist, ist sein heuriges Datum doch zu spät. Umso mehr unhaltbar, weil im Jahre 1890, wo die Zugvögel im Allgemeinen ebenfalls früh erschienen sind, der 3. Apr. (also ein, dem allgemeinen Character des damaligen Zuges entsprechendes Datum) als Anfunfts-Datum notiert wurde.

- L. (F.) — Febr. 25. — (in) Szeged.
 Lk. (Sp.) — Apr. 2. — « Pettend.
 J. (Schw.) = 37 nap (Tage).
 K. (M.) = Mart. 15.

124. ↔ *Platalea leucorodia*, L.

- Mai 3. — (in) Szeged.
 Mart. 14. — « Keszthely.

Szeged kissé késő; *Keszthely* pedig kissé korai, de a korai megérkezést okadatozza az a körülmény, hogy a *Balaton* körül fészektelepei vannak.

Szeged ist etwas spät; *Keszthely* dagegen etwas früh. Das frühe Eintreffen wird aber dadurch erklärlich, daß am *Plattensee* mehrere Nest-Colonien dieser Art bestehen.

125. ↔ *Plectrophanes nivalis*, L.

- Jan. 17. — (in) Sopron.
 « 1. — « Gács.

Nálunk egy idő óta rendes téli vendég. Seit einiger Zeit regelmäßiger Wintergast.

126. ↔ *Podiceps cristatus*, L.

- Jan. 26. — (in) Szeged. (von Lakatos).
 Mart. 15. — « « (von Zsótér).
 « 17. — « « (von Lakatos).
 « 27. — « Körtvélyes.

Szeged első dátuma rendkívül korainak látszik, de tekintve a tél nagy enyhességét, nem lehetetlen, bár mindenesetre rendkívüli jelenség, s

vonulási adat számba nem jöhet. Talán valami megebesített példány! De lássuk a megfigyelő saját szavait: «Az első példányt január 26-án a Tiszának egy holt ágában vettem észre. Többen rálöttünk, de sikertelenül. Aztán mártius 17-én láttam párban a horgosi tavon.» — Mely utóbbi dátum azután megegyez másik megfigyelőnk adatával.

Szeged's erstes Datum scheint außerordentlich früh, ist aber bei dem heurigen sehr milden Winter nicht unmöglich. Obzwar entschieden eine außerordentliche Erscheinung. Vielleicht ein krankes Exemplar!? Als Zugdatum kann es jedenfalls betrachtet werden. Hören wir jedoch den Beobachter selbst: «Das erste Exemplar bemerkte ich am 26. Jänner auf einen «toten Arm» der Theiß. Wir schossen auf den Vogel, aber erfolglos. Nachher sah ich erst am 17. März ein Paar auf dem Horgos-See.» — Dies letztere Datum entspricht auch der Angabe unseres zweiten Beobachters.

127. ↔ *Podiceps griseigena*, BODD.

Apr. 19. — (in) Fogaras.
 Mart. 14. — « Székesfehérvár.
 Apr. 7. — Pettend. (Velencei See).

Székesfehérvár egyike legkorábbi adatainknak. A másik két adat normális.

Székesfehérvár ist eines unserer frühesten Daten. Die zwei anderen Daten sind normal.

128. ↔ *Podiceps minor*, L.

Febr. 26. — (in) Szeged. (von Lakatos).
 Mart. 13. — « « (von Zsótér).

Normálisan korai adat.
 Normal-frühes Datum.

129. ↔ *Podiceps nigricollis*, SUND.

Mart. 4. — (in) Keszthely.
 « 31. — « Gútor.

Normálisan korai dátumok. Különösen *Keszthely* az eddig ismert legkorábbi adat.

Normal-frühe Daten. Besonders *Genes von Keszthely* ist das früheste der bisher bekannten.

130. ↔ *Pratincola rubetra*, L.

Mart. 30. — (in) Réa.
 Apr. 6.* — « Fogaras.

* Lásd a jegyzetet a 16. oldalon.
 Vide Bemerkung auf Pag. 16.

Mart. 7. — « Nagy-Sz.-Miklós.
 « 28. — « Szeged.
 « 27. — « Nagy-Enyed.
 Apr. 14. — « Körtvélyes.
 « 21. — « Szepes-Béla.
 « 28. — « Zuberecz.

Normálisan korai dátumok. Csak *Fogaras* késő fekvéséhez képest, erre nézve azonban lásd jegyzetünket a 16. oldalon.

Normal-frühe Daten. Nur *Fogaras* ist bei seiner südlichen Lage etwas spät, diesbezüglich vide unsere Bemerkung auf der 16. Seite.

L. (F.) — Mart. 7. (in) N.-Sz.-Miklós.
 Lk. (Sp.) — Apr. 28. « Zuberecz.
 J. (Schw.) = 53 nap (Tage).
 K. (M.) = Apr. 2.

131. ↔ *Pratincola rubicola*, L.

Mart. 22. — (in) Bélye.
 « 12. — « Fogaras.
 Apr. 3. — « Nagy-Sz.-Miklós.
 « 20. — « Szeged.
 Mart. 26. — « Nagy-Enyed.
 « 7. — « Kőszeg.
 « 13. — « Sopron.
 Apr. 14. — « Körtvélyes.
 Mart. 10. — « Cs.-Somorja.
 « 31. — « Gútor.
 « 13. — « Gács.
 « 14. — « Szepes-Béla.

Körtvélyes és *Gútor* tarthatatlanok; sokkal közelebb fekszenek (tőszomszédok) *Cs.-Somorjához*, mint sem megállhatnának. Ok: mindhárom helyen egy és ugyanazon megfigyelő működött. *Szeged* adata szintén túl késő, *tarthatatlan*. Vagy legalább is addig fenntartással fogadandó, míg több évi dátumok igazolni nem fogják.

Körtvélyes und *Gútor* sind unhaltbar; liegen viel näher (ganz benachbart) zu *Cs.-Somorja*, als da sie gelten könnten. Ursache: auf allen drei Punkten fungierte ein und derselbe Beobachter. — *Szeged* ist auch zu spät, unhaltbar; oder ist das Datum wenigstens so lange außer Acht zu lassen, bis mehrjährige Daten dasselbe rechtfertigen werden.

L. (F.) — Mart. 7. — (in) Kőszeg.
 Lk. (Sp.) — Apr. 3. — « N.-Sz.-Miklós.
 J. (Schw.) = 28 nap (Tage).
 K. (M.) = Mart. 20—21.

132. \leftrightarrow *Querquedula circia*, L.

Apr. 22. — (in) Nagy-Sz.-Miklós.
 Mart. 30. — « Szeged.
 Apr. 7. — « Diós-Jenő.

Nagy-Sz.-Miklós tarthatatlan késő. Bizonyára nem *érkezési*, hanem csak *alkalmi dátum*. Még a másik két adat is aránylag késő.

Nagy-Sz.-Miklós *unhaltbar spät*. Gewiß nur ein *Aufenthalts-* und nicht *Ankunfts-Datum*. Sogar die zwei anderen Daten sind *verhältnißmäßig spät*.

133. \leftrightarrow *Querquedula crecca*, L.

Jan. 8. — (in) Réa. } (von Buda).
 Mart. 6. — « « }
 Febr. 8. — « Szeged.
 Mart. 21. — « Nagy-Enyed.
 Febr. 13. — « Keszthely.
 Apr. 9. — « Diós-Jenő.
 Febr. 25. — « Körtvélyes.
 « 28. — « Cs.-Somorja.

Réa első adata túl korai. Megfigyelő meg is jegyzi: «1 drb, alkalmasint az ősziől maradt itt!» A közepszám kiszámításnál mint rendkívüli alkalmi jelenség figyelembe semmi esetre sem jöhet. — Diós-Jenő aránylag kissé késő az idén. A többi dátumok mind koraiak, megfelelőleg az enyhe télnek.

Das erste Datum aus Réa ist viel zu früh. Beobachter bemerkt auch: «1 St., blieb wahrscheinlich noch vom Herbst hier!» Bei Berechnung des Mittels kann es keinesfalls benützt werden. — Diós-Jenő ist für heuer verhältnißmäßig etwas spät. Die übrigen Daten sind sämtlich früh, entsprechend dem sehr milden Winter.

L. (F.) — Febr. 8. — (in) Szeged.
 Lk. (Sp.) — Apr. 9. — « Diós-Jenő.
 J. (Schw.) = 61 nap (Tage).
 K. (M.) = Mart. 10.

134. \leftrightarrow *Rallus aquaticus*, L.

Jan. 21. — (in) Fogaras. } (von Czzyk)
 Apr. 2. — « « }
 « 10. — « Nagy-Sz.-Miklós.
 Jan. 6. — « Csombord.

Az idén két *januáriusi adatunk* is van, melyek úgy látszik a túl enyhe tél miatt nálunk maradt áttelelő példányok. Különben e fajról régebbi évekből is birunk néhány *jan. és febr.*

adatot. A tulajdonképeni vonulás azonban, már a mennyire két adat alapján megítélhető, az idén aránylag elég későn, apr. elején ment végbe.

Heuer haben wir sogar zwei Jänner-Daten, ganz gewiß eine Folge des milden Winters; hiergebliebene überwinterte Exemplare. Uebrigens besitzen wir von dieser Art auch von anderen Jahren einige Jänner- und Feber-Daten. Der eigentliche Zug fand heuer, so weit als dies auf Grund von zwei Angaben beurtheilt werden kann, verhältnißmäßig spät, erst anfangs April statt.

135. \leftrightarrow *Recurvirostra avocetta*, L.

Mart. 11. (in) Szeged. (von Zsótér).
 « 14. « « (von Lakatos).

Eddigi adatainkhoz képest korai érkezést mutat.

Zeigt unseren bisherigen Daten gegenüber ein frühes Eintreffen.

136. \leftrightarrow *Rissa tridactyla*, L.

Apr. 2. (in) Vajka.
 Mart. 30. « Kisucza-Ujhely.

Nálunk ritkán található *átvonuló* faj. A fenti két adaton kívül még csak egy adatot birunk: mart. 24, Luzsnó (Zólyom m.) 1849.

Bei uns ein sehr seltener Durchzügler. Außer obigen Daten haben wir überhaupt nur noch ein einziges Datum: März 24, 1849 aus Luzsnó (Com. Zólyom).

137. \leftrightarrow *Ruticilla phoenicura*, L.

Mart. 9. — (in) Réa.
 Apr. 14. — « Fogaras.
 « 13. — « Nagy-Sz.-Miklós.
 Mart. 20. — « Szeged.
 Apr. 12. — « Nagy-Enyed.
 « 4. — « Keszthely.
 « 18. — « Pettend.
 « 14. — « Körtvélyes.
 « 10. — « Gács.
 « 12. — « Ungvár.
 « 2. — « Tavana.

Normálisan korai dátumok.
 Normal-frühe Daten.

L. (F.) — Mart. 9. — (in) Réa.
 Lk. (Sp.) — Apr. 18. — « Pettend.
 J. (Schw.) = 41 nap (Tage).
 K. (M.) = Mart. 29.

138. ↔ *Ruticilla tithys*, Scop.

- Mart. 19. — (in) Veresegyháza.
 Apr. 13. — « Nagy-Sz.-Miklós.
 Mart. 25. — « Körtvélyes.
 « 19. — « Cs.-Somorja.
 « 14. — « Gács.
 « 24. — « Selmezbánya.
 Apr. 7. — « Ungvár.
 Mart. 27. — « Szepes-Béla.
 « 22. — « Zuberecz.

Nagy-Sz.-Miklós az idénre, déli fekvéséhez képest, határozottan késő. Az idei középszám megállapításánál figyelembe nem jöhet. *Ungvár* is aránylag késő, de ezt kimagyarázza némiképp magas és hegyi fekvése.

Nagy-Sz.-Miklós ist Angefichts seiner südlichen Lage für heuer entschieden spät. Bei Feststellung des heurigen Mittels kann diese Angabe nicht in Betracht gezogen werden. Verhältnismäßig ist auch *Ungvár* etwas spät, dies ist jedoch durch seine nördliche und gebirgige Lage motiviert.

- L. (F.) — Mart. 14. — (in) Gács.
 Lk. (Sp.) — Apr. 7. — « Ungvár.
 J. (Schw.) = 25 nap (Tage).
K. (M.) = Mart. 26.

139. ↔ *Saxicola oenanthe*, L.

- Apr. 14. — (in) Fogaras.
 « 24. — « Nagy-Sz.-Miklós.
 Mart. 28. — « Szeged.
 Apr. 27. — « Nagy-Enyed.
 « 9. — « Pettend.
 « 12. — « Kőszeg.
 « 19. — « Diós-Jenő.
 « 1. — « Gútor.
 « 9. — « Gács.
 « 10. — « Ungvár.
 « 12. — « Szepes-Béla.
 Mai 1. — « Zuberecz.

Normális adatok kis késéssel.
 Normale Daten mit geringer Verspätung.

- L. (F.) — Mart. 28. — (in) Szeged.
 Lk. (Sp.) — Mai 1. — « Zuberecz.
 J. (Schw.) = 35 nap (Tage).
K. (M.) = Apr. 14.

140. ↔ *Scolopax rusticola*, L.

- Mart. 12. — (in) Zilah.
 « 30. — « Bihar-Illye.

- Mart. 5. — (in) Kőszeg.
 « 11. — « Gútor.
 « 8. — « Ghymes.
 « 14. — « Selmezbánya.
 « 13. — « Horka.
 « 17. — « Ungvár.
 « 27. — « Szepes-Béla.
 Apr. 19. — « Zuberecz.

Bihar-Illye aránylag késő, tarthatatlan. Megmagyarázzák a megfigyelő szavai: «*Mart. 30-án látott az egyetlen példány, mely az idén nálunk mutatkozott; a szomszédságban 21-én látták az elsőket.*» Tehát mart. 30 nem érkezési dátum! — *Zuberecz* szintén késő; tarthatatlan. Figyelembe ez sem jöhet.

Bihar-Illye ist verhältnismäßig spät, unhaltbar. Wird erklärt durch die angeführten eigenen Worte des Beobachters: «Am 30. März wurde das einzige Exemplar geschossen, welches sich bei uns überhaupt zeigte; in der Nachbarschaft sah man am 21-ten die Ersten!» März 30 ist also kein Ankunfts-Datum. — *Zuberecz* ist ebenfalls unhaltbar spät. Muß außer Acht gelassen werden.

- L. (F.) — Mart. 5. — (in) Kőszeg.
 Lk. (Sp.) — « 27. — « Szepes-Béla.
 J. (Schw.) = 23 nap (Tage).
K. (M.) = Mart. 16.

141. ↔ *Serinus hortulanus*, Koch.

- Apr. 11. — (in) Gútor.
 « 18. — « Ungvár.
 « 17. — « Szepes-Béla.

Normálisan késő adatok.
 Normal-späte Daten.

142. ↔ *Spatula clypeata*, L.

- Apr. 10. — (in) Fogaras.
 Mart. 6. — « Szeged.
 « 4. — « Keszthely.
 Apr. 9—10. (in) Diós-Jenő.

Szeged és *Keszthely* korai dátumok; *Fogaras* és *Diós-Jenő* normálisak.

Szeged und *Keszthely* sind frühe Daten; *Fogaras* und *Diós-Jenő* normal.

- L. (F.) — Mart. 4. — (in) Keszthely.
 Lk. (Sp.) — Apr. 10. — « Fogaras.
 J. (Schw.) = 38 nap (Tage).
K. (M.) = Mart. 22—23.

143. ↔ *Stercorarius parasiticus*, L.

Mart. 21. — (in) Pákozd.

Egyetlen tavaszi vonulási adatunk az országból.

Das einzige Frühjahrs-Datum aus Ungarn.

144. ↔ *Sterna fluviatilis*, NAUM.

Mai 25. — (in) Fogaras.

Mart. 4. — « Szeged.

Apr. 13. — « Keszthely.

« 14. — « Körtvélyes.

Fogaras tarthatatlan késő. Eddigi legkésőbbi dátumunk s egyúttal egyedüli májusi dátum: máj. 5. — *Szeged* az eddig ismert legkorábbi dátum.

Fogaras ist unhaltbar spät. Unser bisher spätestes Datum war: Mai 5 (welches zugleich das einzige Mai-Datum aus Ungarn ist). — *Szeged* ist das bisher bekannste früheste Datum.

145. ↔ *Sterna minuta*, L.

Mart. 13. — (in) Szeged (von Zsótér) (?)

Apr. 29. — « « (von Lakatos).

« 9. — « Gútor.

A *szegedi* mart. 13-iki dátum túl korainak látszik. Eddigi legkorábbi adatunk apr. 19-ike volt (Somorja, 1890), melylyel szemden már az idei *gutori* adat is elég korai. A *szegedi* korai adat egyelőre mindenestre csak fenntartással fogadandó, addig is, míg több évi adatok vagy igazolják vagy megdöntik.

März 13 aus Szeged scheint ungewöhnlich früh. Unser bisheriges frühestes Datum war: April 19 (Somorja, 1890), welchem gegenüber schon das heurige Datum von Gutor ein beträchtlich frühes ist. Das frühe Datum Szeged's ist einstweilen nur mit Vorsicht zu empfangen, so lange wenigstens, bis dasselbe durch Daten künftiger Jahre entweder gerechtfertigt, oder negiert wird.

146. ↔ *Sturnus vulgaris*, L.

Mart. 5. — (in) Réa.

Febr. 4. — « Bélye.

« 26. — « Fogaras.

« 22. — « Nagy-Sz.-Miklós.

« 24. — « Szeged.

Mart. 3. — « Nagy-Enyed.

« 4. — « Keszthely.

« 10. — « Zilah.

Mart. 3. — (in) Pettend.

Febr. 6. — « Kőszeg.

« 25. — « Sopron.

« 25. — « Körtvélyes.

Jan. 18. — « Gútor.

Mart. 18. — « Gács.

« 2. — « Ghymes.

« 16. — « Horka.

« 7. — « Ungvár.

« 7. — « Tavarna.

Gács az idénre túl késő, tarthatatlan, a vele szomszédos *Ghymes* sokkal korábbi dátumot mutat. — *Gutor* idei adata az eddig ismert legkorábbi adat. — *Horka* adata az idénre szintén kissé késő.

Gács ist für heuer zu spät, da seine Nachbar-Station *Ghymes* ein viel früheres Datum zeigt, ist *Gács* unhaltbar. — *Gutor*'s heuriges Datum ist das bisher bekannste früheste Datum. — *Horka* ist für heuer ebenfalls etwas spät.

L. (F.) — Jan. 18. — (in) Gútor.

Lk. (Sp.) — Mart. 16. — « Horka.

J. (Schw.) = 58 nap (Tage).

K. (M.) = Febr. 15—16.

147. ↔ *Sylvia atricapilla*, L.

Apr. 6. — (in) Bélye.

« 15. — « Nagy-Sz.-Miklós.

« 17. — « Kőszeg.

« 7. — « Gútor.

Mai 5. — « Ungvár.

Normális adatok.

Sämmtlich normale Daten.

L. (F.) — Apr. 6. — (in) Bélye.

Lk. (Sp.) — Mai 5. — « Ungvár.

J. (Schw.) = 30 nap (Tage).

K. (M.) = Apr. 15—16.

148. ↔ *Sylvia cinerea*, BECHST.

Apr. 18. — (in) Réa.

« 16. — « Fogaras.

« 13. — « Nagy-Sz.-Miklós.

« 15. — « Szeged.

« 15. — « Kőszeg.

« 13. — « Diós-Jenő.

« 19. — « Gács.

« 27. — « Szepes-Béla.

Mai 10. — « Zuberecz.

Zuberecz az idénre aránylag egy kissé késő.
Zuberecz scheint für heuer verhältnißmäßig etwas spät.

L. (F.) — Apr. 13. — (in) Nagy-Sz.-Miklós és (u.) Diós-Jenő.
Lk. (Sp.) — Mai 10. — « Zuberecz.
J. (Schw.) = 28 nap (Tage).
K. (M.) = Apr. 26—27.

149. ↔ *Sylvia curruca*, L.

Apr. 7. — (in) Réa.
Mart. 26. — « Fogaras.
Apr. 10. — « Nagy-Sz.-Miklós.
Mart. 28. — « Szeged.
Apr. 5. — « Nagy-Enyed.
« 10. — « Pettend.
« 15. — « Kőszeg.
« 20. — « Cs.-Somorja.
« 19. — « Gács.

Normális adatok, csakis *Nagy-Sz.-Miklós* látszik fekvéséhez képest az idénre nézve későnek, kivált ha tekintetbe vesszük, hogy a szomszédos *Szeged* mily korai dátummal áll.

Normale Daten; es scheint nur *Nagy-Sz.-Miklós*, mit Rücksicht auf seine Lage, für heuer spät, besonders wenn man bedenkt, daß *Szeged*, seine Nachbar-Station, mit einem frühen Datum dasteht.

L. (F.) — Mart. 26. (in) Fogaras.
Lk. (Sp.) — Apr. 20. « Cs.-Somorja.
J. (Schw.) = 26 nap (Tage).
K. (M.) = Apr. 7—8.

150. ↔ *Sylvia hortensis*, BECHST.

Apr. 19. — (in) Réa.
Mai 2. — « Fogaras.
Apr. 25. — « Nagy-Sz.-Miklós.
« 19. — « Szeged.
« 14. — « Pettend.
Mai 7. — « Sopron.
Apr. 20. — « Cs.-Somorja.
« 22. — « Ungvár.
Mai 10. — « Zuberecz.

Mai 7. *Sopronra* határozottan késő, tarthatatlan. *Fogaras* a többi állomásokhoz képest ismét későbbi, de önmagához viszonyítva is az.

Mai 7 ist für *Sopron* entschieden spät; unhaltbar. *Fogaras* ist gegenüber den übrigen Stationen wieder spät, mit sich selbst verglichen, ebenfalls.

L. (F.) — Apr. 14. — (in) Pettend.
Lk. (Sp.) — Mai 10. — « Zuberecz.
J. (Schw.) = 27 nap (Tage).
K. (M.) = Apr. 27.

151. ↔ *Sylvia nisoria*, BECHST.

Mai 5. — (in) Fogaras.
« 22. — « Nagy-Sz.-Miklós.
« 23. — « Szeged.
Apr. 11. — « Pettend.
Mai 7. — « Sopron.
Apr. 26. — « Cs.-Somorja.
« 10. — « Gutor.
Mai 6. — « Ungvár.

Nagy-Sz.-Miklós és *Szeged* késő dátumok, de miután két szomszéd állomás adata támogatja egymást, figyelmen kívül nem hagyhatók. — *Cs.-Somorja* apr. 26-iki dátuma a tőszomszéd: *Gutor*, apr. 10-iki dátumával szemben meg nem állhat. A különbség valószínű oka: mindkét helyen ugyanazon megfigyelő.

Nagy-Sz.-Miklós und *Szeged* sind auffallend frühe Daten; da jedoch in diesem Falle die Daten zweier Nachbar-Stationen einander unterstützen, kann man die Resultate nicht außer Acht lassen. — *Cs.-Somorja*'s späteres Datum kann dem früheren Datum *Gutor*'s (seiner Nachbar-Station) gegenüber nicht bestehen. Wahrscheinliche Ursache der Differenz: auf beiden Punkten derselbe Beobachter.

L. (F.) — Apr. 10. — (in) Gutor.
Lk. (Sp.) — Mai 23. — « Szeged.
J. (Schw.) = 44 nap (Tage).
K. (M.) = Mai 1—2.

152. *Tadorna cornuta*, L. (?)

Febr. 9. — (in) Szeged.

Egyetlen adat ez évből eme hazánk ornisában még bizonytalan fajról, miután azonban itt is csak észlelés-ről van szó, a nélkül, hogy a mádár kézre került volna, ezen adat alapján sem sorozhatjuk a hazánkban biztosan megállapított fajok közé.

Die einzige Angabe heuer über das Vorkommen dieser für die Ornis Ungarns noch nicht sicher festgestellten Art. Da aber unsere heurige Angabe (wie die bisherigen) nur ein Beobachten ohne Befestigung war, können wir diese Art auf Grund der heurigen Beobachtung in die Reihe der bestätigten Arten noch immer nicht einfügen.

153. \leftrightarrow *Totanus calidris*, L.

- Apr. 7. — (in) Fogaras.
 Mart. 21. — " Szeged.
 " 28. — " Kis-Harta.
 " 6. — " Keszthely.
 Apr. 15. — " Székesfehérvár.
 " 2. — " Pettend (Velencei See).
 " 6. — " Diós-Jenő.

Székesfehérvár az időre túl késő, tarthatatlan. *Keszthely* és *Pettend* világosan ellene mondanak. Ok: Nem figyelgetett naponkint. — *Fogaras* a többi állomásokhoz képest ismét késik; már ismert jelenség.

Székesfehérvár für heuer zu spät; unhaltbar. *Keszthely* und *Pettend* zeugen klar dagegen. Ursache: Keine tägliche Beobachtung. — *Fogaras* ist gegenüber den übrigen Stationen wieder spät; eine schon bekannte Thatsache.

- L. (F.) — Mart. 6. — (in) Keszthely.
 Lk. (Sp.) — Apr. 7. — " Fogaras.
 J. (Schw.) = 33 nap (Tage).
 K. (M.) = Mart. 22.

154. \leftrightarrow *Totanus fuscus*, L.

- Mart. 3. — (in) Szeged (von Lakatos).
 " 10. — " " (von Zsótér).
 " 28. — " Kis-Harta.

Normálisan korai dátumok.
 Normal-frühe Daten.

155. \leftrightarrow *Totanus glareola*, L.

- Apr. 7. — (in) Fogaras.
 " 14. — " Szeged.
 Mart. 13. — " Sopron (Fertő-See).
 Apr. 23. — " Diós-Jenő.

Sopron az eddig ismert legkorábbi adat.
Sopron ist das bisher bekannte früheste Datum.

- L. (F.) — Mart. 13. — (in) Sopron.
 Lk. (Sp.) — Apr. 23. — " Diós-Jenő.
 J. (Schw.) = 42 nap (Tage).
 K. (M.) = Apr. 2—3.

156. \leftrightarrow *Totanus glottis*, L.

- Mai 12. — (in) Réa.
 Mart. 3. — " Szeged (von Lakatos).
 " 11. — " " (von Zsótér).
 Mai 2. — " Diós-Jenő.

A két májusi adat határozottan késő, valószínűleg nem *érkezési*, hanem csak *alkalmi dátumok*.

Die zwei Mai-Daten sind entschieden spät; wahrscheinlich keine Ankunfts-Daten, sondern nur Aufenthalt-Angaben.

157. \leftrightarrow *Totanus ochropus*, L.

- Mart. 21. — (in) Szeged.
 Febr. 8. — " Nagy-Enyed.
 Apr. 1. — " Székesfehérvár.
 Mai 10. — " *Ikva* ([bei] Sopron [mellett]).
 Mart. 4. — " Körtvélyes.
 " 31. — " Gutor.
 Apr. 6. — " Diós-Jenő.

Nagy-Enyed ugyan túl korainak látszik, de ezen fajról van már *több februári*, sőt *januári* adatunk is, tehát megállhat. — *Ikva* máj. 10-iki adata nem *érkezési dátum*. Figyelembe nem jő. — *Diós-Jenő*, bár nem épen késő, mégis, mivel megfigyelő megjegyzi, hogy *«az első érkezés ismeretlen»*, ennélfogva *Diós-Jenő* adata is elesik.

Nagy-Enyed scheint zwar allzu früh, da aber wir von dieser Art schon auch mehrere Heber-, ja sogar Zänner-Daten besitzen, kann die heurige Angabe acceptiert werden. — *Ikva*'s spätes Datum ist keine Ankunfts-Angabe. Kann nicht berücksichtigt werden. — *Diós-Jenő* ist eigentlich nicht besonders spät, da aber Beobachter bemerkt, daß *«das erste Eintreffen unbekannt ist!»* muß bei Berechnung des Mittels auch dieses Datum außer Acht gelassen werden.

- L. (F.) — Febr. 8. — (in) Nagy-Enyed.
 Lk. (Sp.) — Apr. 1. — " Székesfehérvár.
 J. (Schw.) = 53 nap (Tage).
 K. (M.) = Mart. 6.

158. \leftrightarrow *Totanus stagnatilis*, BECHST.

- Jun. 23. — (in) Sopron (Fertő-See).

Tulajdonképen nem vonulási adat, s megfigyelő csak azért közli, mert ez az első példány, a melyet a Fertőn egyáltalán észlelt.

Eigentlich kein Zug-Datum, und wurde vom Beobachter nur deshalb mitgeteilt, weil dies das erste Exemplar ist, welches er am Fertő-See überhaupt sah.

159. ↔ *Tringa alpina*, L.

Mart. 9. — (in) Szeged (von Lakatos).
 " 22. — " " (von Zsótér).

Az eddig ismert legkorábbi adat.
 Das bisher bekannte früheste Datum.

160. √ *Tringa canuta*, L.

Mart. 27. — (in) Szeged.

Egyike legritkább madár vendégeinknek, melyről mindeddig több vonulási adatunk nincs.

Einer von unseren seltensten Gästen, von welchem wir bis heute nur das eine Anfunfts-Datum besitzen.

161. ↔ *Tringa minuta*, LEISL.

Apr. 9. — (in) Szeged.

Normális adat.
 Normales Datum.

162. ↔ *Tringa subarquata*, GOULD.

Mart. 22. — (in) Szeged (von Zsótér).
 Apr. 10. — " " (von Lakatos).
 Mai 18. — " Keszthely.

Kevés összehasonlító anyagunk alapján dátumaink nem ellenőrizhetők eléggé, s így addig is, míg későbbi vizsgálódások a dologra fényt vetnének, csak annyit jegyzünk meg, hogy Szeged dátuma az eddig ismert legkorábbi (és pedig igen korai) dátum, Keszthely ellenben kissé későinek tűnik fel.

Wegen unserer ungenügenden Materialen können die heurigen Daten nicht beurtheilt werden. Bis spätere Untersuchungen die Sachlage nicht aufklären, können wir nur so viel bemerken, daß Szeged's Datum das bisher bekannte früheste (und zwar sehr frühe) Datum ist, Keszthely dagegen etwas spät erscheint.

163. ↔ *Tringoides hypoleucus*, L.

Apr. 20. — (in) Réa.
 " 15. — " Fogaras.
 Mart. 16. — " Szeged.
 Apr. 1. — " Gútor.

Szeged az eddig ismert legkorábbi adat. — A többi normális.

Szeged zeigt das bisher bekannte früheste Datum. — Die übrigen normal.

L. (F.) — Mart. 16. — (in) Szeged.
 Lk. (Sp.) — Apr. 20. — " Réa.
 J. (Schw.) = 36 nap (Tage).
 K. (M.) = Apr. 2—3.

164. ↔ *Turdus iliacus*, L.

Mart. 4. — (in) Körtvélyes.
 Normálisan korai adat.
 Normal-frühes Datum.

165. ↔ *Turdus musicus*, L.

Mart. 14. — (in) Fogaras.
 " 10. — " Nagy-Sz.-Miklós.
 " 26. — " Székesfehérvár.
 " 11. — " Kőszeg.
 " 4. — " Sopron.
 " 7. — " Körtvélyes.
 Febr. 7. — " Selmezbánya.
 Mart. 14. — " Szepes-Béla.
 " 15. — " Zuberecz.

Normálisan korai dátumok.
 Sämmtlich normal-frühe Daten.

L. (F.) — Febr. 7. — (in) Selmezbánya
 Lk. (Sp.) — Mart. 26. — " Székesfehérvár
 J. (Schw.) = 48 nap (Tage).
 K. (M.) = Mart. 2—3.

166. ↔ *Turdus pilaris*, L.

Febr. 16. — (in) Réa.
 " 5. — " Bélye.
 Mart. 25. — " Nagy-Enyed.
 Febr. 2. — " Székesfehérvár.
 " 28. — " Kőszeg.
 Jan. 18. — " Gútor.

Nálunk rendszeres téli vendég.
 Regelmäßiger Wintergast bei uns.

L. (F.) — Jan. 18. — (in) Gútor.
 Lk. (Sp.) — Mart. 25. — " Nagy-Enyed.
 J. (Schw.) = 67 nap (Tage).
 K. (M.) = Febr. 20.

167. ↔ *Turtur auritus*, GRAY.

Apr. 26. — (in) Bélye.
 " 24. — " Fogaras.
 " 21. — " Nagy-Sz.-Miklós.
 Mart. 3. — " Szeged (von Lakatos) (?)
 " 11. — " " (von Zsótér) (?)

Apr. 23. — (in) Nagy-Enyed.
 " 12. — " Diós-Jenő.
 " 21. — " Gútor.
 " 19. — " Gács.
 " 22. — " Ghymes.
 Mai 4. — " Horka.
 Apr. 25. — " Tavarna.

A szegedi dátumok mindenesetre **hihetetlen koraiak**, de miután mindkét megfigyelőnk kevés különbséggel észlelte, — habár fenntartással is, — de figyelembe kell venni.

Die Daten aus Szeged sind jedenfalls **unglaublich früh**; da aber beide Beobachter mit unbedeutendem Unterschied gleichförmig notiert hatten, können wir die Angabe — wenn auch mit Vorbehalt — dennoch nicht außer Acht lassen.

L. (F.) — Mart. 3. — (in) Szeged.
 Lk. (Sp.) — Mai 4. — " Horka.
 J. (Schw.) = 63 nap (Tage).
K. (M.) = Apr. 3.

168. ↔ *Upupa epops*, L.

Apr. 5. — (in) Réa.
 " 6. — " Bélye.
 " 2. — " Zsombolya.
 Mart. 28. — " Fogaras.
 " 23. — " Belovár.
 Apr. 6. — " Nagy-Sz.-Miklós.
 Mart. 24. — " Szeged.
 " 31. — " Nagy-Enyed.
 Apr. 7. — " Görgény-Sz.-Imre.
 " 4. — " Bihar-Illye.
 " 14. — " Székesfehérvár.
 Mai 1. — " Pettend.
 Apr. 6. — " Diós-Jenő.
 " 12. — " Cs.-Somorja.
 " 16. — " Gács.
 " 1. — " Ghymes.
 Mai 4. — " Horka.
 Apr. 20. — " Ungvár.
 " 13. — " Tavarna.
 " 17. — " Szepes-Béla.

Normálisan korai érkezés az egész vonalon. Csakis *Pettend* esik el, mely fekvéséhez képest túlságosan késő.

Normal-frühe Eintreffen auf allen Stationen. Nur *Pettend* muß weggelassen werden; für seine geogr. Lage zu spät.

L. (F.) — Mart. 23. — (in) Belovár.
 Lk. (Sp.) — Mai 4. — " Horka.
 J. (Schw.) = 13 nap (Tage).
K. (M.) = Mart. 29.

169. ↔ *Vanellus cristatus*, L.

Mart. 8. — (in) Fogaras.
 " 4. — " Nagy-Sz.-Miklós.
 Febr. 23. — " Szeged (von Lakatos).
 " 28. — " " (von Zsótér).
 " 28. — " Keszthely.
 Mart. 2. — " Kis-Harta.
 Febr. 28. — " Pettend.
 Mart. 4. — " Kőszeg.
 " 4. — " Gács.
 Febr. 28. — " Ghymes.

Normálisan korai dátumok. Csak *Fogaras* későbbi ismét, mint a többi állomások.

Normal-frühe Daten. Nur *Fogaras* ist wieder später, als die übrigen Stationen.

L. (F.) — Febr. 23. — (in) Szeged.
 Lk. (Sp.) — Mart. 8. — " Fogaras.
 J. (Schw.) = 14 nap (Tage).
K. (M.) = Mart. 1—2.

170. ↔ *Yunx torquilla*, L.

Apr. 15. — (in) Réa.
 " 2. — " Bélye.
 " 9. — " Fogaras.
 " 10. — " Nagy-Sz.-Miklós.
 " 4. — " Szeged.
 " 18. — " Nagy-Enyed.
 " 12. — " Székesfehérvár.
 " 9. — " Kőszeg.
 " 18. — " Sopron.
 " 10. — " Diós-Jenő.
 " 21. — " Gútor.
 " 12. — " Gács.
 " 5. — " Selmezbánya.
 " 21. — " Ungvár.
 " 10. — " Tavarna.

Normálisan korai dátumok.

Normal-frühe Daten.

L. (F.) — Apr. 2. — (in) Bélye.
 Lk. (Sp.) — " 21. — " Gútor és (und) Ungvár.

J. (Schw.) = 20 nap (Tage).

K. (M.) = Apr. 11—12.

Ezzel az 1894. évi tavaszi rendszeres megfigyeléseknek kritikai feldolgozását befejeztük, de feladatunkat még nem. Hátra van még azon eredmények feltüntetése, melyek már az 1894. évi megfigyelésekből önmagukból is levonhatók, valamint adások vagyunk még azon viszonyáttekinthető ábrázolásával is, a mely az idei érkezési közép számak s az országos történeti anyag alapján megállapított eddig ismeretes közép számak között a vonulás lefolyási rendjét illetőleg constálható.

Ezen feladatnak munkálatunk hátralévő befejező részében vélünk legalább *vázlatosan* eleget tenni.

Mire tanított az 1894-iki év?

Ha az idei adatok feldolgozását figyelemre méltattuk, két dolognak kellett élesen feltűnnie: hogy *Fogaras* az idén majdnem a legtöbb faj sokszor jelentékeny késést mutat fel a többi állomásokhoz képest; *Szeged* ellenben, akár az összes állomásokhoz viszonyítjuk, akár pedig csak a körülötte fekvőkhöz, igen sok faj feltűnően korán érkezett be.

A mi *Szegedet* illeti, nála ez a viszony ma még csakis erre az esztendőre állapítható meg. Összehasonlító anyag híján nem tudjuk, hogy milyen volt az a múltban, arra pedig csakis az ezután következő évek adhatnak feleletet: hogy milyen lesz a jövőben.

Másként áll a dolog *Fogarasra* nézve. Ezen állomásról csaknem az összes tárgyalt fajokról nyolcz évi adatsorozatunk van, s ha ezen adatokat összevetjük az összes s az egész országról egybegyűlt történeti anyaggal, azt látjuk, hogy a legkésőbbi dátumok majdnem mind *Fogarasról* valók. S hogy még a legkorábbi *fogarasi* dátumok is későiek a többi máshonnan való dátumokhoz viszonyítva. — Ez a viszony tehát, t. i. *Fogaras aránylagos késése*, némiképp már az állandóság jellegével bir, s mint állandó jelenség okvetetlen állandóan ható okok befolyása alatt jön létre. Az a kérdés már most: minő okok eszközlik azt, hogy ezen helyen a vonulás a mint látszik évről-évre ismétlődő késéssel megy végbe?

Mit dem Gegebenen hätten wir die kritische Bearbeitung der Frühjahrs-Beobachtungen des Jahres 1894 beendet, unsere ganze Aufgabe aber noch nicht gelöst. Es bleibt noch die Beleuchtung jener Resultate übrig, welche schon beim einfachen Durchlesen dieser Beobachtungen sofort auffallen; besonders aber die Darlegung jenes Verhältnisses, welches zwischen den heurigen Ankunfts-Mitteln und zwischen den auf Grund unseres historischen Materiales festgestellten Mittelzahlen — in Bezug der Ordnung des Zugverlaufes — zu constatieren sind.

Wir wünschen im folgenden Beschlusse unserer Bearbeitung — in großen Zügen wenigstens — dieser Aufgabe gerecht zu werden.

Worüber und das Jahr 1894 belehrt hat?

Wenn man der Bearbeitung der heurigen Zugangaben mit Aufmerksamkeit gefolgt ist, mußte es sofort auffallen, daß sich in *Fogaras* heuer die Mehrzahl der Arten — im Verhältnisse zu den übrigen Stationen — meistens sehr auffallend verspätet hat. *Szeged* dagegen sämtlichen übrigen Stationen gegenüber bei sehr vielen Arten eine sehr frühe Ankunft zeigt.

Was nun *Szeged* anbelangt, kann hier dieses Verhältniß heute nur auf dieses einzige Jahr begründet werden. Der Mangel des Vergleichsmateriales gestattet es nicht zu beurtheilen, wie sich das selbe in der Vergangenheit gestaltete. Die Frage, wie sich das Verhältniß in der Zukunft gestalten wird: können nur die nächstfolgenden Jahre beantworten.

Anders verhält sich die Sache mit *Fogaras*. Von dieser Station haben wir beinahe von den sämtlichen behandelten Arten eine Daten-Reihe von 8 Jahrgängen. Wenn wir nun diese Daten-Reihen mit unseren historischen — also sämtlichen ungarischen — Daten vergleichen, so wird es klar, daß unsere spätesten Daten beinahe alle aus *Fogaras* stammen, und daß fogar die frühesten *Fogaras*er Daten gegenüber den Daten der übrigen Stationen späte sind. — Dieses Verhältniß: das verhältnißmäßige Verspäten *Fogaras*'s nämlich, besitzt demnach schon einen Anzeichen der Beständigkeit, und als eine beständige Erscheinung, muß dasselbe als unter der Wirkung beständig thätiger Ursachen stehend gedacht werden. Es kann demnach die Frage gestellt werden: welche Ursachen bewirken es, daß auf diesem Punkte der Zug — wie es scheint — eine sich jährlich wiederholende Verspätung erleidet?

A feleletet erre megadnunk ma még lehetetlen.

Kétségtelennek csak az az egy látszik, hogy itt valamely szorosán vett *helyi körülmény* hat *gátlólag* épen úgy, mint *Szegeden előmozdítólag* a vonulás menetére. Mi az általunk megtehető kimerítettük akkor, mikor a jelenségre rámutattunk, a dolognak nehezebb része t. i. a beható helyi kutatásnak már ottani megfigyelőinkre kell maradnia, mint a kik a szemeik előtt végbemenő jelenségekhez s azok okaihoz mindenesetre legközelebb állanak, s a kiknek mi legfeljebb az eszközözlendő kutatás irányának megadásával lehetünk segítségére.

Első sorban is a megfigyelések lehető legnagyobb pontossággal való keresztülvitelére kell ottani megfigyelőinket felkérnünk. Nem azt akarjuk evvel mondani, mintha eddigi megfigyeléseikhez — megbízhatóság tekintetében — a legkisebb kétséget is támasztanánk; de rendkívül szükségesnek tartjuk ilyen fontos, s ma még kétséges esetekben a kétszeres önkritikával való működést, mert csakis ilyen, a megbízhatóság tekintetében teljesen kifogástalan eljárás világíthatja meg, hogy a konstataált viszony tényleg állandó-e s nem-e csak több véletlen körülmény összetalálkozásának eredménye. Tekintetbe veendő s feljegyzendő itt minden, még a leglényegtelenebbnek látszó körülmény is (ü. m. vizek állása: «áradás», «aszály»; kidöntött erdőrészek, melyek az illető fajnak rendes fészkelő helyül szolgáltak, stb. stb.), mert nem tudhatjuk hogy így a vonulás részleteinél nem-e épen ezeken fordul meg a dolog? Kivált olyan havasalji helyen mint Fogaras, számtalan olyan apró helyi körülmény adhatja elő magát, a mi esetleg számottevő dolog, de a melyeket így messziről megítélni és felsorolni már csak azért sem lehet, mert előttünk ismeretlenek, ellenben kint a praxisban működő megfigyelőknek szemeik előtt mennek végbe, csak meg kell ragadni.

De első sorban fontosnak mindenesetre egyegy pontos kirándulási és meteorologiai napló vezetését tartanók, még pedig mindkét helyen.

Aquila. II.

Diese Frage zu beantworten, ist heute noch eine Unmöglichkeit.

Unzweifelhaft scheint nur das, daß hier ein streng localer Umstand auf die Gestaltung des Zuges störend und hemmend wirken müßte, gerade so wie in Szeged ein solcher fördernd wirkt. Wir haben das, was möglich, mit dem Hindeuten auf die Erscheinung unsererseits erschöpft! Der schwierigere Theil der Arbeit: eine eingehende Untersuchung, muß unseren Beobachtern überlassen werden, welche den Erscheinungen selbst, so wie den Ursachen derselben jedenfalls am Nächsten stehen; und denen wir höchstens mit der Andeutung der zu befolgenden Richtung im Untersuchen zur Hilfe kommen können.

In erster Reihe müssen wir auf die möglichst pünktliche Durchführung der Beobachtung hinweisen. Wir wollen damit nicht andeuten, als wollten wir etwa hinsichtlich der Zuverlässigkeit der bisherigen Beobachtungen Zweifel erregen, — dies liegt fern von uns. Wir finden es jedoch in solchen wichtigen und zweifelhaften Fällen außerordentlich nothwendig mit verschärfter Selbstkritik zu verfahren. Nur ein, betreffs der Zuverlässigkeit in jeder Hinsicht korrektes Verfahren kann die Sachlage aufklären: nämlich ob wir es hier wirklich mit einem constanten Verhältniß zu thun haben, und nicht durch das zufällige Zusammentreffen verschiedener, außer dem Bereiche der Erscheinung stehender Umstände getäuscht werden. Es ist in solchen Fällen ein jeder Umstand — sogar der unwesentlichst scheinende — zu berücksichtigen und zu notieren (w. z. B.: Lage des Beobachters; Wasserstand, «Ueberschwemmung» oder «Dürre»; Ausrottung solcher Wälder, welche der betr. Art zum gewöhnlichen Nistplatz dienten; Stand der Flora; ob die Bäume und Gesträuche schon sprossen; 2c. 2c.), denn wir können es nicht wissen, ob bei der localen Gestaltung des Zuges etwa nicht jene unwesentlich scheinenden Umstände die Hauptrolle spielen? In einer solchen Lage, wie Fogaras kann es besonders viele solcher localer Umstände geben, welche vielleicht zufällig von Wichtigkeit sind, welche man aber aus der Ferne zu erkennen und zu beurtheilen nicht im Stande ist. Uns bleiben dieselben gänzlich unbekannt, den unmittelbaren Beobachtern dagegen liegt alles vor den Augen, und es handelt sich bei ihnen bloß um das Erkennen und Auffassen dieser Umstände.

Als in erster Reihe wichtig erkennen wir die Führung eines pünktlichen Excursions und meteorologischen Tagebuches, und zwar auf beiden Punkten

Igy azután megállapítható lenne az, hogy mi-csodá tünetek között megy végbe a *késés* itt s a *sietés* amott. S miután ma már intézetünk biztosítva van, hogy az országos meteor. intézet részéről a nekünk szükséges kivonatban az 1895. évi met. adatokat ugyanezen év folyamán megkapjuk, rendkívül érdekes összehasonlításra nyílnék alkalom: *Fogarast*, a maga késésével, s *Szegedet* a maga sietésével meteor. alapon viszonyíthatni egymással s a meteor. intézet állomásairól beérkezendő madárvonulási adatokkal.

Fogarasi s szegedi igen t. megfigyelőink igazán nem kicsiny szolgálatot tennének a tudománynak, ha egy rendszeres napló vezetésének terhét magukra vállalni sziveskednének.*

*

Ezzel az 1894. évi adatok feldolgozásának a hely-re vonatkozó tanuságát megismertettük. Hátra van még magára a *vonulás menetére nézve*: összefoglaló kimutatása azon fajoknak, a melyek az idén nálunk vagy átteleltek, vagy legalább itt-ott a tél folyamán észleltettek; továbbá az idej és az országos közép számk alapján eszközölt kimutatása annak, hogy hány és milyen faj érkezett az idén

1. a rendesenl korábban,
 2. az eddig ismert közép időnek megfelelőleg, és
 3. annál későbbben,
- s végül annak feltüntetése, hogy hány napra volt az idén az egyes fajoknak szüksége Magyarország területének megszállásához; s hogy a közép számkat véve alapul, a fajok milyen sorrendben érkeztek az idén.

Az 1894. év folyamán átteleltek, vagy legalább is egynéhány téli adatot tüntetnek fel a következő fajok:

Im Jahre 1894 haben überwintert oder weisen wenigstens einige Winter-Daten die folgenden Arten auf:

- ↔ Alauda arvensis. — (in) *Gútor*.
- ↔ Anas boschas. — (in) *Keszthely* és (und) *Szeged*.
- ↔ Circus cyaneus. — (in) *Szeged*.
- ↔ Columba oenas. — Több helyen. (Mehrmals.)
- ↔ Emberiza miliaria. — Mindenütt. (Ueberall.)
- ↔ Emberiza schœnielus. — (in) *Sopron*.
- ↔ Fringilla cœlebs. — (in) *Réa*.

* Nyomtatott meteor. naplókönyvvel kívánatra a Magy. Orsz. Közp. szivesen szolgál.

Im Besitze eines solchen könnten wir dann immer feststellen, ob und unter welchen Einflüssen das Verspäten in Fogaras, und das Verfrühen in Szeged zu Stande kommt? Und da unser Institut heute schon versichert ist, daß wir alle für unsere Zwecke nothwendige meteor. Elemente — im Auszug — seitens des kön. ung. meteor. Centralinstitutes vom J. 1895 angefangen jährlich erhalten werden, wäre es sehr interessant, Fogaras mit seinem Verspäten, und Szeged mit seinem Verfrühen auf meteor. Grundlage sowohl unter Einander, als auch mit jenen Ankunftsdaten vergleichen zu können, welche zu uns von den einzelnen meteor. Stationen eingesendet werden.

Unsere sehr geehrten Beobachter in Fogaras und Szeged würden der Wissenschaft keinen geringen Dienst leisten, wollten Sie die Last der Führung eines Tagebuches auf sich nehmen.*

*

Damit hätten wir die Ergebnisse der Bearbeitung der Angaben v. J. 1894 — was das streng Locale anbelangt, — bekannt gemacht. Es wäre nur noch den Verlauf des Zuges betreffend eine zusammenfassende Behandlung jener Zugvögel übrig, welche heuer bei uns überwintert haben, oder überhaupt hie und da im Laufe des Winters beobachtet wurden; ferner der Ausweis dessen, und zwar mit einer vergleichenden Gegenüberstellung der heurigen und der historischen Landes-Mittelzahlen: welche und wie viele Arten heuer

1. früher als gewöhnlich,
2. dem histor. Landes-Mittel entsprechend, und
3. später als daselbe

in Ungarn eingetroffen sind; überdies noch die Frage: wie viele Tage die einzelnen Arten zur Befegung des ganzen Territoriums nothwendig hatten; und welche Ankunftsreihenfolge heuer auf Grund der Mittelzahlen festgestellt werden kann?

* Gedrucktes meteorol. Tagebuch versendet die U. D. Centrale auf Wunsch gratis!

- ↔ Gallinago scolopacina. — (in) Réa.
 ↔ Motacilla boarula. — (in) Réa.
 ↔ Podiceps cristatus. — (in) Szeged.
 ↔ Querquedula crecca. — (in) Réa.
 ↔ Rallus aquaticus. — (in) Fogaras és (und) Csombord.
 ↔ Sturnus vulgaris. — (in) Gútor.
 ↔ Totanus ochropus. — (in) Nagy-Enyed.

A mint láthatjuk, a tulajdonképeni vonulók (↔) szép számmal vannak. Nem akarjuk ezzel azt mondani, hogy ezek a fajok egész télen át itt tartózkodtak, de helylyel-közzel tényleg télen észleltettek, s a mi feladatunk végre is az, hogy az összes jelenségeket a maguk valóságában tüntessük fel. Meg kell itt jegyeznünk, hogy a felsorolt vonulók (↔) *téli adatai az idei közép-szám megállapításánál csakis azon fajoknál vétettek figyelembe, a melyeknél az országos történeti adatok között is vannak téli dátumok s ezek az országos közép kiszámításánál szintén figyelembe vétettek.*

Feltűnő az a jelenség, hogy daczára az enyhe télnek, sok helyenkint áttelelő (↔) madarunk nem mutatkozik az idén télen, vagy legalább nincs bejelentve.

Áttérünk most annak kimutatására, hogy mely fajok, és pedig mennyivel érkeztek *előbb, megfelelőleg*, vagy *utóbb* mint a tört. adatok alapján eddig ismeretes középszámok. — A különbségek megállapítása a középszámok alapján történik. De mivel az idén sok fajról csak 1—3 adat érkezett, s így ezeknek idei középszáma pontosan megállapítható nem volt,* ezeket a fajokat *dült betűkkel* nyomattuk. Azok a fajok pedig, a melyekről országos középszámunk — a melyhez viszonyíthatók lettek volna — csak egynéhány adata támaszkodik, s így semmi esetre sem egészen megbízható: **vastag betűkkel** lettek nyomatva. A nagy különbségek igen sokszor ezekre a körülményekre vezethetők vissza. Teljesen figyelmen kívül ezeket a fajokat sem hagyhattuk, mert az idei vonulás általános jellegét megvilágítani mindenestre ezek is segítik, ha nem is akkora megbízhatósággal, mint azok a fajok, melyeknél az összehasonlítás nagy

* Tudvalevőleg csak azon fajoknak középszámát vontuk ki, melyekről legalább is négy kifogástalan adat érkezett be.

Wie wir sehen, sind die eigentlichen Zügler (↔) in ansehnlicher Zahl. Wir wollen damit nicht behaupten, daß jene Arten sich den ganzen Winter über bei uns aufgehalten haben, sondern nur daß sie im heurigen Winter hie-und-da factisch beobachtet wurden. Unsere Aufgabe ist denn doch alle Erscheinungen so darzustellen, wie diese wirklich geschehen sind! Wir müssen hier bemerken, daß wir die Winter-Angaben der aufgezählten Zügler (↔) bei der Feststellung des **heurigen Mittels**, nur bei jenen Arten berücksichtigt haben, bei welchen auch im historischen Materiale Winter-Daten vorhanden sind, und diese bei der Feststellung des **allgemeinen Landes-Mittels** ebenfalls benützt wurden.

Es ist auffallend, daß trotz des milden Winters, viele «stellenweise überwinternde» ↔ Arten sich heuer im Winter nicht gezeigt haben, oder wenigstens nicht notiert wurden!

Wir schreiten nun zum tabellarischen Ausweis jener Arten, welche heuer früher, entsprechend, oder später angekommen sind, als wie es unsere allgemeine Landes-Mittel ausweisen. Das Feststellen der Unterschiede geschieht auf Grund der Mittelzahlen. Da aber heuer über viele Arten nur 1—3 Angaben eingelaufen sind, demnach das Mittel pünktlich nicht immer gut festgestellt werden konnte,* haben wir jene Arten zur Unterscheidung mit cursiver Schrift drucken lassen. Diese Arten dagegen, über welche keine oder nur auf wenig Daten sich stützende, also weniger verlässliche «allgemeine Landes-Mittel» vorhanden waren, bei denen demnach gerade die Basis der Vergleichung jedenfalls nur eine schwankende ist, — diese Arten haben wir **fest** drucken lassen. Die großen Abweichungen lassen sich sehr oft auf ähnliche Umstände zurückführen. Trotzdem konnten wir aber auch diese Arten nicht gänzlich außer Acht lassen. Es sind auch diese geeignet zur allgemeinen Charakterisierung des heurigen Zuges beizutragen, wenn auch nicht mit einer solchen Zuverlässigkeit, wie jene Arten, bei welchen sich die

* Wir haben — wie es bereits bekannt! — nur bei jenen Arten die Mittel festgestellt, über welche wenigstens vier stichhaltige Daten einliefen.

sorozatokra támaszkodó középszámok alapján eszközölhető. — Hangsúlyoznunk kell egyúttal még azt is, hogy ezen összehasonlításba csakis a *vonuló* (\longleftrightarrow), *átvonuló* (\leftrightarrow) és a nagyobb sorozattal biró *helyenkint áttelelő* (\leftrightarrow) fajokat vetjük fel, mert ma még csakis ezen fajok adatai alkalmasak középszámok kivonására.

Nagy kár, hogy intézetünk a vonulás megítélését már az idén is nem fektethette meteorologiai alapra, valamint, hogy az országos középszámokkal való összehasonlítást nem hajthatta úgy végre, hogy a különbség egész határozottan *«napokban»* feltüntethető lett volna. De az országos anyag még kritikailag *teljesen átdolgozva nincs*, csak most van munka alatt a *Compte rendu* III. kötete számára. Nehogy tehát a mi *csak momentán használatra s csak tájékozás czéljából kivont országos középszámaink*, a *Compte rendu*-ben megjelenendő s a Magyarország vonulási viszonyaira alapmunkának veendő feldolgozással ellentétbe jöjjenek, s ez által esetleg zavart idézzenek elő, — tanácsosabbnak tartottuk, ezen ma még nem megbízható, előzetesen kiszámított, országos középszámokat nem publikálni; hanem azt a kevésbbé präcis formát választottuk, mely a különbségeket (3—9), (10—16) é. i. t. napra teszi, szóval csak *«hetekben»* fejezi ki. — A vonulás általános lefolyásáról ez is még elég közvetlen képet nyújt! Az esetleges kisebb hibák pedig minden bizonynyal kiküszöbölhetők lesznek akkor, mikor majd a már végérvényesen megállapított s a *Compte rendu*-ben publikált országos középszámokra támaszkodhatunk.

Mire egy újabb év vonulási jelenségeinek feldolgozásával a nagy közönség elé lépünk, reméljük, hogy a pontos feldolgozás említett segédeszközeivel* már teljes mértékben rendelkezhetünk.

Térjünk most át összehasonlító táblázatainkra.

* A *Compte rendu* III. kötete HERMAN OTTÓ feldolgozásában munka alatt van, s 1895 végeig minden bizonynyal elhagyja a sajtót. — Az *orsz. meteor. intézet* pedig 1895-től fogva az összes szükséges adatokat írott kivonatban bocsátja a M. O. K.-nak rendelkezésére.

Vergleichung auf große Datenreihen basierte Mittelzahlen stützt. — Wir müssen außerdem noch jenen Umstand betonen, daß wir in diesem Vergleich nur die «wirklichen Zugvögel (\longleftrightarrow); die «Durchzügler» (\leftrightarrow); und einige (größere Datenreihen aufweisende) «gelegentlich überwinternde» (\leftrightarrow) Arten miteinbezogen haben. Es sind nämlich heute erst die Daten dieser Arten zur Feststellung von Mittelzahlen geeignet.

Schade, daß unser Institut die Beurtheilung des Zuges nicht schon heuer auf Grund meteor. Erscheinungen vollziehen konnte, und daß wir die Vergleichung der Mittelzahlen nicht so bewirken konnten, daß die Unterschiede ganz pünktlich «in Tagen» ausgeprägt werden könnten. — Unser historisches Landes-Materiale ist aber noch nicht gänzlich kritisch bearbeitet; es ist erst jetzt in Arbeit u. z.: für den III. Band des *Compte rendu* des II. int. ornith. Congresses. Damit also jene allgemeinen Landes-Mittel, welche wir jetzt nur zum momentanen Gebrauch und nur zur Orientierung feststellten, mit jenen Mitteln, welche nach gründlicher Bearbeitung im *Compte rendu* III. Band (ein Fundamentale-Werk für die ungarischen Zugs-Verhältnisse) nicht in Gegensatz gerathen mögen, und dadurch keine Verwirrung hervorgebracht werde — fanden wir es für angezeigt: diese heute noch nicht gänzlich verlässlichen, momentan festgestellten Landes-Mittel nicht zu publizieren. Im Gegentheil, wir wählten lieber jenes weniger präzise Verfahren, welches die eventuellen Unterschiede auf (3—9) (10—16) u. f. w. Tage setzt, mit einem Worte eher «in Wochen» ausdrückt. Vom allgemeinen Verlaufe des Zuges giebt auch dieses Verfahren ein noch genügend unmittelbares Bild. Was aber die eventuellen kleineren Fehler anbelangt, können diese erst dann, wenn die fundamentale Arbeit schon erschienen sein wird, auf Grund der festgestellten Landesmittel corrigiert werden.

Sobald wir nächstens mit der Bearbeitung der Zugs-Erscheinungen eines folgenden Jahres vor unsere Leser treten, hoffen wir über die erwähnten Hilfs-Mittel zu einer pünktlichen Bearbeitung verfügen zu können.*

Und nun mögen die Tabellen selbst folgen:

* *Compte rendu* III. Bd. ist unter der Feder Otto German's in Arbeit, und erscheint bis Ende 1895 ganz gewiß. — Ein Auszug nothwendiger meteor. Angaben dagegen wird von der kön. ung. meteor. Central-Anstalt von 1895 an der U. D. Centrale jährlich zur Verfügung gestellt werden.

Az 1894. évben az országos középszámnál korábban érkeztek.

Im Jahre 1894 sind früher als das Landesmittel angekommen.

Napok száma Zahl der Tage	A következő fajok Die folgende Arten	Napok száma Zahl der Tage	A következő fajok Die folgende Arten
34—31 nappal korábban Mit 34—31 Tage früher	↔ <i>Aythya ferina</i> ↔ <i>Anser cinereus</i> Összesen 2 faj Zusammen 2 Arten	16—10 nappal korábban Mit 16—10 Tage früher	↔ <i>Scelopax rusticola</i> ↔ <i>Cotile riparia</i> ↔ <i>Lanius minor</i> ↔ <i>Milvus ictinus</i> ↔ <i>Totanus glareola</i> ↔ <i>Ardea purpurea</i> ↔ <i>Oriolus galbula</i> ↔ <i>Totanus ochropus</i> ↔ <i>Upupa epops</i> ↔ <i>Alauda arvensis</i> ↔ <i>Ardea cinerea</i> ↔ <i>Cerchneis tinuncula</i> ↔ <i>Platalea leucorodia</i> Összesen 23 faj Zusammen 23 Arten
30—24 nappal korábban Mit 30—24 Tage früher	↔ <i>Ciconia nigra</i> ↔ <i>Dafila acuta</i> ↔ <i>Podiceps nigricollis</i> ↔ <i>Mareca penelope</i> ↔ <i>Philomachus pugnax</i> Összesen 5 faj Zusammen 5 Arten	9—3 nappal korábban Mit 9—3 Tage früher	↔ <i>Grus cinerea</i> ↔ <i>Nyctiardea nycticorax</i> ↔ <i>Erithacus luscini</i> ↔ <i>Ficedula sibilatrix</i> ↔ <i>Querquedula crecca</i> ↔ <i>Accentor modularis</i> ↔ <i>Botaurus stellaris</i> ↔ <i>Gallinago scolopacina</i> ↔ <i>Ortigometra porzana</i> ↔ <i>Podiceps griseigena</i> ↔ <i>Ruticilla phoenicura</i> ↔ <i>Sylvia atricapilla</i> ↔ <i>Erithacus cyaneculus</i> ↔ <i>Erithacus rubecula</i> ↔ <i>Gallinago gallinula</i> ↔ <i>Merops apiaster</i> ↔ <i>Muscicapa collaris</i> ↔ <i>Muscicapa parva</i> ↔ <i>Ardea comata</i> ↔ <i>Ardea minuta</i> ↔ <i>Ciconia alba</i> ↔ <i>Ficedula rufa</i> ↔ <i>Fulica atra</i> ↔ <i>Ortigometra crex</i> ↔ <i>Ortigometra minuta</i> ↔ <i>Acrocephalus palustris</i> ↔ <i>Locustella luscinioides</i> ↔ <i>Podiceps cristatus</i> Összesen 28 faj Zusammen 28 Arten
23—17 nappal korábban Mit 23—17 Tage früher	↔ <i>Ardea garzetta</i> ↔ <i>Sturnus vulgaris</i> ↔ <i>Lusciniola melanopogon</i> ↔ <i>Nyroca leucophthalmos</i> ↔ <i>Gallinago major</i> ↔ <i>Graculus carbo</i> ↔ <i>Hydrochelidon fissipes</i> ↔ <i>Monticola saxatilis</i> ↔ <i>Vanellus cristatus</i> ↔ <i>Pratincola rubicola</i> ↔ <i>Sylvia curruca</i> ↔ <i>Tringoides hypoleucus</i> ↔ <i>Coracias garrula</i> ↔ <i>Motacilla flava</i> ↔ <i>Turtur auritus</i> ↔ <i>Numenius arquatus</i> ↔ <i>Pratincola rubetra</i> ↔ <i>Spatula clypeata</i> Összesen 18 faj Zusammen 18 Arten	16—10 nappal korábban Mit 16—10 Tage früher	↔ <i>Ruticilla tithys</i> ↔ <i>Turdus musicus</i> ↔ <i>Aegialitis fluviatilis</i> ↔ <i>Fringilla coelebs</i> ↔ <i>Himantopus autumnalis</i> ↔ <i>Numenius phaeopus</i> ↔ <i>Totanus calidris</i> ↔ <i>Milvus korschun</i> ↔ <i>Anas boschas</i> ↔ <i>Muscicapa grisola</i>

Ezeket a fajokat kívül korábban érkeztek még az alább felsorolandó fajok. Ezek azok, amelyekről már fennebb is tettünk említést, melyekre nézve t. i. országos történeti adataink oly hiányosak, hogy országos közép megállapítására semmi vagy legalább is csak nagyon kétes értékű alapot nyújthattak volna, s így arra sem voltak alkalmasak, hogy ideai adatainkkal csak úgy hozzátételül is összehasonlíthatók lettek volna, mint a fennebbi 96 faj. Elejteni teljesen mindazáltal nem lehetett őket, mert az ideai vonulás általános képéhez ők is szolgáltathatnak néhány karakteristikus vonást. — Megkülönböztetésül ezen fajokat, mint már említetttem, **vastag** betűvel nyomva adjuk.

Außer den oben aufgezählten Arten sind noch mehrere Arten früher erschienen. Jene Arten nämlich, welche wir schon weiter oben auch erwähnt haben, über welche jedoch unsere historischen Angaben so lückenhaft sind, daß sie zur Feststellung allgemeiner Landes-Mittel gar keine oder höchstens eine sehr zweifelhafte Basis darbieten. Eben deshalb sind dieselben nicht einmal dazu geeignet gewesen, um annähernd verglichen werden zu können. Gänzlich fallen lassen könnten wir sie jedoch nicht, denn zum allgemeinen Bilde des heurigen Verlaufes des Zuges können auch sie einige charakteristische Punkte liefern. Wir haben diese Arten — wie ich schon erwähnt habe — zur Unterscheidung **fett** drucken lassen.

Ilyen korai érkezők még a következő fajok:
Solche früher erschienene Arten sind noch die Folgenden:

- ↔ **Aegialites cantianus.**
 - ↔ **Aegialites hiaticula.**
 - ↔ **Ardea alba.** — Igen korán! Sehr früh!
 - ↔ **Cerchneis naumanni.**
 - ↔ **Recurvirostra avocetta.**
 - ↔ **Sterna fluviatilis.** — Nagyon korai! Sehr früh!
 - ↔ **Sterna minuta.** — Nagyon korai! Sehr früh!
 - ↔ **Totanus fuscus.** — Nagyon korai! Sehr früh!
 - ↔ **Tringa Alpina.** — Nagyon korai! Sehr früh!
- Összesen 9 faj.
Zusammen 9 Arten.

Az eddig ismeretes országos középszámnál korábban érkezett tehát az idén

mindösszesen 105 faj.

Früher als die bisher bekannten allgemeinen Landes-Mittel sind also heuer
insgesamt 105 Arten
erschienen.

Egy-két nap differenciával az országos középszámnak megfelelőleg érkeztek 1894-ben a következő fajok:

Mit 1—2 Tagen Differenz dem Landes-Mittel entsprechend sind i. J. 1894 die folgenden Arten erschienen:

- ↔ *Acrocephalus arundinaceus.*
- ↔ *Coturnix dactylisonans.*
- ↔ *Cypselus apus.*
- ↔ *Motacilla alba.*
- ↔ *Podiceps minor.*
- ↔ *Acrocephalus turdoides.* — (=).*

- ↔ *Lanius collurio.* — (=).
- ↔ *Muscicapa atricapilla.* — (=).
- ↔ *Serinus hortulanus.* — (=).
- ↔ *Yunx torquilla.* — (=).
- ↔ *Fulix cristata.*
- ↔ *Hirundo rustica.*
- ↔ *Sylvia cinerea.*
- ↔ **Tringa minuta.**
- ↔ **Tringa subarquata.**

* Az egyenlőség-jel (=) annyit jelent, hogy az illető faj ideai középszáma egészen megfelel az eddig ismert országos középszámnak.

* Das Gleichungs-Zeichen (=) bezeichnet jene Arten, bei welchen das heurige Mittel dem Landes-Mittel vollkommen entspricht.

Összesen 15 faj.
Zusammen 15 Arten.

Az 1894. évben az országos középszámnál későbbben érkeztek.

Im Jahre 1894 sind später als das Landes-Mittel angekommen.

Napok száma Zahl der Tagen	A következő fajok Die folgende Arten	Napok száma Zahl der Tagen	A következő fajok Die folgende Arten
3—9 nappal későbbben Mit 3—9 Tage später	↔ <i>Anthus campestris</i> ↔ <i>Cerchneis vespertina</i> ↔ <i>Chelidon urbica</i> ↔ <i>Columba oenas</i> ↔ <i>Erithacus philomela</i> ↔ <i>Sylvia hortensis</i> ↔ <i>Sylvia nisoria</i> ↔ <i>Acrocephalus phragmitis</i> ↔ <i>Locustella fluviatilis</i> ↔ <i>Locustella naevia</i> ↔ <i>Alauda arborea*</i> ↔ <i>Circus macrourus</i> ↔ <i>Falco subbuteo</i> ↔ <i>Saxicola oenanthe</i> ↔ <i>Columba palumbus</i> ↔ <i>Cuculus canorus</i> ↔ <i>Aquila naevia</i> ↔ <i>Buteo vulgaris</i> ↔ <i>Caprimulgus europaeus</i> ↔ <i>Gallinula chloropus</i> ↔ <i>Rallus aquaticus</i>	3—9 nappal későbbben Mit 3—9 Tage später	↔ <i>Hypolais icterina</i> ↔ <i>Querquedula circia</i> ——— Összesen 23 faj Zusammen 23 Arten
		10—16 nappal későbbben Mit 10—16 Tage später	↔ <i>Chaulclasmus streperus</i> ↔ <i>Anthus trivialis</i> ↔ <i>Anthus pratensis</i> ↔ <i>Circus aeruginosus</i> ——— Összesen 4 faj Zusammen 4 Arten
		17—22 nappal későbbben Mit 17—22 Tage später	↔ <i>Circus cyaneus</i> ↔ <i>Circus pygargus</i> ↔ <i>Motacilla boarula</i> ↔ <i>Ficedula trochilus</i> ↔ <i>Ibis falcinellus</i> ——— Összesen 5 faj Zusammen 5 Arten

* A javított középszám alapján. * Auf Grund des verbesserten Mittels.

Ezeket kívül még egy faj:

Aquila clanga,

melyről országos középszámunk nem lévén: késésének aránya nem volt hozzávetőleg sem megállapítható.

Az idén tehát az eddig ismert országos középszámnál későbbben érkezett

mindösszesen 33 faj.

Ha már most táblázataink eredményeit összefoglaljuk, kitűnik, hogy az idén:

áttelett	---	---	---	---	---	---	14 faj,
az országos közép- nél	---	---	---	---	---	---	105 „
„	„	„	nek megfelelőleg	„	„	„	15 „
„	„	„	nél későbbben	„	„	„	33 „

Az 1894. tavaszi vonulás általános jellege tehát határozottan, túlnyomólag **korai**, a mi az év általános meteorológiai jellegének: a rendkívül enyhe lefolyású télnek minden tekintetben megfelel.

Außerdem noch eine Art:

Aquila clanga,

von welcher wir kein Landes-Mittel haben, demnach das Verhältniß ihrer Verspätung nicht einmal beiläufig festzustellen war.

Später als die bisher bekannten allgemeinen Landes-Mittel sind heuer

insgesamt 33 Arten

erschienen.

Wenn wir nun die Resultate unserer Tabellen zusammenfassen, ergibt es sich klar, daß heuer:

14 Arten	überwintert haben;
105 „	früher
15 „	entsprechend — und
33 „	später

eingetroffen sind, als dies unsere allgem. Landes-Mittelzahlen angeben würden.

Der Charakter des 1894-er Frühjahrszuges ist demnach entschieden und überwiegend **früh**, was dem allgemeinen meteorologischen Charakter des Jahres: dem außerordentlich milden Winter vollkommen entspricht.

Feltűnő, hogy a korán érkezők között vannak majdnem az összes *vizi és mocsári* fajok; később ellenben az *Anthus*-ok s csaknem az összes *ragadozók*.

*

Az 1894. tavaszi vonulás lefolyásának hű feltüntetése végett adnunk kell még azt is, hogy mennyi időre volt az egyes fajoknak szüksége az idén Magyarország területének megszállásához. Természetes, hogy eme napok számát az *érkeési adatok ingadozásai* szabják meg. — De jeleznünk kell egyúttal azt is, hogy ezen sorozatból az átvonulókat (\leftrightarrow) s téli vendégeket ($\leftarrow\rightarrow$), mint a melyek nálunk le nem telepednek, természetesen ki kellett hagynunk.

Es ist auffallend, daß unter den früher angekommenen beinahe alle Wasser- und Sumpfvögel zu finden sind, während die *Anthus*-Arten, und die Raubvögel beinahe insgesamt spät ankommen.

*

Zur treuen Veranschaulichung des Frühlingszuges i. J. 1894 müssen wir auch noch jenen Zeitraum feststellen, welchen die einzelnen Arten zur Befestigung Ungarns heuer nothwendig hatten. Es ist nun natürlich, daß dieser Zeitraum durch die Schwankungen der Ankunfts-Daten ausgedrückt wird. — Wir müssen aber noch vorangehen lassen, daß in dieser Tabelle die Durchzügler (\leftrightarrow) und die Wintergäste ($\leftarrow\rightarrow$) nicht mitinbegriffen sind, weil sich diese Arten bei uns nicht niederlassen; — von einer Befestigung ihrerseits kann demnach nicht die Rede sein.

Magyarország területét az 1894. évi tavaszi vonulás alkalmával megszállták.

Ungarns Territorium haben während des Frühjahrszuges i. J. 1894 befestelt.

A következő fajok Die folgende Arten	Nap alatt Binnen Tagen	A következő fajok Die folgende Arten	Nap alatt Binnen Tagen	A következő fajok Die folgende Arten	Nap alatt Binnen Tagen
<i>Fulica atra</i>	64	<i>Ficedula trochilus</i> ..	38	<i>Ruticilla tithys</i>	25
<i>Turtur auritus</i>	63	<i>Spatula clypeata</i> ..	38	<i>Accentor modularis</i> ...	24
<i>Quequedula crecca</i> ..	61	<i>Philomachus pugnax</i> ...	37	<i>Ficedula rufa</i>	24
<i>Mareca penelope</i>	59	<i>Tringoides hypoleucus</i>	36	<i>Motacilla alba</i>	23
<i>Sturnus vulgaris</i>	58	<i>Coturnix dactylisonans</i> ..	35	<i>Scolopax rusticola</i>	23
<i>Hydrochelidon fissipes</i>	57	<i>Saxicola oenanthe</i> ...	35	<i>Caprimulgus europaeus</i>	22
<i>Cerchneis vespertina</i> ...	53	<i>Hirundo rustica</i>	34	<i>Alauda arvensis</i>	21
<i>Pratincola rubetra</i> ...	53	<i>Lanius minor</i>	34	<i>Columba palumbus</i> ...	21
<i>Totanus ochropus</i>	53	<i>Muscicapa atricapilla</i> ..	34	<i>Locustella luscinioides</i> ..	21
<i>Botaurus stellaris</i>	52	<i>Nyctiardea nycticorax</i> ...	34	<i>Acrocephalus turdoides</i>	20
<i>Cerchneis tinnunculus</i> ...	50	<i>Lanius collurio</i>	33	<i>Yunx torquilla</i>	20
<i>Circus cyaneus</i>	50	<i>Muscicapa parva</i>	33	<i>Circus aeruginosus</i> ...	19
<i>Gallinago scolopacina</i> ...	50	<i>Totanus calidris</i>	33	<i>Ortigometra crex</i>	19
<i>Dafila acuta</i>	48	<i>Alauda arborea</i>	32	<i>Erithacus philomela</i> ...	17
<i>Turdus musicus</i>	48	<i>Ardea cinerea</i>	31	<i>Muscicapa grisola</i>	16
<i>Ardea purpurea</i>	44	<i>Sylvia atricapilla</i>	30	<i>Anthus trivialis</i>	15
<i>Chelidon urbica</i>	44	<i>Columba oenas</i>	29	<i>Ardea minuta</i>	15
<i>Cotile riparia</i>	44	<i>Cypselus apus</i>	29	<i>Ficedula sibilatrix</i> ...	15
<i>Motacilla flava</i>	44	<i>Locustella naevia</i>	29	<i>Aegialitis fluviatilis</i> ...	14
<i>Sylvia nisoria</i>	44	<i>Anas boschas</i>	28	<i>Erithacus luscinia</i> ...	14
<i>Erithacus rubecula</i>	43	<i>Pratincola rubicola</i> ...	28	<i>Vanellus cristatus</i>	14
<i>Anser cinereus</i>	42	<i>Sylvia cinerea</i>	28	<i>Upupa epops</i>	13
<i>Totanus glareola</i>	42	<i>Sylvia hortensis</i>	27	<i>Oriolus galbula</i>	12
<i>Ruticilla phoenicura</i> ...	41	<i>Sylvia curruca</i>	26	<i>Erithacus cyaneculus</i> ..	11
<i>Coracias garrula</i>	39	<i>Ciconia alba</i>	25	<i>Locustella fluviatilis</i> ...	10
<i>Cuculus canorus</i>	39	<i>Fringilla coelebs</i>	25		

Az ingadozás fajok szerint, mint látjuk, igen nagy, s nem felel meg mindenben az egyes fajok röpkési sebességének. — Ma még különben ezen táblázat alapján messzebb menő következtetésekbe nem bocsátkozhatunk, hanem csakis azért állítottuk össze, hogy ezen alakjában évről-évre kimutatva a terület elfoglalásának idejét, ú. n. «**Megszállási idő**», bizonyos megszállási differentiák idővel talán állandóknak fognak bizonyulni; s ha már a több évi tapasztalat által igazolt állandó alap megvan, mindenestre némi biztossággal indulhatunk el a ható okok kikutatására. — Első feladatunk mindenestre — mi legalább úgy fogjuk fel — a vonulás összes jelenségeinek fixirozása, mert ha még magát a jelenséget sem ismerjük, hogyan foghatnánk az azt létrehozó okok kutatásába. — Módszerünk ezen «**megszállási idők**» megállapításánál is — és ezt már itt előre jelezzük — természetesen csak a *több évi eredmények alapján kiszámított közép számokkal való eljárás lehet.*

*

S most áttérünk utolsó táblázatunkra, mely az *1894. évi közép számok alapján* azt a hogy úgy nevezzem: «*naptári sorrendet*» van hivatva feltüntetni, a melyben az idej vonulás alkalmával madárfajaink sorakoztak. Hivatva lesz ezen kimutatás idővel azt feltüntetni, hogy mely fajok azok, a melyek többnyire egy időben érkeznek hozzánk, s melyekről ennél fogva talán az is kisé, hogy vonulásukban — legalább itt nálunk — együtt tartanak. Az ilyen «*együtt-érkező*» madarak *pontos ismerete* ismét egy igen erős kritikai fegyvert ad kezeinkbe. Ha t. i. valamely faj érkezési adatai szokatlan eltérést mutatnának, egyszerűen a vele «*együtt-érkezők*» vonulásához kell viszonyítanunk, s ha ezek is hasonló jellegű eltérést mutatnak, akkor az eltérés acceptálandó lesz, sőt a vonulás általános szempontjából határozott nyomatékkal bír; ha ellenben csak egyetlen egy faj rendellenes s az «*együtt-érkezők*» normálisak, közel áll a feltetés, hogy megfigyelési hibával van dolgunk.

De még más igen fontos dolgoknak is nyomára vezet az ilyen «*együtt-érkező*» fajok pon-

Die Schwankung ist — wie wir sehen, nach den Arten eine beträchtlich große, und entspricht nicht in jeder Richtung der Flugsgewindigkeit. Heute wollen wir uns übrigens auf Grund dieser Tabelle in weitgehende Conclusionen noch nicht einlassen; wir haben dieselbe nur deshalb zusammengestellt, um in dieser Gestalt die erforderliche Zeit zur Besetzung des Terrains, den sogen. «**Besetzungs-Zeitraum**» jährlich ersichtlich machen und vergleichen zu können; vielleicht werden sich mit der Zeit gewisse Besetzungs-Differenzen als constant erweisen. Erst wenn wir die constante — durch die Erfahrungen mehrerer Jahre erprobte Basis haben, können wir mit gewisser Sicherheit zur Feststellung der Ursachen der Erscheinung schreiten. Unsere erste Aufgabe ist jedenfalls — wir fassen es wenigstens so auf — das Fixieren sämtlicher Erscheinungen des Zuges; denn bevor wir die Erscheinungen selbst nicht kennen, können wir auch zur Feststellung der wirkenden Ursachen nicht schreiten. Wir müssen es schon im Voraus betonen, daß unsere Methode auch hier: bei der Feststellung des «**Besetzungs-Zeitraumes**» ebenfalls nur auf ein — aus mehreren Jahren festgestelltes Mittel basiert werden kann.

*

Und nun möge unsere letzte Tabelle folgen, welche auf Grund der Mittelzahlen von 1894 jene — sozusagen — «*Kalendarische Reihenfolge*» darzustellen berufen ist. Dieser Ausweis wird jene Frage zu beantworten haben: welche Arten kommen meistentheils zu selber Zeit bei uns an? woraus sich dann vielleicht auch jenes ergeben wird, daß sie — bei uns wenigstens — während ihres Zuges zusammen halten. Die Erkenntnis dieser «*Zugs-Kameraden*» giebt uns wieder eine sehr starke kritische Waffe in die Hand. Wenn nämlich die Ankunfts-Angaben über eine gewisse Art, eine ungewöhnliche Abweichung zeigen sollten, brauchen wir diese Art nur mit dem Zuge ihrer «*Zugs-Kameraden*» zu vergleichen; wenn nun diese ebenfalls eine gleiche Abweichung zeigen, so ist jene nicht nur acceptabel, sondern vom allgemeinen Standpunkte des Zugs-Verlaufes, entschieden von großer Wichtigkeit; wenn dagegen nur die Angaben über eine Art abnorm sind, jene der Zugs-Kameraden jedoch normal erscheinen, so steht die Voraussetzung nahe, daß wir es mit einem Beobachtungs-Fehler zu thun haben.

Die pünktliche territoriale Kenntniß dieser Zugs-Kameraden führt uns außerdem auch an-

tos *territoralis ismerete*. Általánosan ismert dolog ugyanis, hogy nálunk Magyarországon a *Scolopax rusticolának* egyik legbiztosabb előhírnöke a *fehér barázdabillegető* (*Motacilla alba*).

A mint az első barázdabillegetőt megláttuk, majdnem biztos, hogy már a *Scolopax rusticola* első példányai is itt vannak, vagy legalább pár nap alatt beköszöntenek. Nos tehát Svédország déli részén ez az *érkezési viszony* már nincs meg; ott már a *Motacilla* ca. két héttel később érkezik meg, mint az *erdei sneff*.^{*} Valahol útközben tehát a gyorsabban vonuló *Scolopax* eléri eddigi előhírnökét s avval *együtt-érkezővé* válik, majd még tovább el is hagyja, s ő lesz amannak előhírnökévé. Ha már most az egész vonulási út mentén csak legalább minden foknyi területről birunk egy-egy vonulási naptárt, úgy pontosan meg fogjuk állapíthatni azt, hogy hányadik foknál kezdődik bizonyos fajok együtt-érkezése, meddig tart, s hol hagyják el egymást, s hogy a gyorsabb fajok *hány* fajt hagynak el vonulások alatt és hol? Ezen viszony változásaiból calculálhatunk azután nemcsak az egyes fajoknak a vonulás alatt kifejtett *sebességére*, hanem az egyes fajok együtt-érkezési: tehát találkozási pontjainak ismerete s nyomon követése a vonuló fajok *útirányát* is mindenesetre sokkal biztosabban jeleli meg, mint az eddig követett methodus, mely pusztán aviphænologiai adatokra támaszkodik. De másrészt miután majd érkezési naptárainkból látni fogjuk, hogy egyes fajok útjokban más nagy distantiaikkal előttük járó fajokat egy bizonyos ponton nem csak elérnek, hanem útjuk további folyamán el is hagynak, mintegy kézen fekszik a kérdés: mi lehet ezen jelenség oka? Az-e, hogy ama gyorsabb röptű fajok — ezen képesség tudatában — később indulnak talán útnak? Mert ha ez nem áll, hanem az indulás egy időben történik meg, akkor logikusan csak az következtethető, hogy a gyorsabb röptű fajoknak sokkal messzebb fekvő déli vidékekről kellett útnak indulniok. Máskép bizonyos pontokig kimutatott késésük nem volna kimagyarázható. — S ugyancsak ezen alapon (t. i. az érkezési naptárak segítségével)

* Lásd: Dr. JULIUS HOFFMANN: Die Waldschnepfe. Stuttgart, 1887. p. 123.

deren sehr wichtigen Sachen auf die Spur. Es ist nämlich eine allgemein bekannte Thatsache, daß bei uns in Ungarn der sicherste Vorbote der Waldschnepfe (*Scolopax rusticola*) die Weiße Bachstelze (*Motacilla alba*) ist. Sobald wir die erste Bachstelze erblicken, können wir beinahe sicher voraussetzen, daß die ersten Vorposten der Waldschnepfe ebenfalls schon bei uns verweilen, oder wenigstens bald darauf ankommen werden. In Süd-Schweden verhält es sich schon anders. Dort erscheint die Bachstelze ca. 2 Wochen später als die Waldschnepfe. * Jrgendwo unterwegs muß also die schneller fliegende Waldschnepfe ihren bisherigen Vorboten einholen, und wird zu seinem Zugskameraden, noch weiter nördlich muß sie ihn sogar überholen, und wird nachher sie der Vorbote des anderen. Wenn wir nun vom Gesamt-Gebiete des Zuges von einem jeden Breitengrade wenigstens einen Zugskalender besitzen werden, können wir auch ziemlich sicher feststellen, unter welchen Breitengraden die Zugskameradschaft gewisser Arten beginnt, wie weit sie dauert, und wo sie wieder aufhört; so wie es auch festgestellt werden kann, wo und wie viel Arten die sonst flüchtigeren Arten unterwegs ein- und überholen? Aus den Veränderungen dieses Verhältnisses können wir dann, nicht nur auf die Zug-Geschwindigkeit der einzelnen Vogelarten schließen, sondern die Erkenntniß und die Evidenz-Haltung aller jener Begegnungspunkte bewerkstelligen, wo sich die verschiedenen Zug-Vögel während des Zuges treffen. Dieses würde die Richtung der eventuellen Zugstraßen jedenfalls mit viel größerer Sicherheit, bezeichnen, als die bisher befolgte Methode es vermag, welche sich nur auf allgemeine aviphænologische Angaben stützt. Anderseits, wenn wir aus den vorhandenen Zugskalendern sehen werden, daß einzelne Arten andere weit vor ihnen ziehende Arten nicht nur einholen, sondern auf dem ferneren Wege sogar zurücklassen, dann wird sich die folgende Frage von selbst ergeben: was kann die Ursache dieser Erscheinung sein? — Brechen vielleicht die flüchtigeren Arten zum Zuge später auf? Denn, im Falle dies nicht so ist, und der Aufbruch zum Zuge gleichzeitig geschieht, kann logisch nur gefolgert werden, daß die flüchtigeren Arten viel weiter aus dem Süden ihren Weg beginnen müßten. Anders kann ihr Zurückbleiben bis zu einer gewissen Distanz nicht erklärt werden. — Ihre Fluggeschwindigkeit (mit Hilfe der Zugs-

* Vide: Dr. Julius Hoffmann: Die Waldschnepfe. Stuttgart, 1887. p. 123.

kiszámított vonulási sebességüket ismerve, többkevesebb biztossággal talán azt a déli szélességi fokot is meg fogjuk idővel állapíthatni, a honnan bizonyos sebességgel haladva indulniok kellett, a hol tehát ezen fajok *téli tanyája* lesz keresendő.

A mint látjuk, az *érkezési naptárak* kapcsán a kérdések egész sorozata vethető fel s nyer idővel talán megoldást is, még pedig épen azok a kérdések, melyek a vonulás legkevésbé megközelített s legnehezebben megoldható problémái. Igaz, hogy a kérdés ily messzemenő kutatásához egy országnak — habár évről-évre kidolgozott — *érkezési naptárjai* nem elegendők. Ehhez okvetlen szükséges, hogy évről-évre és pedig egyöntetű és kritikai eljárással kidolgozott *érkezési naptárakat* publicáljon a magaterületére nézve minden ország. Nekünk magyaroknak az egész kontinens vonulási adatainak rendszeres feldolgozása nem állhat feladatunkban; ezt — tekintve az óriás anyagot — sem anyagilag, sem szellemileg nem győznénk. A magyar állam megadta az első impulsiv lökést, mikor az Ornith. Központot felállította, s a Központ is teljesíté köteleességét, mikor az összes magyarországi adatokat módszere értelmében feldolgozta s ezentúl évről-évre feldolgozza, — a többi már azután nem tőlünk függ.

De eredményt a tudomány csakis úgy érhet el — az már ma is világos előttünk — ha a munkából egyaránt kiveszi részét minden nép, minden ország!

Kalender) kennend, werden wir mit mehr oder weniger Sicherheit mit der Zeit vielleicht auch jene Breitegrade bezeichnen können, woher sie, mit einer gewissen Geschwindigkeit fortrückend, kommen müßten, wo also die Winter-Quartiere dieser Arten zu suchen sein werden.

Wie wir sehen: können auf Grund der Zugs-Kalender ganze Reihen von Fragen aufgeworfen werden, und diese werden vielleicht mit der Zeit auch eine Aufklärung finden, und zwar gerade jene Fragen, welche die am schwersten zugänglichen und am wenigsten gelösten Probleme des Vogelzuges bilden. Es ist wahr, daß zu einer solchen weitgreifenden Behandlung der Frage die Zugs-Kalender eines Landes — wenn auch jährlich bearbeitet — nicht ausreichen. Eben deswegen ist es unbedingt nöthig, daß ein jedes Land auf eigenem Gebiete solche Zugs-Kalender jährlich — und zwar auf Grund eines einheitlichen, kritischen Verfahrens verfaßt, publiziere! Für uns Ungarn kann es nicht Aufgabe sein die systematische Bearbeitung der Zugsdaten des ganzen Continentes durchzuführen; dazu reichen — das riesige Materiale in Betracht gezogen — weder unsere materiellen, noch sonstige Mittel aus. Die ungarische Regierung gab den ersten Impuls durch Creirung der Ung. Orn. Centrale und die Centrale hat ihre Pflicht erfüllt, wenn sie die ungarischen Daten im Sinne ihrer Methode bearbeitet, und auch künftig jährlich bearbeiten wird, — das Weitere hängt nicht mehr von uns ab.

Die Wissenschaft kann aber — und das ist unsere feste Ueberzeugung — nur dann ein der Wichtigkeit der Frage entsprechendes würdiges Resultat erzielen, wenn jedes Volk und jedes Land seinen Antheil an der Arbeit übernimmt und löst.

Magyarország vonulási naptára 1894-re.

Ungarns Zug- und Kalender für d. J. 1894.

Az érkezési dátumokból levont országos közép száma 1894 Landes-Mittel der Anfunftstage		Madárfaj der folg. Vogelart	Az érkezési dátumokból levont országos közép száma 1894 Landes-Mittel der Anfunftstage		Madárfaj der folg. Vogelart
Február	13—14	↔ Anas boschas	Aprilis	3	↔ Anthus pratensis
"	15—16	↔ Sturnus vulgaris	"	3	↔ Circus aeruginosus
"	20	↔ Turdus pilaris	"	3	↔ Erithacus cyaneculus
"	20—21	↔ Anser cinereus	"	3	↔ Turtur auritus
"	25	↔ Columba oenas	"	3—4	↔ Hirundo rustica
"	26	↔ Alauda arvensis	"	4—5	↔ Ardea purpurea
"	26	↔ Fringilla coelebs	"	7—8	↔ Sylvia curruca
Martius	1	↔ Vanellus cristatus	"	9—10	↔ Nyctiardea nycticorax
"	2—3	↔ Numenius arquatus	"	11	↔ Hydrochelidon fissipes
"	2—3	↔ Turdus musicus	"	11—12	↔ Yunx torquilla
"	3—4	↔ Dafila acuta	"	13	↔ Ficedula sibilatrix
"	7	↔ Motacilla alba	"	13—14	↔ Erithacus luscinioides
"	9	↔ Mareca penelope	"	14	↔ Anthus trivialis
"	10	↔ Querquedula crecca	"	14	↔ Saxicola oenanthe
"	12	↔ Columba palumbus	"	15	↔ Locustella luscinioides
"	14—15	↔ Alauda arborea	"	15—16	↔ Sylvia atricapilla
"	15	↔ Philomachus pugnax	"	17—18	↔ Ficedula trochilus
"	16	↔ Scolopax rusticola	"	18—19	↔ Chelidon urbica
"	16—17	↔ Fulica atra	"	18—19	↔ Cotile riparia
"	17	↔ Ardea cinerea	"	19	↔ Erithacus philomela
"	19—20	↔ Gallinago scolopacina	"	19—20	↔ Muscicapa atricapilla
"	20—21	↔ Cerchneis timuncula	"	20—21	↔ Muscicapa grisola
"	20—21	↔ Pratincola rubicola	"	21	↔ Cerchneis vespertina
"	22	↔ Totanus calidris	"	21	↔ Coracias garrula
"	22—23	↔ Spatula clypeata	"	21	↔ Cuculus canorus
"	23	↔ Erithacus rubecula	"	21—22	↔ Lanius minor
"	23—24	↔ Accentor modularis	"	23	↔ Coturnix dactylisonans
"	26	↔ Rutililla tithys	"	24—25	↔ Acrocephalus turdoides
"	26	↔ Totanus ochropus	"	24—25	↔ Caprimulgus europaeus
"	26—27	↔ Aegialitis fluviatilis	"	26—27	↔ Sylvia cinerea
"	27	↔ Ciconia alba	"	27	↔ Lanius collurio
"	27—28	↔ Botaurus stellaris	"	27	↔ Sylvia hortensis
"	27—28	↔ Bucephala clangula	"	27—28	↔ Oriolus galbula
"	27—28	↔ Ficedula rufa	"	29	↔ Locustella naevia
"	28—29	↔ Circus cyaneus	"	29	↔ Muscicapa parva
"	28—29	↔ Motacilla flava	"	29	↔ Ortigometra crex
"	29	↔ Rutililla phoenicea	"	30	↔ Ardea minuta
"	29	↔ Upupa epops	Maius	1—2	↔ Sylvia nisoria
Aprilis	2	↔ Pratincola rubetra	"	6—7	↔ Locustella fluviatilis
"	2—3	↔ Totanus glareola	"	12	↔ Gypsus apus
"	2—3	↔ Tringoides hypoleucus			

S most még csak egy dolog volna hátra. Azon *elvi jelentőségű* mozzanatok megvitatása, t. i. a melyek a vonulás eredményes megfigyelése céljából nézetünk szerint el nem hanyagolhatók. Nélkülök a vonulás teljes és hű képét adni, teljes lehetetlen, s az idei vonulás feldolgozásánál ezen dolgok közül nem egynek hiánya okozott nagy nehézségeket. Eleinte nem voltunk egészen tisztában, hogy itt tárgyaljuk-e ezen dolgokat vagy pedig azon «*Felhívásban*», melyt a vonulás egyöntetű végrehajtása érdekében megfigyelőinkhez az *Aquila* ezen számában külön intézünk.

Végre is azonban az a vélemény döntött, hogy az egyöntetű megfigyelés feltételeit két részre oszszuk. Azon követelményeket, melyek tisztán csak a megfigyelés külalakjára vonatkoznak, adjuk a «*Felhívás*»-ban, mindazokat pedig, a melyek *elvi jelentőségük*ek itt: a vonulás általános feldolgozásánál tárgyaljuk le, nemcsak azon szorosabb kapcsolatnál fogva, melyben ezen dolgok a vonulás lényegével állanak, hanem azért is, mert a tapasztalat évről-évre újabb és újabb momentumokat vethet felszínre, s azok évről évre ezen rovatban publicálva, feldolgozásunk zárszáva idővel a helyes és rendszeres megfigyelés elveinek biztos repertoriúmává válik.

Ezen feltételek a következők:

1. *Sem a tavaszi, sem az őszi megfigyeléseknél nem elégséges az első érkezés, illetve az utolsó mutatkozás megjelelése.* — A vonulás helyes megítéléséhez a vonulás egész képét ismernünk kell, az első «*előhírnökök*» megérkezésétől kezdve mozzanatról-mozzanatra a vonulás befejeztéig, melynek a párokra szakadás, illetve a fészkelés kezdete: a legbiztosabb jele. A megfigyelés ilyen keresztülvitelének mintáját lásd a «*Felhívásban*».

2. *Ahol ennek keresztülvitele lehetetlen, ott az lenne pontosan megjelelendő, hogy a dátum az első érkezőkre vonatkozik-e: «*előhírnökök*», vagy már csapatosan érkeznek-e az illető faj: «*fővonulás*».*

Und nun wäre nur noch eins übrig, u. zw.: die Besprechung jener prinzipiellen Momente, welche — nach unserer Meinung — zur erfolgreichen Beobachtung des Zuges nicht vernachlässigt werden dürfen. Ohne dieselben ist es unmöglich ein ganzes und treus Bild des Zuges zu geben, und haben wir während der Bearbeitung des heurigen Zuges manche jener Factoren empfindlich vermisst. — Wir waren Anfangs nicht ganz im Klaren, ob wir diese Factoren hier oder in jener «*Bitte*» behandeln sollen, welche wir im Interesse eines einheitlichen Verfahrens im Beobachten an unsere sehr g. Beobachter in diesem Hefte der *Aquila* separat richten.

Es siegte die Auffassung, daß wir die Bedingungen einer einheitlichen Beobachtung in zwei Theile sondern. Jene Bedingungen, welche sich ausschließlich auf das Äußere der Berichte beziehen, geben wir in unserer «*Bitte*», alle diejenigen aber, welche vom prinzipiellen Standpunkte aufzufassen sind, wünschen wir hier im Zusammenhange mit der Bearbeitung des Zuges zu behandeln. Es spricht hiefür nicht nur der innigere Zusammenhang dieser Factoren mit dem allgemeinen Wesen des Zuges, sondern auch der Umstand, daß durch die Erfahrungen vieler Jahre stets neue und auch solche Momente auftauchen und publiziert werden, welche unsere Bearbeitungen mit der Zeit zu einem sicheren Repertorium sämtlicher Prinzipien der richtigen und systematischen Beobachtungs gestalten können.

Diese Bedingungen sind die folgenden:

1. Es genügt nicht gelegentlich der Frühlings- oder der Herbst-Beobachtung des Zuges bloß das erste Eintreffen, respective die letzte Anwesenheit einer Art zu notieren. — Zur richtigen Beurtheilung des Zuges müssen wir möglichst den ganzen Verlauf des Zuges kennen, u. zw. vom Eintreffen der ersten «*Vorposten*» bis zum Ende des Zuges, welches mit dem Beginn des Nistens der behandelten Art erfolgt. Alle zwischen diesen beiden Terminen auftauchenden Zug-Erscheinungen sind im Tagebuche zu notieren. — Die äußere Form dieser Notiz-Führung siehe in unserer «*Bitte*» p. 81.

2. Wo die Durchführung eines solchen Berichtes auf Hindernisse stößt, dort wäre wenigstens pünktlich anzugeben, ob das gegebene Datum das erste Eintreffen bezeichnet: sogen. «*Vorposten*» oder ob die behandelte Art schon in Schaaren erscheint: «*Hauptzug*».

3. Nagyon fontos — kivált aránylag késő, egyes adatoknál — annak megjelelése a jelentésben, hogy vonulási adatról vagy u. n. alkalmi adatról van-e szó.

4. Közlendő lenne minden egyes fajnál, hogy az gyakori-e a megfigyelési területen, s hogy fészkel-e ott. — A fészkelés biológiai jele ☐; azon fajoknál pedig, melyek valahol telepekben fészkelnek (pld. a gémfélék) ez így jelzendő: ☐☐.

5. Megkülömböztelendő a jelentésben, hogy «intravillán» vagy «extravillán» adatról van-e szó. — Extravillán megjelenés az, mikor a madár még csak a külterületen mutatkozik, de a városok belsejébe, fészkéhez még nem látogat el. Így például a fecskéről általánosan ismeretes, hogy a hol nagyobb nádasok vannak, itt már nagy csapatokban tartózkodik, mikor a falvakban és a városokban benn még nem mutatkozik. Ősszel pedig megfordítva, a városokban már nem látható, mikor a nádasokban még ezrével tanyáz.

6. Ha valamely helyen u. n. «visszavonulás» észleltetnék, ez valószínű okaival együtt kiemelendő. — Igen sokszor észlelt jelenség ugyanis, hogy bizonyos fajok korán megérkeznek, de azután hirtelen beállott zord időjárás következtében, visszavonulni kénytelenek; úgy hogy néha hetekig nem mutatkozik egy sem, s csak azután kezdődik quasi egy új vonulás, a mely azután többnyire igen rohamosan megy végbe.

7. Megjelelendő úgy a vonulás, mint az esetleges visszavonulás iránya. — Ez legezélszerűben egy nyíllal eszközölhető, utána téve azon égtáj kezdőbetűjét, mely felé a vonulás irányul. Pld. «Ny. → É.» = nyugatról érkeve elvonult északnak. — Vagy «visszavon. → D. K.» = visszavonult délkeleti irányban.

8. Ha a megfigyelők valamely fajnál nagy késést, vagy túl korai érkezést látnak, óhajtandó

3. Es ist sehr wichtig — besonders bei verhältnißmäßig späten Daten — zu bezeichnen: ob es sich um ein richtiges «Zugsdatum» oder aber nur um ein «Aufenthaltsdatum» handelt?

4. Es wäre bei einer jeden Art die Angabe sehr wünschenswerth, ob die Art auf dem Beobachtungsterrain «häufig» ist, und ob dieselbe dort «nistet»? — Das biolog. Zeichen des Nistens ist: ☐ bei den Arten, welche in Colonien nisten dagegen ☐☐ (z. B. die Reiherarten).

5. Es wäre im Berichte — bei Arten, welche innerhalb der Stadt, des Dorfes zc. nisten — ausdrücklich zu bezeichnen, ob das gegebene Datum als «Intravillan» oder «Extravillan-Datum» anzusehen ist. — Ein Extravillan-Datum ist jenes, wo sich die betreffende Art erst außerhalb der Stadt, (des Dorfes zc.) zeigt und im Weichbilde der Stadt, beim Neste noch nicht zu sehen ist. So ist es z. B. von der Rauchschwalbe allgemein bekannt, daß sie dort, wo Röhricht vorhanden ist, in denselben schon schaarenweise auftritt, ehe sie sich innerhalb der Städte und Dörfer zeigt. Im Herbst ist das Verhältniß umgekehrt, die bewohnten Orte hat sie schon längst verlassen, findet sich jedoch im Röhricht noch zu Taufenden.

6. Wenn irgendwo ein sogenannter «Rückzug» beobachtet würde, so wäre dies sammt den wahrscheinlichen Ursachen in einem jeden Falle ausdrücklich zu bezeichnen. — Es ist eine oft beobachtete Erscheinung, daß gewisse Arten zu früh ankommen, dann aber durch eingetretene ungünstige Witterung wieder zum Rückzuge genöthigt werden. So daß manchmal wochenlang keine dieser Arten sichtbar ist, und erst später ein quasi neuer Zug beginnt, welcher dann in der Regel sehr rasch verläuft.

7. Es wäre — und zwar möglichst in einem jeden einzelnen Falle — die Richtung sowohl des Zuges, als auch des Rückzuges anzugeben. Dies wäre mit einem Pfeile am entsprechendsten zu bezeichnen, welcher mit der Spitze gegen die Anfangsbuchstaben jener Himmelsgegend gerichtet wäre, in deren Richtung der Zug constatirt wurde. z. B. «W → N» würde heißen: kam von Westen, und zog gegen Norden; oder: «Rückz: → SO» = zog sich gegen Südosten zurück.

8. Wenn der Beobachter ein großes Verspäten oder zu frühes Eintreffen gewisser

volna azon okok közlése, melyek ezt a rendelkezést nézetük szerint előidézték; s különösen a túl korai érkezésnél a madár elejtése s azonnali beküldése «bizonyíték» gyanánt. — Az idén például a *Turtur auritus*-nál (L. o.) van két majdnem hihetetlen korai dátumunk Szegedről; ha ottani t. megfigyelőink a madarat azonnal beküldötték volna, ez által minden kétséget már eleve eloszlatnak.

9. Bizonyító példányok elengedhetlenek minden oly fajra, melynek előfordulása nálunk kétes vagy épen ismeretlen.

10. Az átvonulóknál \leftrightarrow és a téli vendégek-nél \leftrightarrow kiváltképpen fontos, úgy ősszel mint tavasszal, az itt tartózkodás egész idejének (az érkezési naptól — az eltűnésig) lehetőleg tüzetes feltüntetése. — Ezen fajok vonulása csakis ilyen adatok alapján ítélhető meg.

11. Fontos dolog a megállapított biológiai jelek területi alkalmazása. — Igen fontos a helyi vonulás helyes megítéléséhez azt tudnunk, hogy az illető faj ott tipikus vonuló (\leftrightarrow), áttelelő (\leftrightarrow), vagy állandó (O), vagy csak ritka vendég-e (V) . . . etc. etc., mert ez már községenként is nagyon változhatik. Ennek megjelölése legcélszerűbben a biológiai jelek által eszközölhető, melyek első sorban épen az ilyen kisebb területek biol. mozzanatainak feltüntetésére voltak szánva. Alkalmazásuk főként csak így indokolt! Hogy megfigyelőinknek segítségükre legyünk, jelen számunkhoz egy-egy példány ilyen biológiai jelemagyarító táblázatot mellékelünk.

12. Nem czélravezető a kalandozó megfigyelés. — Sőt inkább fontos, hogy megfigyelőink mindig csak ugyanazon területen figyeljenek és pedig lehetőleg naponkint, mert az ornis változásairól hű képet csakis így nyerhetnek. Ha pedig a naponkinti bejárás lehetetlen, legalább arra kérjük megfigyelőinket, hogy mindazon fajoknál, melyekről nincsenek egészen tisztában, hogy mikor érkezett, utána írják: «első érkezése bizonytalan».

Arten beobachtet, wäre es sehr wünschenswerth, die Ursachen in einem jeden einzelnen Falle anzugeben, denen die Außerordentlichkeit nach seiner Meinung zuzuschreiben wäre; es ist außerdem besonders beim zu frühem Erscheinen die Einsendung des Vogels — als Belegstück — unbedingt erforderlich. — Heuer haben wir z. B. zwei beinahe unglaublich frühe Daten aus Szeged über *Turtur auritus* erhalten; unsere f. geehrten dortigen Beobachter hätten mit dem sofortigen Einsenden der Belegstücke einen jeden Zweifel beheben können.

9. Belegstücke sind über eine jede Art deren Vorkommen in Ungarn zweifelhaft oder eben unbekannt ist, unentbehrlich.

10. Bei Durchzügeln (\leftrightarrow) und Wintergästen (\leftrightarrow) ist die möglichst präzise Angabe der ganzen Zeit des Verweilens: vom Anfunftstag bis zum Abzugstage sehr erwünscht. — Der Zug dieser Arten kann nur auf Grund so ausgestatteter Angaben annähernd richtig beurtheilt werden.

11. Sehr wichtig ist die territoriale Anwendung der festgestellten biologischen Zeichen. — Zur Beurtheilung der Localen Gestaltung des Zuges ist es unbedingt nothwendig zu wissen, ob die behandelte Art dort loco ein Zugsvogel (\leftrightarrow), ein Ueberwinternder (\leftrightarrow), ein seltener Gast (V), oder Standvogel (O) etc. etc. . . . ist; dies kann nämlich schon örtlich sehr verschieden sein. Die Bezeichnung dieser Umstände kann am praktischesten mit solchen biologischen Zeichen durchgeführt werden, welche eben in erster Reihe zur Bezeichnung der biologischen Bewegungen kleinerer Kreise geschaffen wurden. Ihre Anwendung ist hauptsächlich nur in diesen kleineren Verhältnissen begründet! Damit wir unseren Beobachtern möglichst beistehen, geben wir dieser Nummer der *Aquila* je eine Tabelle als Beilage.

12. Die ambulanten Beobachtungen führen nicht zum Zwecke. — Im Gegentheil ist es sehr wichtig, daß unsere Beobachter möglichst in demselben Rayon beobachten, und zwar möglichst täglich; nur auf diese Weise können sie von den Bewegungen der Ornithologie ein treues Bild bekommen. Ist die tägliche Begehung ihrerseits unmöglich, so bitten wir unsere p. t. Beobachter bei einer jeden Art, deren Anfunft sie nicht genau feststellen können, extra bemerken zu wollen: «daß das erste Eintreffen derselben unbekannt ist.»

Ezzel feldolgozásunknak végére értünk. Bizonyára fel fog tűnni sokaknak, hogy munkánkba csakis a vonuló jellegű (\leftrightarrow , \leftrightarrow , \leftrightarrow , \leftrightarrow és \leftrightarrow) madárfajokat vettük fel, de feladatunk első sorban a vonulás kiderítése. Erre pedig csakis ezen madárfajok adatai alkalmasok, s nem akartuk az amugy is óriás anyag terjedelmét még más a vonulás szempontjából kevésbé vagy éppen nem fontos állandó etc. fajok adataival is növelni és complicálni. A mennyire az eljárás lényegébe már eddig is bepillanthattunk, az úgy is éppen ellenkező irányzatot mutat; s bár még nem vagyunk vele egész tisztában, de minden jel arra mutat, hogy éppen ellenkezőleg: *a tárgyalt fajok apasztásának szükségességére* fognak rávinni a jövő tapasztalatai. Kevesebb, de jól megfigyelt s tipikus vonuló faj alapján, de ezeket azután alaposan letárgyalva, belevonva a tárgyalás összes alkalmazható segédeszközeit, mindenesetre közelebb jutunk a vonulásnak — mint természeti törvénynek — lényegéhez, mintha a kutatást óriás alapokra fektetve, az tömegével maga-magát akadályozza. Mindezt különben még a jövő van hivatva eldönteni.

Szólnunk kell még az **őszi adatok feldolgozásáról**, melyet szándékosan nem ejtettünk meg. Az őszi megfigyelések ugyanis napjainkig nem csak nálunk, hanem a külföldön is a megfigyelőknek, hogy úgy mondjam *«mostoha gyermekei»* voltak. Mindenki fázott tőle — mint a féle nehezen megfigyelhető jelenségtől — s csak itt-ott találkozunk egy-néhány, többnyire nagyon hézagossal. Magyarország az 1894. évig kiváltképp szegény. Miután tehát összehasonlítható anyagunk nincs — pedig a kritikai eljárásnak ez az alapja — a feldolgozásba nem mehettünk eddig bele, s nem mehetünk bele még jó ideig. Legalább 6—10 évre van szükség (ez azután már megfigyelőink munkásságától függ!) míg annyi adatunk gyűlik össze, hogy a szükséges támpontot az őszi vonulás megítéléséhez is megkapjuk, a melyen mint alapon lábainkat megvethessük. Mindaddig intézetünk csakis az adatgyűjtés munkájára szorítkozhatik, a munka érdekesebb része: a feldolgozás egyszerűsége maradjon.

S most bucsút veszünk 1894. évi vonulási jelentésünk szives olvasóitól.

Azt hisszük, hogy a tétlenség vádja sem meg-

Hiemitt wären wir am Ende unserer Bearbeitung angelangt. — Es wird gewiß Vielen auffallen, daß wir bloß die dem Zugstribe unterworfenen Arten (\leftrightarrow , \leftrightarrow , \leftrightarrow , \leftrightarrow , und \leftrightarrow) behandelt haben; unsere Aufgabe ist aber in erster Reihe die Klärung des Zuges. Dazu sind nur Angaben über solche Arten geeignet. Wir wollen den Umfang des so wie so riesigen Materiales mit den Angaben über nicht ziehender Vögel nicht vermehren und complicieren, welche, was den Zug anbelangt, auch ohnehin weniger oder gar nicht wichtig erscheinen. — So weit wir uns heute in das Wesen der Beobachtungs-Methode einen Einblick verschaffen konnten, beweist dieser eine entgegengesetzte Tendenz; und obgleich wir noch nicht ganz im Klaren sind, deuten dennoch alle Vorzeichen darauf hin, daß sich die Nothwendigkeit der Verringerung der zu beobachtenden Arten ergeben wird. Auf Grund weniger, aber gut beobachteter und typischer Zügler, und bei Anwendung aller Hilfsmittel, werden wir dem Wesen des Zuges — als eines Naturgesetzes — jedenfalls viel näher treten können, als wenn wir unser Forschen auf eine riesige Basis stellen, welche sich schon in Folge ihrer eigenen Masse selbst behindert. Das letzte entscheidende Wort ist jedenfalls der Zukunft vorbehalten.

Wir müssen nun noch einiges über die Bearbeitung der **Herbst-Zugs-Daten** bemerken. Wir haben dieselben absichtlich vermieden. Die Herbstbeobachtungen sind nämlich bis heute die *«Stiefkinder»* der P. T. Beobachter, sowohl bei uns, als auch im Auslande. Es schreckte ein jeder davon zurück, als von einer schwer beobachtbaren Erscheinung, nur hier und da finden wir einige — meist lückenhafte — Datenreihen. Ungarn ist bis zum Jahre 1894 besonders arm. Nachdem wir also kein Vergleichungsmateriale haben — wo doch eben dies die Grundlage des kritischen Verfahrens ist — konnten wir in eine Bearbeitung nicht eingehen, und werden wir dies auch noch lange Zeit hindurch nicht vermögen. Sechs- bis zehn Jahre sind unbedingt nothwendig, (das hängt nunmehr von der Thätigkeit unserer Beobachter ab) bis wir so viele Daten zusammenbringen, welche eine genügende Basis zur Beurtheilung des Herbstzuges liefern. Bis dahin muß sich unser Institut bloß auf das Sammeln der Daten beschränken; der interessantere Theil der Arbeit: die Bearbeitung nämlich, ist glücklicheren Zeiten vorbehalten.

Und nun nehmen wir Abschied von den geehrten Lesern unseres Berichtes pro 1894. — Wir hoffen, daß weder unsere Beobachter, noch uns der Vorwurf

figyelőinket, sem minket nem illet meg. Becsületes munkát végzett ez az ország, s igazságatlanok lennénk, ha az érdem elismerését megfigyelőinktől megtagadni akarnók.

Hogy azután mi is megtettünk-e minden lehető, ennek elbírálását a tudományos körök ítéltere bizzuk. Tudjuk, hogy mindent — a mi megtehető — nem hajthattunk végre, mert hisz a tudomány véghetetlen s egy szem nem láthat meg minden tényezőt. De meg tettünk annyit, a mennyi módunkban állott! Érezzük, tudjuk, hogy törekvésünk daczára nem öleltünk fel minden momentumot, de szolgáljon mentségünkre, hogy munkánk új, szokatlan dolog volt, s a részletekkel egészen tisztában még magunk sem lehettünk. Lehet, hogy eljárásunk is hibás, hogy idők folytán egyik is másik is még nagyon átalakul; s hogy a mit ma még fontosnak véltünk, holnap már lényegtelennek bizonyul — és megfordítva! Szóval azon, a mit eddig alkottunk, még minden megváltozhatik, de egy nem változik meg soha: a czéltudatos törekvés, lankadatlan küzdelem és kitartás — részünkről — az igazság ismerete felé!

Kérelem a M. O. K. rendes tudósítóihoz.

Okulva egy elmúlt esztendő tapasztalatain a jelentések külalakját illetőleg, egy kéréssel fordulunk tudósítóinkhoz, a melyet alábbiakban van szerencsénk előadni.

A jelentések egyöntetűségéről van szó! Az elmúlt évben a hány tudósító, annyiféle volt a tudósítás külalakja. Az egyik közönséges levélalakban, a másik egész íven, a harmadik könyvben, a negyedik kis füzetben (ezeruzával írva!) etc. jelent; az egyik megfigyelő *datum* szerint sorakoztatja adatait, a másik fajok, s végül a harmadik systematikai sorrendben. Nagy hátrányára volt ez a feldolgozásnak, a melyet ekként rendkívül *hosszadalmassá* s vesződségesé tesz, nem is szólva azokról a nehézségekről, melyek ilyen jelentések irattári elhelyezésénél és kezelésénél felmerülnek.

Minden tekintetben bevált és praktikusnak mutatkozott a jelentések azon formája, mely már az 1891. ornith. congressusi országos hálózat

der Unthätigkeit treffen wird. Eine tüchtige Arbeit vollführte dieses Land, und wir wären jedenfalls ungerecht, wollten wir dem Verdienste unserer Beobachter die Anerkennung versagen.

Ob aber auch wir unsererseits alles Mögliche gethan haben, die Beurtheilung dessen überlassen wir der Einsicht der Fachreise. Wir wissen daß wir nicht Alles vollbracht haben, was zu leisten gewesen wäre; die Wissenschaft ist ja unendlich, und alle Factoren übersieht ein Auge nicht. Wir haben aber Alles gethan, was in unserer Macht war! Wir fühlen und wissen es, daß wir trotz aller Mühe nicht alle Momente erschöpft haben, doch diene es zu unserer Entschuldigung, daß unsere Arbeit eine neue, ungewohnte war, und daß wir bis ins letzte Detail nicht eindringen konnten. — Möglich, daß auch unser Verfahren ein verfehltes ist, und daß sich mit der Zeit das eine wie die andere noch sehr umgestalten wird; möglich, daß Alles, was wir für wichtig hielten, morgen schon unwesentlich erscheinen wird — und umgekehrt! Mit einem Worte: es kann sich Alles was wir geschaffen gänzlich verändern, nur Eins nicht: das zielbewußte Streben, unermüdblicher Kampf und Ausdauer — unsererseits — im Dienste der Erkenntniß der Wahrheit.

Bitte an unsere Herrn ständigen Beobachter.

Belehrt durch die Erfahrung vom vorigen Jahre, wenden wir uns, die Form der Beobachtungsberichte betreffend, an die Herren Beobachter mit folgender Bitte.

Es handelt sich nämlich um die Gleichförmigkeit der Berichte. Soviel Beobachter im vorigen Jahre da waren, in so vielerlei Formen erstatteten sie auch ihre Berichte. Der eine in einfacher Briefform, der zweite in Bogenformat, der dritte in Buch-, der vierte (mit Bleifeder geschrieben) in kleiner Heftform u. s. w.; der eine reihet seine Beobachtungen dem Datum entsprechend, der andere den Arten nach, wogegen ein anderer wieder die systematische Reihe befolgt. Dies war sehr nachtheilig für die Bearbeitung, welche dadurch langwierig und mühsam wurde; abgesehen von der Schwierigkeit, mit welcher die Registratur und archivalische Handhabung derselben verbunden ist.

Als gut und praktisch hat sich jene Form erwiesen, welche schon im Jahre 1891 gelegentlich des II. Ornithologischen Congresses für die ung.

adatainak feldolgozásánál alkalmaztatott, s mely helyesen kezelve, a vonulásról könnyen áttekinthető s teljes képet nyújt.

A jelentések ezen legajánlatosabb formája a rendes írópapír egy negyede, vagyis *negyedív*. Intézetünk ma még nincsen abban a kedvező helyzetben, hogy megfigyelőinek nyomtatott blanquettákkal lehetnénk segítségére, de talán már nincs messze az az idő. Addig is igen kérjük megfigyelőinket, hozzák meg az ügynek ezt a kis áldozatot.

Minden egyes madárfaj tehát egy *negyedívet* kap, melynek felső jobb sarkára jön a megfigyelő neve, alatta az évszámmal; a negyedív közepére *fent* a madár tudományos neve (FRIVALDSZKY Aves-e szerint) aláhuzva, ez alá a madár ott divó *népies elnevezése*, s a tud. név elé az ottani biológiai jel (vonuló-e ott, vagy csak átvonuló etc.). A név alá jöhetnek a madárra vagy annak vonulására vonatkozó esetleges megjegyzések. (U. m. gyakori-e ott, fészkel-e; ha esetleg fészektelepek vannak a megf. területen, ez kiemelendő, mert fontos; a vonulás késésének vagy koraiságának indokolása etc. etc.) — Ezek után következnek a dátumok szerinti észlelés, s végül a negyedív alsó jobb sarkán a megfigyelés helye.

Világosabb szemléltetés kedvéért ide mellékelünk (kicsinyítve) egy tavaszi és egy őszi mintalapot magyar és német szöveggel.

Musterbeobachtung festgestellt wurde und welche richtig durchgeführt ein übersichtliches, klares Bild giebt.

Die empfehlenswerthe Form ist das Viertelbogenformat, also ein Viertel des gewöhnlichen Kanzeibogens. Unsere Anstalt ist derzeit noch nicht in der Lage, ihren Herren Beobachtern mit gedruckten Blanquetten dienen zu können; doch hoffen wir, daß dies nicht lange dauern wird. Bis dahin bitten wir unsere Herren Beobachter, sie mögen der guten Sache auch dieses Opfer bringen.

Jede Vogelart erhält einen Viertelbogen, auf welchen oben in der rechten Ecke der Name des Beobachters mit der Jahreszahl, in der Mitte (auch Oben) der wissenschaftliche Namen (laut der Frivaldszky'schen Nomenclatur in «Aves Hungariae»), unter diesen die triviale Benennung des Vogels folgt. Vor den wissenschaftlichen Namen ist auch das biologische Zeichen zu setzen. (Ob Zugvogel oder nur durchziehend u. s. w.). — Unter den Namen können dann auf den Vogel, oder auf seinen Zug bezügliche Bemerkungen angeführt werden; z. B. ob er dort häufig ist, nistet; wenn sich auf dem Beobachtungsgebiete auch Brutcolonien befinden, so sind diese wegen ihrer Wichtigkeit auch hervorzuheben; ebenso ist die erkennbare Ursache der späten oder zeitigen Zugsankunft u. s. w. anzuführen. — Dann folgen die dem Datum nach zusammengestellten Beobachtungs-Angaben und schließlich in die rechte Ecke des Viertelbogens, unten, ist der Ort der Beobachtung zu setzen.

Der klaren Uebersicht wegen geben wir hier (verkleinert) mit deutschem und ungarischem Texte einen Frühjahr- und Herbstbeobachtungsbogen.

Tavaszi mintalap. — Fröhjahrs-Musterbogen.

A megfigyelő neve } CHERNEL J.
 Name des Beobachters }
 Az évszám } 1890.
 Jahreszahl }

↔ *Alauda arvensis*, L.

A megfigyelési területen gyakori és rendszeren 田. (Auf dem Beobachtungsterrain häufig und 田.)

Febr. 19. — 2 db az elsők! (2 St. die Ersten!)

« 24. — 3—8 darabból álló csapatok átvonulnak ⇒→ É. (Flüge von 3—8 St. ziehen durch ⇒→ N.).

« 25. — Megfogyott. (Ist vermindert.)

« 26. — Szaporodott. Először énekel. (Vermehrt; singt.)

« 27. — Egyesek (Einzelne.)

« 28. — Sűrűbben jön. (Der Zug wird stärker!)

Mart. 3. — Egy százas csapat K. ⇒→ Ny. száll. (Ein Flug — etwa 100 St. — fliegt von O. ⇒→ W.).

» 4. } — Néhány. (Einige.)

» 5. }

» 6. — Mindenfelé kisebb csapatok. (Überall kleinere Flüge.)

» 7. — Az egész vonalon énekel és telepedik. (Singt auf der ganzen Strecke und siedelt sich an.)

Apr. 18. — Fészket találtam. (Nest.)

(Com.) Fehér (m.)

Megfigy. hely } Dinnyés.
 Beobacht. Ort }

Őszi mintalap. — Herbst-Musterbogen.

ALMÁSY Gy.

1894.

↔ *Anthus pratensis*, L.

A sok száz, mely tavasszal itt volt, egyáltalán nem fészkelte itt — sőt július-augusztusban nem is láttam. Valószínűleg a nagy szárazság elől menekültek. (Die vielen Hunderte, welche Fröhjahrs sich zeigten, — nisteten hier gar nicht, — im Juli und August war keiner zu sehen. Sie flüchteten sich wahrscheinlich vor der großen Dürre.)

Aug. — — végével kezdtek ismét kisebb csapatok érkezni. (Ende Aug. beginnen wieder kleinere Flüge zu erscheinen.)

Sept. — — vége felé nagy számban voltak úgy a tónál, mint a kaszálókon és legelőkön. (Ende Sept. sehr viele so beim Teich, wie auf den Wiesen und Weiden.)

Okt. — — -ben még mindig több-kevesebb, vége felé igen kevés. (Im Oct. noch immer bald mehrere — bald weniger; gegen Ende Oct. sehr wenig.)

« 20. — Néhány. (Einige.)

« 25. — « «

« 27. — 2—3 darab. (2—3 Stück.)

« 28. — 1—3 « (1—3 «)

Azóta nem láttam. (Seitdem keine mehr.)

(Com.) Nógrád (m.)

Diós-Jenő.

Csak egy pillantást kell a mintákra vetni, hogy azok előnyei azonnal szembeszökjenek. Ezen eljárás mellett az egyazon fajra vonatkozó összes észleletek folytatólag jegyezhetők, egy lapra kerülnek, bármikor könnyen felkereshetők s könnyen áttekinthetők. Sőt még a megfigyelők munkáját is megkönnyíti, mert minden esetleges későbbi észlelet egyszerűen utána írható, s a mi a fődolog: ilyen alakban áttekinthetőleg feltüntethető az is, hogy egyes nálunk csak átvonuló (\leftrightarrow) fajok mikor mutatkoztak először, hogyan érkeztek azután, s mikor tűntek el végkép.

A jelentések egyöntetű alakja pedig az irattári kezelést teszi összehasonlíthatatlanul könnyebbé.

A mi a megfigyelési területre vonatkozó topographiai, meteorologiai etc. mondani valókat illeti, ezek pedig ugyancsak negyedíveken (de lapszámozva) esatolhatók a többi lapokhoz, a jelentés elejére. Ha valamely fajnak vonulási képe egy negyedívre rá nem férne, kérjük megfigyelőinket, hogy a *negyedív hátlapjára ne írjanak*, hanem az akkor *félívre* irandó, a mely azután összehajtvá könnyen elhelyezhető a negyedívek között. A negyedíveket azután fajok szerint betűrendben elrendezve, kemény carton lapok közé téve s álkötve, mint ajánlott levelet legezélszerűbben küldhetjük be.

Rendes tudósítóinkat még egyszer felkérve, hogy kérelmünket szíves figyelmükre méltatni kegyeskedjenek, vagyunk

kész tisztelettel

M. O. K.

Man braucht auf die Musterbögen nur einen Blick zu werfen, um ihr Vortheil sofort einzusehen. Bei diesem Verfahren ist es möglich, daß man alle, auf eine und dieselbe Art bezüglichen Beobachtungen auf ein Blatt continuirlich verzeichnen kann, wo diese dann leicht aufzufinden und auch leicht zu übersehen sind. Dies erleichtert sogar die Arbeit der Herren Beobachter, denn jede, zufällig spätere Beobachtung kann einfach hinzugeschrieben werden und die Hauptsache ist, daß hiedurch in übersichtlicher Form hervorgehoben werden kann, wann eine gegebene Art erschienen ist, ob sie bei uns nur durchziehend (\leftrightarrow) ist, wie sich ihr Zug gestaltete und wann sie verschwand.

Die Gleichförmigkeit der Berichte erleichtert auch die Handhabung derselben ganz vorzüglich.

Was nun die topographischen, meteorologischen u. a. dgl. Bemerkungen anbelangt, können dieselben auf (nummerierte) Viertelbögen geschrieben, dem Berichte auch als Einleitung beigelegt werden. Wenn für den Zugsbericht einer Art auf einen Viertelbogen nicht genügender Raum wäre, so ersuchen wir unsere Herren Beobachter, daß sie dies nicht auf die Rückseite des Viertelbogens, sondern das Ganze auf einen halben Bogen schreiben mögen, welcher dann zusammengefaltet den Viertelbögen leicht angeschlossen werden kann. Die Viertelbögen sind den Arten entsprechend zu ordnen, dann in eine Cartondecke gelegt und gebunden am zweckmäßigsten als eingeschriebener (recommandierter) Brief anher zu senden.

In dem wir die Herren ständigen Beobachter noch einmal ersuchen, unsere Bitte gütigst berücksichtigen zu wollen, zeichnen wir achtungsvoll die
U. D. G.

KISEBB KÖZLÉSEK. — KLEINERE MITTHEILUNGEN.

Még egy megjegyzés a mocsári poszátáról.

Irta Dr. FLOERICKE-CURT, ROSITTEN.

CERNEL ISTVÁN úr szép vizsgálata a közönségesen kerti nádiposzátá névvel jelölt *Acrocephalus-t** illetőleg, mely az ornithologusok szemében régen vita tárgyát képezte, még egy utólagos megjegyzésre indít.

Felfogásom szerint CERNEL úr igen helyesen járt el, midőn ezt a válfajt, a mocsári poszátának,

* Aquila. I., 123. l.

Noch eine Bemerkung über den Sumpfrohrsänger.

Von Dr. Curt Floericke-Rositten.

Die schöne Untersuchung des Herrn Stefan Cernel von Chernelháza über den gewöhnlich als Gartenrohrsänger bezeichneten *Acrocephalus*,* welcher bekanntlich schon seit langem ein Streitobjekt unter den Ornithologen bildet, regt mich zu einer nachträglichen Bemerkung an. Meiner Meinung nach thut Hr. v. Cernel sehr recht daran, diese

* Aquila I, p. 123.